

A MAGYAR
ERDŐGAZDASÁG
TÖRTÉNETE ÉS MAI
HELYZETE

1860
1866

Magyar Erdészeti Egyesület
1851

1866

A MAGYAR ERDŐGAZDASÁG TÖRTÉNETE ÉS MAI HELYZETE

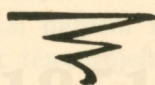
ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉS
AZ 1936. ÉV SZEPT. HAVÁBAN
BUDAPESTEN TARTOTT
II. NEMZETKÖZI ERDŐGAZDASÁGI
KONGRESSZUS RÉSZÉRE

ÍRTA:

LESENYI FERENC

EGYETEMI TANÁR

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2020

Országos Erdészeti Egyesület
Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár

Leitári szám:

278 / 2008.

Csoport szám:

T

Töktári jelzet:

S. III. II

BUDAPEST, 1936

"PÁTRIA" IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

A MAGYAR
ERDŐGAZDASÁG TÖRTÉNETE
ÉS MAI SÍMÉJÉTÉ

ÖSSZEFOGLALÓ ISMERTETÉS
AZ 1926. ÉVI SZÉKELT. HAVARÁN
BUDAPESTEN TARTOTT
II. NEMZETI ERDŐGAZDASÁGI
KONFERENCIÁN RÉSZÉRE

IRTA:
LESZKY FERENC
T. ELNÖK

1881

1866 / 1981

BUDAPEST, 1976
NEMZETI KÖNYVTÁRSZOLGÁLTATÁS KÖNYV-ÉS IRATKÖZPONTJA

ELŐSZÓ.

Az emberiség boldogulása, bármilyen csodás sikereket is érjünk el a termelés egyes ágazatain, változatlanul ahhoz a feltételhez van kötve, hogy a föld zavartalan folytonosságban és kielégítő mértékben nyújtsa a létünk fenntartásához szükséges nyersanyagokat. Az emberi tevékenységnek egyik legjelentősebb részét éppen ezért minden korban és ma is az a küzdelem foglalja le, amelyet a föld termékeinek megszerzéseért a földdel folytat.

E küzdelemben azok az erő kifejtések, amelyek az erdők termőhelyein játszódnak le, a mezőgazdasági termelés terén lefolytatott sok évezredes verejtékes munka mellett aránylag nagyon rövid időre tekinthetnek vissza. Hiszen a rendszeres erdőfenntartás és erdőgazdasági tevékenység még a legelőrehaladottabb kultúrállamokban is csak néhány évszázados múlttal bír.

És íme ennek a tevékenységnek gondozása ma már nemcsak az államok közfeladatai között foglal el jelentős helyet, hanem az államok politikai határai fölé emelkedő egyetemes emberi közösség jólétének tényezőjeként ismertetik el, amint azt éppen az újabb időkben megtartott nemzetközi erdőgazdasági kongresszusok mutatják.

És valóban, talán egyetlen más ágazata sincs a gazdasági életnek, amely a nemzetközi együttműködés alapjainak megteremtésére és a nemzetek közötti szolidaritás gondolatának öregbítésére alkalmasabb volna, mint az erdőgazdaság. Mert egyetlen más termelési ágazat körében sem jut a napi politika hullámvérése, a különféle nemzeti és világnézeti ellentétek fölött álló örök egyetemes emberi érdek olyan tiszta kifejezésre, mint az erdőfenntartás fölött való őrökedésben és az évszázados fordulókra alapított erdőgazdaság céljaiban.

Amikor ezeknek a gondolatoknak jegyében a II. Nemzetközi Erdőgazdasági Kongresszus igen tisztelt vendégeit körünkben szeretettel üdvözljük, ezt a kis könyvecskét adjuk át nekik, hogy az abban nyújtott rövid összefoglalásban megismerhessék azt a munkát, amelyet a magyar nemzet az erdők fenntartása és az erdőgazdaság érdekében a multban kifejtett, hogy fogalmat alkothassanak maguknak a mai magyar erdőgazdaság helyzetképéről és hogy megismerhessék azokat a sokszor gondterhes erdőgazdasági problémákat, amelyeknek megoldása erdőgazdasági politikánk célkitűzéseit adják.

Munkánk ehhez képest két részre tagozódik : az I. részben a történeti múlttal foglalkozunk, amely feloleli a magyar erdők és erdőgazdaság történetét a magyar királyság alapításától kezdve a világháborúig, illetve az ország területében a trianoni békeszerződés folytán beállott változásig ; a II. részben a mai magyar erdőgazdaság viszonyait ismertetjük, míg az ehhez fűzött zárószóban végül erdőgazdasági politikánk alapfeladatainak és irányelveinek áttekintését nyújtjuk.

TARTALOM.

I. rész. A történeti mult.		Oldal
Magyarország erdőségei a középkorban	7	
Az erdőgazdaság kialakulása a bányák mellett	8	
A Mária Terézia-féle erdőrendtartás és annak előzményei	10	
A régi magyar erdőtörvények	11	
Az 1879. évi XXXI. t.-c. ismertetése	12	
Az 1898. évi XIX. t.-c. ismertetése	14	
A magyar erdészeti igazgatás fejlődése	15	

II. rész. A mai magyar erdőgazdaság.

1. Az erdőségek természeti és gazdasági viszonyai.

Magyarország területi veszteségének erdőgazdasági kihatásai.	18	
(I. Hegy- és vízrajzi viszonyok. — II. Az erdőségek megoszlása. Melléklet.)		
Terület, népesség és erdősültség	19	
A mai Magyarország termőhelyi viszonyai	20	
Az erdőségek megoszlása talajminőség és fafajok szerint	21	
A magyar erdőgazdaság birtokviszonyai	22	
Üzem módok, felújítás és állománynevelés	24	
Kopárfásítások	26	
Az Alföld-fásítás	27	
Az erdősítések előmozdítása az állami támogatás eszközeivel	30	
Erdőrendezés	30	
Vágásfordulók	32	
Fatermelési táblák és erdőbecslés	33	
Az erdők használata és szállítási berendezésekkel való feltárása	36	
A fatermelés adatai	40	
A faforgalom	40	
(Külkereskedelmi forgalom fatermékekben. — Magyarország fabehozatala. Melléklet.)		
Vámpolitikai és forgalompolitikai intézkedések	41	

2. A mai magyar erdészeti jog és erdészeti közigazgatás.

Az új törvény szükségességének indokai	43	
Az új erdőtörvény életbeléptetése	44	
Az erdők fenntartása	45	
Az erdei legeltetés szabályozása	45	
Az erdők védelme	45	

	Oldal
Az erdőgazdasági üzemtervek	46
Szakértő személyzet	47
Az állami erdőkezelés	47
Az erdők megosztása	48
Az erdei termékek szállítása	48
A kopárfásítások és egyéb közérdekű erdőtelepítések	48
Az erdőbirtokossági társulatok	49
Természetvédelmi rendelkezések	49
A törvény egyéb rendelkezései	50
Összevetés az újabb külföldi erdőtvényekkel	51
A mai magyar erdészeti igazgatás szervezete	52

3. Erdészeti szakképzés, szakirodalom és egyesületi élet.

Az erdészeti szakképzés Magyarországon	55
Erdészeti kutatásügy	58
A magyar erdészeti szakirodalom	62
Erdészeti egyesületek	64

Zárószó.

A magyar erdőgazdasági politika összképe	67
--	----

Képek.

I. RÉSZ.

A TÖRTÉNETI MULT.

A magyar erdők történetének nyomai a magyar királyság kialakulásának idejébe nyúlnak vissza, mert amikor a magyar nemzet ősi államszervezetét az 1001-ik esztendőben a monarchikus államformával cseréli fel, a törzsek ősi kötelekei megszűnnek és az ezek rendelkezése alá tartozó erdőségek a királyi főtulajdonjog hatálya alá kerülnek. Ezeket a nagykiterjedésű erdőségeket a többi területekkel még az első magyar király, Szent István (1001—1038) az általa megteremtett vidéki kormány szervezetek, a királyi vármegyék között osztja fel és a királyi ispánok igazgatása alá helyezi.

Magyarország
erdőségei a
középkorban.

De a régi magyar erdészeti viszonyoknak egy igen érdekes sajátossága, hogy az erdők e mellett egy külön szervezet, a „királyi erdőóvók“ szervezete részéről — ez volt ugyanis az Árpádházi királyok korában hivatalos címük — különös védelemben és gondozásban részesültek. Ezek az erdőóvók az erdős részek körüli falvakban laktak és foglalkozásuk apáról fiúra öröklődött. Számuk az Árpádházi királyok uralkodásának (1001—1301) vége felé erősen megfogyatkozott. Sokan közülük a tatárjárásnak (1242) eshettek áldozatul és nevük a későbbi századok folyamán végképen feledésbe merül.

De összefügg a királyi erdőóvók számának megfogyatkozásával a nagykiterjedésű királyi erdőbirtokok csökkenése is. Mert a királyok híveiket, a közérdekű szolgálatban kiválóakat és főképpen az egyházat jelentékeny birtokadományokban részesítik, aminek a királyi erdővagyon mind erősebb megfogyatkozása jár nyomában.

Abból a körülményből, hogy a középkorból és az újkor első századaiból származó egyes okmányok — ú. m. az erdő-óvóknak adott utasítások, régi fahasználati engedélyezések és különösképpen az egyes nemesi közbirtokosságok által kiadott erdőrendtartások — az erdők őrzésére és védelmére is tartalmaznak intézkedéseket és fahasználati engedélyezések esetén olyan rendelkezéseket is találunk, amelyek tiltják az eladás céljaira való favágást és csak a saját használatra való termelést engedik meg, arra lehet következtetni, hogy Magyarországon egyes helyeken már a középkorban és az újkor első századaiban is gondot fordítottak az erdővagyon konzerválására. Sőt egy 1262-ből származó okmányunk egy olyan 15 hold kiterjedésű erdőről tesz említést, amely emberi kézzel vetett magból keletkezett.

Bár az elmondottak egyes kiemelkedő kultúrtörékvésekről adnak számot, mindazonáltal ezeket csak időben és térben egyaránt szétszórta, sporadikus jelenségeknek kell tekintenünk, amelyek mellett az egész középkorban az őskori erdőgazdaság primitív állapotai uralkodtak Magyarországon is, mint általában az akkori Európa többi államaiban. És ezeket az állapotokat majd csak a lakosság számának gyarapodása és a megváltozott közgazdasági viszonyok küszöbölik ki akkor, amikor a tömegesebb fafogyasztás következtében az erdőterményekben a hiány is jelentkezik.

Az erdő-
gazdaság
kialakulása
a bányák
mellett.

Azok között a tényezők között, amelyek a tömeges fafogyasztásra utaltság révén éppen azokon a vidékeken keltettek fel erős keresletet az erdőterményekben és hozták működésbe a szükség hajtóerejét az erdőgazdaság terén is, ahol az erdők egyébképpen a gyér lakosság és a vidék fában való gazdagsága következtében még sokáig értéktelenek maradtak volna, elsősorban a bányászatot és kohászatot kell kiemelnünk, amelyek Magyarországon a középkor végén és az újkor elején már nagy jelentőséggel bírtak. Éppen ezért a szó újabb értelmében vett erdőgazdaság kifejlődésének csíráit Magyarországon a bányák és kohók mellett találjuk meg.

A legrégebbi idevonatkozó okmányunk Zsigmond királynak egy 1426-ban kiadott rendelete, amelyben a zólyomi főispánt utasítja, hogy az újonnan felfedezett olombányák részére a

királyi erdőkből minden évben folytatólagosan más és más részt jelöljön ki vágásra és a kivágott erdőréssz talaját felszántani ne engedje, hogy azon ismét erdő nőhessen.

A további fejlődés útjai azután a későbbi évszázadokban is, hosszú időn keresztül a bányászat és kohászat érdekeivel haladnak párhuzamosan.

Leghívebben őrzik e gazdaságtörténeti kapcsolatok emlékeit a garammenti volt magyar kincstári erdők, amelyek a Besztercebánya város körüli bányák és olvasztó kohók üzeméhez szükséges faanyagot szolgáltatották. Ezek a bányák, kohók és a körülöttük elterülő garammenti erdőségek 1526-ban 20 esztendőre az augsburgi Fuggereknek adattak bérbe, míg végül 1546-ban ismét királyi birtokba jutnak és az alsóausztriai kamara igazgatása alá kerülnek. A szigorú igazgatásra nagy szükség is volt, mert a bányáknak és kohóknak fával való ellátása már nagy nehézségekkel járt.

Az ezeknek a bajoknak megszüntetésére irányuló törekvések és intézkedések hordozzák magukban azután a további fejlődés mozzanatait, amelyek közül, mint legkiválóbbakat, a Miksa király által 1565-ben kiadott erdőpatenst kell megemlítenünk, amely „*Constitutio Maximiliana seu norma silvas camerales propagandi et colendi*“ cím alatt került ki és kötelező rendtartást foglalt magában a bányaerdők jövőbeni használatára és fenntartására nézve. Itten nevezik ki az első kamarai erdészeket és amikor a növekvő feladatok elvégzése céljából az erdészeti szolgálati szervezetet tovább építik, 1751-ben itt állítják fel Besztercebányán az első erdőhivatalt is.

Amint az más nemzetek erdészetének történeti fejlődésében is általános jelenség, az erdők védelméről és fenntartásáról eleinte Magyarországon is más termelési ágazatok és más érdekek — bányászat, kohászat, állattenyésztés és vadászat — igényeinek kielégítése szempontjából történik gondoskodás. Mi e különféle érdekek szolgálata által teremtett kapcsolatok közül az előbbieken csak a legjelentősebbet emeltük ki, ámbar fennállottak a többiek is. Ezek között különösen a vadászatnak nálunk is nagy jelentősége volt, habár ez a jelentőség nem is volt olyan nagy horderejű, mint egyes nyugateurópai államokban.

Hatalmas pártfogójuk akadt a magyar erdőknek a XVIII. század folyamán az akkori hadvezetőségben, a cs. és kir. legfőbb haditanácsban. Az érdekeknek ez a sajtóságos kapcsolata onnan ered, hogy amikor a XVIII. század első felében az ország déli részeiből a törököt kiszorítják, ezeknek a visszahódított területeknek a megtartása még súlyos gondokat okoz. A déli határőrvidék visszakebelezését foganatosító katonai megbízottak pedig az állandó megtartás nehézségei között az erdők hiányát is megemlítik, mert ennek következtében hiányzik a tömeges erődítési munkálatokhoz és sáncépítéshez szükséges faanyag és a Tiszán való ellenséges átkelés ellen védelmet nyújtó erdős terep. Az ezirányú jelentések aztán azt eredményezik, hogy 1742-ben felállítják a bánsági katonai erdőhivatalt és az ezáltal kidolgozott terv szerint fásítást végeznek a vidék felerdősítése céljából. És a legfőbb haditanács akkor sem feledkezik meg azután az erdőkről, amikor a merkantilizmus elvei által irányított gazdaságpolitika hatása alatt a kivitel fokozására megindított nagymértékű hamuzsírforrás fenyegeti veszedelemmel az erdőket. Így történik az, hogy az ennek nyomában járó nagyarányú erdőpusztítás megakadályozására 1754-ben végül is közös értekezletre hívják össze a főhaditanácsot és a magyar kormányzókat, amelyen egy, egész Magyarországra egyetemes érvényre kiterjedő erdőrendtartás kiadását határozzák el. Miután pedig ez a határozat legfelsőbb helyen is elfogadásra talál, a vármegyéket is véleményadásra hívják fel.

E felhívás a vidéki kormánysszervezetek figyelmét is reátereli az erdőfenntartás kérdéseire. Több vármegye a saját területén fekvő erdőségek részére erdőrendtartásokat ad ki. Egyes, különösen a fátlan Alföld vidékén elterülő vármegyék nagy buzgalommal fognak hozzá a fásításokhoz. Főképpen a fűzfának, mint gyorsan növő fafajnak az ültetését szorgalmazzák, de csakhamar kiterjed figyelmük más fafajokra is. Így pl. Pest városa 1762-ben az akácfa (*Robinia pseudoacacia*) ültetését hozza javaslatba és ezzel megindul a nagy magyar Alföld befásításának, a későbbi idők folyamán sajnos, egészen, elhanyagolt és csak a legújabb időkben ismét kellő figyelemre méltatott munkája.

Ezzel elő van készítve már a közvélemény egy országos erdőrendtartás intézkedéseinek befogadására is. Ezt a rendtar-

tást Mária Terézia az 1766-ban kiadott osztrák erdőrendtartás mintájára el is készítteti és 1769 december hó 22-én aláírva, körrendelet kíséretében az összes törvényhatóságoknak megküldi.

Ez a rendtartás nem bír még a törvény erejével. Kötelező parancsot csak a helytartótanács és az udvari kamara felügyelete alá helyezett városi és állami erdőkre jelent. Rendelkezéseinek végrehajtása a vármegyékben, mint autonom vidéki kormánysszervezetekben nagyobbára a nemesség józan belátásától függött. Mindazonáltal mégis nagyjelentőségű esemény a magyar erdészeti fejlődésében, mert benne összpontosítva van egyrészt mindaz, amit az akkori erdészeti szaktudomány és gyakorlat magáénak mondhatott, másrészt pedig nagy mértékben járult hozzá annak a felfogásnak a kialakításához, hogy az erdők fenntartása és gondozása a közügyek közé tartozik, előkészítve ezzel az országos közvéleményt az első erdőtörvényre.

És valóban ez a törvény nemsokára követi a Mária Terézia féle erdőrendtartást. II. József számos reformtörekvése között ugyanis a közös birtokosságú erdők használatának országos szabályozása is felmerül. A törvényhatóságok közül többen alaposan átgondolt szabályzatokat dolgoztak ki, amelyeknek alapján alkotja azután meg az 1791-ik évi országgyűlés az első igazi magyar erdőtörvényt, az 1791. évi LVII. törvénycikket.

A régi magyar erdő-törvények.

Az erdőfenntartás kérdése azután a magyar törvényhozás munkájában továbbra is állandóan felszinen marad. Az 1807. évi országgyűlés ismét két nagyjelentőségű törvényt hoz, amelyek mint az 1807. évi XX. és XXI. törvénycikkek kerültek be a törvénytárba és amelyeknek elseje a futóhomok megkötésével és továbbterjedésének meggátlásával foglalkozik, második pedig az előbb említett 1791. évi LVII. t.-c továbbfejlesztését jelenti.

Ez utóbbi rendelkezéseinek lényege az volt, hogy a vármegye minden káros, okszerűtlen használatot azonnal betilt, az ilyen módon használt erdőt zár alá veszi és a megyegyűlés által kinevezett gondnok ellenőrzése alá helyezi. Aki a zárlatot megszegi, 200 forint büntetést fizet és a zárlatalom megszegőjére a gondnok a megye intézkedését kéri.

A magyar törvényhozás azután abban a további nagy munkájában, amellyel a múlt század első felében, a rendi alkot-

mánynak 1848-ban történt összeomlásával bekövetkezett mélyreható átalakulásokat előkészíteni igyekezett, az erdőkről tovább sem feledkezett meg. Számos javaslat kerül ezekben az időkben is tárgyalás alá, míg végül az 1848. évi X. t.-c. már egy részletes erdőtörvény megalkotását célozta.

Ez a kezdeményezés azonban a sikertelen kimenetelű 1848—49-es szabadságharc után reánk nehezedő osztrák császári abszolutizmus miatt valóra nem válhatott és helyette azután 1858-ban az 1852-iki osztrák erdőtörvényt léptette életbe Magyarországon is az abszolút császári kormány.

A magyar alkotmányos szabadságnak 1867-ben történt visszaállítása után ismét a régi erdőtörvény, az 1807. évi XXI. t.-c. nyeri vissza hatályát. De ez a törvény még az 1848. évvel lezárult rendi világnak volt az alkotása és így helyét egy olyan erdőtörvénynek kellett elfoglalni, amely az új jogrendnek, a megváltozott birtokviszonyoknak és gazdasági helyzetnek megfelel. Ezt az erdőtörvényt a magyar törvényhozás az 1879. évi XXXI. t.-c.-ben alkotja meg, amely azután alaptörvénye volt a magyar erdészeti jognak egészen 1935. évi augusztus hó 1.-ig, amikor az 1935 évi IV. t.-c.-be foglalt új magyar erdőtörvény életbe lépett.

Az 1879. évi
XXXI. t.-c.
ismertetése.

Hosszas előkészületek, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület és az 1866-ban alapított Országos Erdészeti Egyesület részéről történt többszöri kezdeményezések és a Magyar Tudományos Akadémiában lefolytatott magasszínvonalú viták után, az akkori magyar erdészet legkiválóbb munkásainak : Divald Adolfnak, Bedő Albertnek és különösképpen Wagner Károly m. kir. főerdőtanácsosnak, az erdészeti igazgatás akkori főnökének közreműködése eredményeképpen jön létre az 1879. évi XXXI. t. c.

Nagy feladatok vártak reája : gátat kellett állítania a mezőgazdasági termelés fokozott jövedelmezőségének kihasználására néhol túlságos mértékben elszaporodó erdőirtások elé ; biztosítania kellett a gyors tempóban megindult vasútépítések nyomán sok helyen túlságos nagy arányban folytatott fahasználatoknak az okszerűség korlátai közé való szorításával az erdők fenntartását ; intézményesen kellett kiépítenie az erdőrendészeti szolgálat hatóságát ; és törvényben gyökerező

jogcímet kellett nyújtania a kopár és futóhomokos területek beerdősítésének hatósági elrendelésére.

A törvény — amely az akkori külföldi erdőtörvényekhez viszonyítva, irányelveiben az 1852. évi bajor erdőtörvényhez áll legközelebb — elsősorban a véderdőknek, a futóhomokon és a feltétlen erdőtalajon — más gazdasági művelésre (szántó, kert, rét, szőlő) állandóan nem alkalmas talajon — álló erdőknek feltétlen fenntartását rendeli el, amit akként biztosított, hogy a véderdőkben eltiltotta az irtást és a tarvágást, az ilyen erdőket a hatóság által jóváhagyott tervszerinti használati kötelezettség alá helyezte, míg a futóhomokon és a feltétlen erdőtalajon álló erdőkben az irtást tiltotta el.

A régi Magyarország 7,398.976 ha-t kitevő erdőségeiből 87·3% esett az előzőekben felsorolt ilyen feltétlenül fenntartandó erdők kategóriájába.

Kimondotta továbbá a törvény, hogy a korlátolt vagy kötött forgalmú, azaz a jogi személyek birtokában levő erdőket — mint amilyenek: az állami, városi és községi, közbirtokosági, egyházi, alapítványi, hitbizományi és részvénytársulati erdők —, hatóságilag jóváhagyott üzemterv szerint és szakértő erdőtiszt által kell kezelni.

Az ország összes erdőségeiből 63·7% esett összesen az ilyen erdőkre.

A magánerdők tehát, melyek 36·3%-ot foglaltak el az ország erdőségeiből, üzemtervszerű kezelési kötelezettség alá nem tartoztak, úgyhogy ezeknek használata a fentiek szerint csak akkor volt korlátozva, ha azok véderdők, futóhomokon, vagy feltétlen erdőtalajon álló erdők voltak.

A kopárfásításokra vonatkozóan pedig elrendelte a törvény, hogy az olyan kopár területeket, amelyeknek beerdősítése közgazdasági bajok és egyéb veszedelmek elhárítása céljából szükséges, be kell fásítani és azontúl mint véderdőket, illetőleg mint feltétlen erdőtalajon álló erdőket kell kezelni és adókedvezményekkel és a közvetlen támogatás egyéb eszközeivel, ú. m. pénzkölcsönökkel, segélyekkel és ingyen csemeték kiosztásával mozdítja elő a kopárfásítás ügyét.

És ha az elmondottakhoz hozzáfűzzük még azt, hogy a törvény az erdei kihágások büntetésének megállapítását és az

azok megtorlása körüli eljárás szabályozását is felvette rendelkezéseinek körébe, hogy jelentős intézkedéseket tartalmazott az erdei termékek szárazon és vizen való szállításának biztosítására nézve és hogy végül alapvető rendelkezést foglal magában a közérdekű erdőgazdasági célok szolgálatába állított Országos Erdői Alap létesítésére, akkor előttünk áll a régi magyar erdészeti alaptörvény nagy vonásokkal megrajzolt vázlatos képe.

Az 1898. évi
XIX. t.-c.
ismertetése.

Az alaptörvény ama rendelkezéseinek végrehajtása, hogy az előbbieken említett korlátolt forgalmú erdőbirtokok üzemterv szerint és szakértő erdőtiszt által kezeltessenek, nehézségbe ütközött azoknál az ilyen erdőbirtokoknál, amelyeknek kis terjedelme és csekély jövedelmezősége a szakértő erdőtiszt tartását nem engedte meg. Ezt a nehézséget az 1898. évi XIX. t.-c. hidalta át olyanformán, hogy kimondotta, hogy mindazokat a korlátolt forgalmú erdőbirtokokat, amelyek saját erejükből szakértő erdőtisztet nem képesek tartani, állami kezelésbe kell adni.

Ez az állami erdőkezelés egyképen a birtokosnak az erdővagyon állagával és hasznaival való szabad rendelkezési jogát nem érinti és tisztán azoknak a teendőknél az ellátására szorítkozik — felmérés, üzemtervkészítés, használatok kijelölése, az értékesítés alá kerülő fakészlet becsértékének megállapítása stb. —, amelyeknek elvégzéséhez erdészeti szakképzettség szükséges.

A birtokosok a költségek legalább részben való fedezése céljából, kezelési költség címén évi átalányt fizettek.

Hathatósan előbbre vitte e mellett a törvény a kopár-fásítás ügyét is azáltal, hogy megengedte a magánerdőbirtokosok kopárjainak és véderdeinek államerdészeti kezelésbe való átvételét is.

Ugyanez a törvény a II. címben a közbirtokosságok tulajdonában levő erdők és kopárterületek gazdasági ügyvitelét is szabályozta, olyan módon, hogy a közös birtokosokat egyfelől törvényes formák között szervezkedésre, a közös vagyon kezelése és használata tekintetében pedig szabályok alkotására kötelezte, másfelől pedig a közös birtokosok eme szervezetének működését a hatóságok felügyeleti joga alá helyezte.

A háború előtti erdészeti törvények ismertetését az erdőmunkásokról szóló 1900. évi XXVIII. t.-c.-kel zárjuk le, amely az erdei munkások és a munkaadó erdőbirtokosok vagy vállalkozók között létrejövő jogviszonyokat rendezi a szerződések megkötése, az abból származó kötelezettségek teljesítése és jogok érvényesítése tekintetében. Szabályozza az eljárásokat, megnevezi az illetékes hatóságokat és a rendelkezések érvényesítése céljából büntető szankciókat is tartalmaz. Benne fellelhetjük azokat a rendelkezéseket is, amelyekkel a törvényhozás az alaki és az anyagi bérvédelem eszközeivel oltalmába veszi az erdei munkásokat.

Az előbbieken ismertetett törvények közül az 1879. évi XXXI. és az 1898. évi XIX. t.-c.-eket a későbbiekben ismertetendő új magyar erdőtörvény hatályon kívül helyezte, míg az 1900. évi XXVIII. t.-c. ma is érvényben van.

Mielőtt még az első erdőtörvényeket a magyar országgyűlés megalkotta volna, egyes uradalmak és közbirtokosságok már a XVI. század második felétől kezdve erdőrendtartásokat adtak ki és erdőbírákat állítottak az erdők fölé, akik erdeik fenntartása és használata fölött őrködtek.

A kincstári erdők és a szabad királyi városok erdei az újkor századaiban a budai és részben a bécsi udvari kamarák — ezek voltak a Habsburgok idejében 1848-ig a pénzügyi kormányzati adminisztráció szervei — központi igazgatása alatt állottak.

A helyi igazgatást a kincstári erdőkben kamarai erdészek és erdőmesterek látják el. Az első két kamarai erdészt 1564-ben nevezik ki és ezeknek ügykörét a következő évben kiadott és az előbbieken már említett Miksa féle erdőrendtartás szabályozza. 1751-ben állítják fel Besztercebányán az első kincstári erdőhivatalt.

A kincstári erdőhivatalok az udvari kamarák megszűnése után a pénzügyminiszter kormányzati hatósága alá kerültek, majd 1881-től kezdve a m. kir. földműv. min. kormányzati felügyelete alá helyeztettek.

Ettől az időtől kezdve a kincstári erdőkben való gazdasági teendők intézését 15 vidéki igazgatási hivatal látta el. Ezek mindegyike alá több, összesen 154 erdőgondnokság tartozott,

A magyar erdészeti igazgatás fejlődése.

amelyek a közvetlen kezelés helyi teendőit végezték. Ez a kiterjedt szervezet intézte a világháború előtt az 1,180 453 ha. kiterjedésű állami erdők gazdasági ügyeit, amely állami erdővagyonból a mai Magyarország részére csak 48.320 ha. maradt meg.

A XVI., XVII. és a XVIII. századokban egyes városok és vármegyék is adnak ki erdőrendtartásokat és egyes városok erdőbírákat vagy erdőmestereket állítanak az erdők fölé. A XVIII. század végén a közalapítványi és az egyházi erdőkre is reáterelődik a figyelem és 1809-ben az összes kincstári, városi, közalapítványi erdők, valamint az üresedésben levő egyházi javadalmak erdeinek egységes szakszerű felügyeletben és irányításban való részesítése céljából négy országos főerdőfelügyelőséget állítottak fel.

Ezek az intézkedések azonban, amint azt az előadottakból láthatjuk, csak egyes birtokkategóriákra vonatkoztak és így nem jelentették még a mindenféle tulajdonjogú erdőre egyaránt kiterjedő egységes erdőrendészetet. Ezt az első magyar erdő-törvények, az előbbieken már ismertetett 1791. évi LVII. és az 1807. évi XXI. t.-c.-ek lettek volna hivatva megteremteni. Azonban e törvényeknek, amelyek az erdők fenntartása fölött való örökösést a vármegyékre — a magyar közigazgatás önkormányzati szerveire — bízták, lényeges hiányuk volt az, hogy szakközegekről nem gondoskodtak. És így a kir. erdőfelügyelőségek szakszerű közreműködésére alapított erdőrendészeti hatósági szervezet és szolgálat csak az 1879. évi XXXI. t.-c. életbe léptetésével ölthetett testet.

Hogy az erdőrendészeti hatósági szolgálat — azaz az erdő-fenntartás és az erdőtörvény végrehajtása fölött való örökösés és ennek során az állami imperium: a parancsoló, tiltó, büntető és engedélyező hatalom gyakorlása — a földművelés többi ágazatainak közigazgatásával és az erdőbirtokosok érdekeivel mentől összhangzatosabban legyen ellátható, a törvény az erdőrendészeti hatóságnak alsó fokon való gyakorlását a közigazgatási bizottságok gazdasági albizottságaira bizza. E gazdasági albizottságok ugyanis a törvényhatóságok — vármegyék és törvényhatósági joggal felruházott városok — önkormányzatának kebelében választás útján alakított és a főispán elnöklete alatt kollégiális alapon működő hatóságok.

Az állami erdőfelügyeletnek közvetlen, természetben való gyakorlását a m. kir. erdészeti szakigazgatás szervei, a 20 kir. erdőfelügyelőség látja el. A kapcsolat ezek között és az előbb említett gazdasági albizottságok, mint erdőrendészeti hatóságok között akként volt biztosítva, hogy az illetékes kir. erdőfelügyelőség tisztviselői annak ülésein részt vesznek és indítványtevő és véleményező hatáskörrel bírnak. Az erdőrendészet érdekeinek hatályosabb védelme céljából a törvény az erdőfelügyelőségeknek a gazdasági albizottság határozataival szemben fellebbezési jogot is biztosított.

Szükségesnek tartottuk ezt kissé bővebben leírni azért, mert — amint arra a mai erdészeti jog ismertetésénél hivatkozni fogunk — erdőrendészetünk lényegében véve ma is a most ismertetett alapelveken nyugszik.

Az előbbieken említett 15 kincstári erdőigazgatási hivatal szervezetéhez és a most ismertetett 20 erdőfelügyelőséghez járult azután az 1898. évi XIX. t.-c.-nek 1899-ben történt életbeléptetésével az állami erdőkezelésbe átvett erdőbirtokok ügyeit intéző igazgatási szervezet. Ez 43 m. kir. állami erdőhivatalból s az ezek alá rendelt 168 m. kir. járási erdőgondokságból állott és a régi Magyarországon 1918-ban 17.322 erdőbirtoknak összesen 2,104.892 ha.-t kitevő erdő- és kopárterületén látta el az állami erdőkezelés teendőit.

Ezekben vázoltuk a történeti fejlődés nyomán a világháború előtti Magyarország erdészeti igazgatásának szervezetét. Ez a szervezet, amint azt láttuk, lényegileg három tagozatból tevődött össze. Mind a három tagozat a m. kir. földművelésügyi miniszter kormányzati hatósága alá tartozott és a földművelésügyi miniszter gyakorolta a legfőbb erdőrendészeti hatóságot is.

II. RÉSZ.

A MAI MAGYAR ERDŐGAZDASÁG.

1. Az erdőségek természeti és gazdasági viszonyai.

Magyarország területi veszteségének erdőgazdasági kihatásai.

A mai magyar erdőgazdaság viszonyainak megismertetését különösen nehézé teszi az a körülmény, hogy a történeti fejlődésnek az előző részben ismertetett fonala a világháborúval, majd a trianoni békeszerződéssel, amelynek rendelkezései folytán a régi Magyarország területének 67%-át, erdősegeinek pedig 84,1%-át elvesztette, megszakad és a magyar erdőgazdaság és erdészeti kultúra ezáltal egészen új helyzet elé került.

Hogy ennek a ténynek az erdőgazdasági kihatásait és az azok által teremtett helyzetet könnyebben érthetővé tegyük, leírásunkhoz két térképet csatolunk, amelyek közül az egyik a hegy- és vízrajzi viszonyokat, a másik pedig az erdők földrajzi megoszlását tünteti fel. Mind a két térképen a szakadozott fekete vonal a történelmi Magyarország határait mutatja, míg a folytonos fekete vonal a trianoni békeszerződés által megszbott határokat, tehát a mai Magyarország határait jelzi.

Ha már mostan ezt a két térképet áttekintjük, akkor látjuk, hogy az elveszített területek legnagyobb részben az erdős hegyvidékből kerültek ki, míg a mai Magyarország részére az ezek által körülövezett, erdőben szegény és nagyobbára mezőgazdasági művelés alatt álló alföldi és dombvidéki területek maradtak meg.

Ez a helyzetkép érthetővé teszi azt, hogy az, amit ma magyar erdőgazdaságnak nevezhetünk csak egy része és pedig jelentőség tekintetében alárendelt része volt a régi Magyarország erdőgazdaságának. Alárendelt része volt, mert a régi Magyar-

II. AZ ERDŐSÉGEK MEGOSZLÁSA

Mérték 1 : 5,000.000
50 0 50 100
kilométer

SZÍNMGYARÁZAT :

- Erdőterületek
- Egyéb területek

Dr. Bedó Albert: „A magyar állam összes erdősegeinek átnézeti térképe“ nyomán.

----- A történelmi Magyarország határa

———— A mai Magyarország határa

országon az erdős hegyvidék és a mezőgazdasági Alföld és dombos vidék között kifejlődött gazdasági kölcsönhatások és munkamegoszlás következtében erdőgazdasági tevékenységünk sulypontja a hegyvidékre esett, nagyobb erdőgazdasági uradalmaink — különösen az állami erdőgazdasági birtokok — javarészből a hegyvidékeken terültek el, az erdőgazdasági beruházásokra fordított tőkeerőnknek legnagyobb részét az erdős hegyvidékeken használtuk fel és az erdészeti adminisztrációnak legjelentékenyebb részét is ottan kötöttük le: míg ezzel szemben a mezőgazdasági jellegű Alföldnek és dombos vidéknek többékevésbé helyi jelentőségű erdei háttérbe szorultak.

Ma azonban csak ezeket az erdőket nevezhetjük már magunkénak és így ezekre az erdőkre kell alapítanunk egész erdőgazdaságunkat. Ennekfolytán ki kell ragadjuk tehát ezeket az erdőket régi kisszerű helyi szerepükből és hozamuk fokozásával és új erdők telepítésével kell arra törekednünk, hogy az ország faszükségletének mentől nagyobb részét ezekből az erdőkből fedezni tudjuk.

Nagy és nehéz feladatok ezek, amelyeknek eredményes munkálásához évtizedek kellenek.

Ezért van az, hogy amikor az igen tisztelt vendégeink a mai Magyarország erdőgazdaságát látni fogják és amikor a magyar erdőgazdaság helyzetét és termelésének eredményeit ismertető leírásokat és adatokat olvasni fogják, talán nem fogják fellelni annak a fejlődésnek eredményeit, amelyet a magyar erdészet előbbieken leírt hosszú multjának és munkájának ismeretében méltán elvárhatnának. És ezért van az, hogy a mai Magyarország erdőgazdasági viszonyainak bemutatásánál sok helyen hivatkoznunk kell arra is, ami a történelmi Magyarország idejében volt, mert a jelenségek alakulását sok helyen csak a régi és a mai helyzet közötti összefüggés ismeretében érthetjük meg.

A régi Magyarország területe — Horvát-Szlavonország nélkül — 282.870 km² volt, az 1910-ben megejtett népszámlálás szerint 18,264.533 lakossal. Népsűrűségét négyzetkilométerenkint 65 ember jelzi.

Az új — a trianóni békeszerződés alapján megállapított határok közé foglalt — Magyarország területe 93.073 km². Ezen a területen az 1930. évi népszámlálás adatai szerint

Terület,
népesség
és
erdősültség.

8,688.318 ember él, úgyhogy a mai Magyarország egy négyzetkilométerére 93·4 ember esik.

A történelmi Magyarország erdőségei az összeomlás előtt 7,398.976 hektáron — 12,857.457 kat. holdon — terültek el úgy, hogy a régi Magyarország területének 26·1%-át borította erdő. Ezeknek az erdőségeknek a 84·1%-át a trianoni békeszerződés rendelkezései folytán elvesztettük, úgyhogy a mai Magyarország erdőterülete csak 1,174.554 ha — 2,041.053 kat. hold —, ami 12·6%-os erdősültségnek felel meg.

Ez a relatíve is nagy veszteség lényegesen csökkentette az erdőterületnek a lakosság számához viszonyított súlyát is, mert amíg a régi Magyarországon 100 lakosra 40·5 hektár erdő esett, addig a mai Magyarországon 100 lakosára eső erdőterület mindössze 13·5 hektárt tesz ki.

A megmaradt erdőterületek természetszerűleg nem oszlanak meg egyenletesen az országban. A legnagyobb erdősültségi arányt, 22·7%-ot az északi dombvidék mutatja fel. Ezt követi 16·1%-kal a dunántúli dombosvidék, míg az Alföldön az erdők mindössze csak 4·4%-át foglalják el a területnek.

A mai Magyarország termőhelyi viszonyai.

A mai Magyarország túlnyomó része — a Köppen-féle klímaosztályozást véve alapul — a *C* éghajlati övhöz — meleg, mérsékelt éghajlat — tartozik; kisebb, északkeleti része a Köppen-féle *D* éghajlatba — boreális éghajlat — sorozható.

A *C* éghajlati övhöz tartozó részekre jellemző, hogy a leghidegebb hónap középhőmérséklete -2 C° alá nem süllyed, a legmelegebb hónap középhőmérséklete pedig $18\text{--}22\text{ C}^{\circ}$ között ingadozik, kivéve a délkeleti részeket, ahol a júliusi középhőmérséklet 22 C° fölé emelkedik. Ezeken a részeken az év legalább 4 hónapjának középhőmérséklete 10 C° fölött van.

A *D* éghajlati övhöz tartozó északkeleti rész leghidegebb hónapjának középhőmérséklete -2 C° alá esik.

Az évi középhőmérséklet $9·5\text{ C}^{\circ}$ és $11·2\text{ C}^{\circ}$ között ingadozik.

A csapadék az ország nyugati részeiben $700\text{--}800\text{ mm}$ között van, a Dunántúl többi részeiben 650 mm , a Duna-Tisza közén 525 mm , a Tiszántúl 550 mm körül van és csak a Hortobágy vidékén esik 500 mm alá.

A legtöbb csapadék május és június hónapokban esik, a július és augusztus túlnyomóan száraz.

Magyarország területén a barna erdei talajok (brauner Waldboden), a mezősegi talajok (Steppenboden) és a sós talajok (Salzboden) fordulnak elő. A barna erdei talajok a Dunántúl túlnyomó részét és az ország északkeleti részét borítják. A mezősegi talajok a Duna-Tisza közén és a Tiszántúl fordulnak elő; e mezősegi talajokban azonban sokkal kevesebb a humusz, mint az oroszországi csernoszjomban. A sós talajok a Duna-Tisza közén és a Tiszántúl találhatók. A Duna-Tisza közén a szerkezet nélküli (szoloncsák) talajok — míg a Tiszántúl a szolonetz szerkezetű sós talajok fordulnak elő. Karcag vidékén és a Hortobágyon a mészmentes szolonetz, Békéscsaba körül a sok meszet tartalmazó szolonetz található.

Az 1934. évi statisztikai adatok szerint: az ország erdősegeinek 0·9%-a véderdő, 9·1%-a futóhomokon álló erdő, 64%-a feltétlen erdőtalajon álló erdő és 26%-a nem feltétlen erdőtalajon álló erdő. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy az időközben életbe léptetett új magyar erdőtörvény, az 1935. évi IV. t.-c. a feltétlen erdőtalaj fogalmát elejtette és csak véderdőt különböztet meg, ahová a futóhomokon álló erdőket is sorozza. E szerint tehát összes erdősegeinkből 10%-ot a véderdők foglalnak el.

Az erdősegek megoszlása talajminőség és fanemek szerint.

Erdősegeinknek főfanemek szerint való megoszlása a következő: 39% esik a tölgyre, kőrisre és szilre, 55% a bükkre, csertölgyre és egyéb lombfákra és 6% a fenyőfélékre. És itt utalnunk kell arra a változásra, amelyet az erdősegekben szenvedett óriási veszteségünk a fanemek szerint való megoszlás szempontjából idézett elő, mert ez egyik főoka azoknak a nehézségeknek, amelyekkel erdőgazdaságunk új helyzetében szemben találjuk magunkat. A régi Magyarország erdősegeiben ugyanis 26%-ot foglalt el a tölgy, 50%-ot a bükk- és egyéb lombfa és 24%-ot a fenyő, vagyis 1,783.375 ha esett a fenyőerdőkre. Ez utóbbiból hegyvidékünk elvesztése folytán csak 2·7%, vagyis mindössze 47.970 ha maradt meg és az is majdnem kivétel nélkül fiatalos erdei és fekete fenyő volt. Ez a terület az összeomlás után 1920-ban csak 4·1%-át foglalta el a mai Magyarország erdőterületének, úgyhogy az előbbieken közölt 6% már azoknak az intézkedéseknek az eredménye, amelyeket a fenyőerdők gyarapítása érdekében tettünk.

A fahasználatokra alkalmas idősebb fenyőerdeinket tehát jóformán egészen elvesztettük, úgy, hogy fenyőfaszükségletünket egészen a behozatal útján kell fedeznünk.

A birtokviszonyok ismertetésénél jelentőséget kell tulajdonítanunk a korlátolt forgalmú és a szabadforgalmú vagy magán-erdők kategóriái szerint való megoszlásnak azért, mert, amint azt az erdészeti jogunk régi alaptörvényének, az 1879. évi XXXI. t.-c. rendelkezésének ismertetésénél láttuk, ez a törvény a korlátolt forgalmú erdőket üzemterv szerint való és szakértő erdőtiszt által történő kezelési kötelezettség alatt tartotta és az 1935. év augusztus hó 1-én életbeléptetett s a későbbiekben majd részletesen ismertetendő új erdőtörvény, az 1935. évi IV. t.-c. is, habár elvben az üzemtervszerű kezelést minden erdőre kiterjesztette, e tekintetben mégis szigorúbb rendelkezéseket tartott fenn a korlátolt forgalmú erdőkre nézve.

A korlátolt — vagy nem egészen helyesen kötött — forgalmú erdőbirtokok közé általában véve azok az erdők tartoznak, amelyek nem fizikai, hanem jogi személyek tulajdonában állnak és amelyeknél a birtokváltás eshetőségei csekélyebbek, mert forgalmuk törvényes intézkedésekkel, vagy egyéb természetű jogszabályok folytán korlátozásnak van alávetve.

A korlátolt forgalmú erdők 645.038 ha-t, vagyis 54·9%-ot foglalnak el az ország erdőségeiből és az egyes birtokcímek szerint a következő megoszlást tüntetik fel: 61.137 ha (5·2%) állami, 63.325 ha (5·4%) községi és törvényhatósági, 32.587 ha (2·8%) alapítványi, 161.812 ha (13·8%) egyházi, 167.229 ha (14·2%) hitbizományi, 141.839 (12·1%) közbirtokossági és 17.109 ha (1·4%) részvénytársasági tulajdont képező erdő: marad tehát a magán-erdők részére 529.516 ha, vagyis 45·1%.

Az előbbiekben feltárt helyzetképet ismét a régi Magyarország viszonyaival kell összehasonlítani, mert az ebből levont megállapítások szintén alkalmasak arra, hogy a mai magyar erdőgazdaság elmaradottságának okaira bizonyos szempontokból reávilágítsanak.

A korlátolt forgalmú erdők — amint azt több ízben mondtunk — a régi magyar erdőtörvénynek, az 1879. évi XXXI. t.-c.-nek életbeléptetésétől, vagyis 1880-tól kezdve üzemterv szerint kezeltettek, míg a magán-erdők birtokosait a törvény

erdeik ilyen okszerű használatára nem kötelezte. A korlátolt forgalmú erdők, amelyek éppen ezért általában véve mindig jobb állapotban voltak, mint a magánerdők, a régi Magyarországon összes erdőségeiből 63,7%-ot foglaltak le, míg a mai Magyarország erdőségeiben — amint azt láttuk — csak 54,9%-kal vannak képviselve, ami a jobban konzervált korlátolt forgalmú erdők arányának sajnálatos megfoggyatkozását jelenti a gyöngébb minőségű magánerdőkkel szemben.

Különösen nagy veszteségnek kell elkönyvelnünk ebből a szempontból az állami erdők — kincstári erdők — rendkívül erős megfoggyatkozását. A magyar állam ugyanis akkor, amikor a gazdasági liberalizmus hatása alatt az egyes államok erdőbirtokaikat eladogatták, megtartotta, sőt a múlt évszázad második felében újabb vásárlásokkal gyarapította erdőbirtokait. Ezért a háború előtti időkben — amint azt már az erdészeti igazgatás történeti fejlődésénél említettük — az állam erdőbirtokai vagyis az úgynevezett kincstári erdők 1,180.453 ha-t tettek ki, amelyek az ország összes erdőségeinek 15,9%-át foglalták le és amelyeknek legnagyobb része az erdőgazdasági kultúra és termelés szempontjából becses és értékes uradalom volt. Ebből a hatalmas erdővagyonból a mai Magyarország csak 48.320 ha-t, vagyis csak 4,1%-ot tarthatott meg.

Arról, hogy a mai Magyarország erdőségei miképpen oszlanak meg a kis-, közép- és nagybirtok kategóriái között, az alábbi adatok nyújtanak tájékozást.

Az ország összes erdőségeinek 64%-át, az 575,46 ha-nál — 1000 kat. holdnál — nagyobb birtokok, a nagybirtokok mondhatják magukénak; az 57,54 és 575,46 ha — 100 és 1000 kat. — hold közé eső középirtokok az erdőknek már csak 25%-át foglalják le; az 57,54 ha-nál — 100 kat. holdnál — kisebb birtokokhoz, a kisbirtokokhoz az ország erdeinek csupán 11%-a tartozik.

Összes erdőségeinknek 89%-a esik tehát a közép- és nagybirtokokra, amelyek az ország összes területének 49,8%-át foglalják le, míg az ország összes területének 50,2%-át kitevő kisbirtokok csak 11%-át birják a mai ország erdőségeinek.

Azt, hogy az erdő a nagyság szerint vett birtokkategóriák összterületében milyen súlytal szerepel, a következő adatok

mutatják : a nagybirtokoknak területe átlag 26 %, a közép- és kisbirtokok területe pedig átlag 14 %, illetőleg 3 % erejéig erdősült.

Mindezek igazolják azt, hogy az erdő a mai Magyarországon is legfőképpen a nagybirtok művelési ága. Az utóbb közölt átlagadatok azonban meglehetősen erős szélsőségeket takarnak. Mert amíg az északi dombosvidéken a nagybirtokok által elfoglalt területnek 49 %-a, a középbirtokoknak 23 %-a erdő, és a dunántúli dombosvidéken ezek az arányszámok 31 és 23 %-kal még szintén elég tekintélyes hányadot képviselnek : addig az Alföldön a nagybirtokoknak már csak 12 %-át, a középbirtokoknak pedig már csak 3 %-át foglalja le az erdő.

Ezek az utóbbi adatok számokkal utalnak arra a kedvezőtlen erdőgazdasági helyzetképre, hogy az Alföldön sok a mezőgazdasági földek közé ékelte, elaprózott, tartamos gazdálkodásra kevésbé alkalmas erdőparcella.

A régi Magyarországon a nagybirtokoknak országos átlagban 40 %-a volt erdő, a mai Magyarországon pedig — amint azt láttuk — csak 26 %-ot foglalnak el a nagybirtokokon az erdők. És így a két adat egybevetése is mutatja, hogy a nagy erdőgazdasági üzemekben az átlagosnál sokkal erősebb veszteséget szenvedtünk.

Üzem módok,
felújítás és
állomány-
nevelés.

A mai Magyarország erdőségeinek 59 %-a szálerdő, 41 %-a pedig sarjerdő.

Szálerdőgazdaságaink még a múlt évszázad végén legnagyobb részben a tarvágásra és a mesterséges felújításra voltak alapítva. Ez a rendszer azonban, főképpen azokon a helyeken, ahol azt nagykiterjedésű vágásterületeknek egymásután való sorakoztatása által túlzásba vitték, igen káros következményeket váltott ki. Hegyvidéki erdőségeinknek ellucosodása, a talaj termőerejének gyöngítése, értékesebb fafajokkal szemben a gyertyánnak előretörése és az erdei legeltetés erős térfoglalása voltak azok a káros jelenségek, amelyek a szertelenségbe menő tarvágások nyomában jártak és a természetes felújításra alapított szálerdőalakok erősebb térfoglalásához vezettek. Ma már a tarvágásos szálerdők kifejezett típusával alig találkozunk és helyüket a szálaló és a természetes felújítás különféle vágásformái foglalták el, úgyhogy az 1920-ban kiadott erdőrendezési

utasításunk már szintén e fejlettebb gazdasági rendszerekhez való alkalmazkodás jegyében látott napvilágot.

Ez azonban természetszerűleg nem jelentheti azt, hogy a mesterséges felújítás teljesen kiszorult volna, mert hiszen hazánk erdőségeinek igen jelentős részében, és pedig főképpen a Dunántúl tölgyeseiben, nem lehet a sikeres felújítást kizárólagosan a természetes felújításra alapítani. A ritka, hosszabb tapasztalatok szerint sok helyen csak 8—10 évenként megismétlődő tölgymakktermés erős növedékvesztéssel járhat, a nem kívánatos cserjék és gyomfák felverődéséhez, a gyertyán mértéktelen térfoglalásához vezethet és az ezek ellen való védekezés a felújítási költségek emelkedését eredményezheti. Éppen ezért találkozunk a mesterséges felújítás különféle módjaival — ültetéssel és vetéssel — ma is, és tölgyeseinkben — főképpen a közalapítványi erdőkben — a tarvágásnak olyan módozataival is, hogy az álló erdőt a vágást megelőző két három évvel makkrakással alátelepítik; előfordul az is, hogy mindössze csak 8—10 öreg fát hagynak meg a fiatalos védelmére és a vágás-területet szintén makkvetéssel újítják fel.

Igy pl. az 1931—34-ig sikeresen teljesített 120.772 ha erdő-sítésnek átlag véve 40—43%-a természetes és 57—60%-a mesterséges úton történt.

A mesterséges felújításra alapított művelési módok között meg kell említsük még a mezőgazdasági köztes használatot is, amidőn a tarvágás után mezőgazdasági használattal kapcsolatosan mesterséges úton történik a felújítás és néhány évig még a sorközökben kapásnövények művelése is folyik. Ez a művelési mód rendszerint csak a jobbminőségű erdőtalajon fordul elő.

Faállományaink nevelésének és használatának szolgálatában a gyéritéseknek is mind nagyobb szerepe jut. A különféle rendszerek között a mérsékelt, inkább rövidebb időközökben, 5—10 évenként visszatérő *áterdöléseket* alkalmazzák, különösen idősebb korban egyenkénti válogatással és a *záródásnak* időleges megbontásával a legszebb, legértékesebb anyag javára. Az áterdölések rendszeres bevezetésének azonban egyes helyeken *útjában* áll egyrészt az, hogy erdőségeink nincsenek még mindenhol az utak és vasutak elég sűrű hálózatával feltárva, másrészt pedig az a körülmény, hogy a különféle rendszerek alkalmazásá-

nak gazdasági eredményei tekintetében sem rendelkezünk olyan széleskörű tapasztalatokkal, hogy annak alapján a különféle helyi viszonyokhoz alkalmazott pontos útmutatásokkal tudnánk szolgálni. Az 1899-ben Selmeczbányán felállított erdészeti kísérleti állomás munkakörében kezdettől fogva helyet talált ugyan a gyéritések kérdése. Számos kísérleti területen folyt a megfigyelések munkája. Minthogy azonban ezek a területek elcsatoltattak és egyéb felszerelésünkkel adatgyűjteményünk szintén odaveszett, amikor kísérleti állomásunk Selmeczbányát otthagyni volt kénytelen, ezt a munkát az erre a célra berendezett kísérleti területeken jóformán egészen újra kellett kezdenünk.

Kopár- fásítások.

Kopár és vízmosásos területeink nagyobbára a megmaradt hegyes és dombos vidékeinken, így a Dunántúl északkeleti és az ország északi részében terülnek el. Bár a kopár fásítás fontossága régen felkeltette már a magyar törvényhozás és kormányzat figyelmét és már az 1897. évi XXXI., majd az ezt követő egyéb és különösen az 1898. évi XIX. t.-c.-ben történnek erre vonatkozólag intézkedések, majd egy 1911-ben megjelent utasítás részletesen szabályozta a kopárfásítási eljárást és, bár a háború előtti állami költségvetésekben jelentékeny tételek foglaltak helyet a kopárfásítás céljaira: a mai Magyarország kopárjai mégis még ma is sok helyütt elhanyagolt helyzetben vannak. Ennek okát az utóbbi években erősen megnehezült állampénzügyi viszonyaink mellett ismét abban találjuk meg, hogy a háború előtti Magyarország az ezekre a célokra előirányzott vagyoni erejének legjelentékenyebb részét a hegyvidéki árvíz-katasztrófák által veszélyeztetett — most elveszített — vidékek védelmére fordította. Az ilyen irányú és nagyszabású munkálatok között különösen a régi Magyarország délkeleti részén fekvő Krassó-Szörény megyei kopárok befásítását és vízmosások megkötését kell megemlítenünk, ahol 1910-ben rövid egymásutánban bekövetkezett két borzalmas árvíz-katasztrófát kellett a lakosságnak elszenvednie.

A mai Magyarországon beerdősítettünk az 1934. év végéig összesen 16.240 ha kopár és vízmosásos területet. E munkálatok közül különösen a Tarna és Hangony patakok vízgyűjtő medencéjében folytatott vízmosáskötések érdemelnek említést, ahol

az 1928—1934. évek alatt 58.450 fm rőzseművet és 102 db. hordalék-fogó kő- és vasbetongátat építettünk 439.241 pengő költséggel.

Az új erdőtörvény indokolásában a m. kir. földművelésügyi miniszter által közölt adatok szerint mintegy 33.000 ha kopár és vízmosásos terület vár még befásításra, amelyből 1934. év végéig 17.993 ha az erdősítésre hatóságilag ki is jelöltetett.

Az előbbieken említett kopár területek beerdősítésre való hatósági kijelölésének jogcímei az 1935. évi IV. t.-c.-be foglalt új erdőtörvénynek életbeléptetéséig még mind a világháború előtti törvényekben gyökereztek. Mivel azonban ezek a törvények nem nyújtottak jogalapot azoknak a területeknek fásítás alá vonásához, amelyeket a Magyar Alföld erdőben való szegénységének enyhítése, valamint klimatikus és gazdasági viszonyainak javítása céljából — tehát az Alföld speciális céljaira való tekintettel — kell beerdősítenünk : törvényhozásunk az 1923. évi XIX. t.-c.-ben, az úgynevezett Alföld-fásítási törvényben elrendelte azt, hogy az Alföldön tervszerű elosztással a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan, vagy csak nagy költséggel alkalmassá tehető területeken, — úgymint a futóhomokos, szikes, vadvizes stb. területeken — erdőket kell létesíteni és e mellett szélfogó pászttakat, facsoportokat és fasorokat kell telepíteni.

És itten meg kell jegyezzük, hogy bár ennek a törvénycikknek a megalkotására a trianoni békeszerződés folytán erdőségekben szenvedett óriási veszteségünk adta meg a közvetlen lökést, az a régi Magyarország idejében is teljes aktuálitással bírt volna, mert hiszen egy olyan fontos közgazdasági és közjóléti cél szolgálatába van állítva, amelynek munkálását egyes törvényhatóságok már XVIII. században feladatul tűzték ki és amelyet az 1769-ben kiadott Mária Terézia-féle erdőrendtartás is figyelemre méltatott már.

Az Alföld-fásítás feladatai közül a szikesek fásításának kérdése ma még nincs eléggé tisztázva. Különösen nincs még tapasztalati adatunk a tekintetben, hogy miképen fog alakulni azoknak a fajoknak a jövő sorsa, amelyeket nagy nehézségek leküzdése árán sikerült a mérsékeltbben szikes területekre telepítenünk. A legnagyobb nehézség abban van, hogy a telepítés alkalmával meg kell változtatnunk a szikes talaj strukturális és kémiai tulajdonságait, mert ezek akadályozzák meg a fák

életlehetőségeit. Ez pedig nagy munkát és sok költséget igényel, ami gyümölcsöt csak későn hoz és gyümölcsözésének mértéke bizonytalan. Az eddigi tapasztalatok szerint, megfelelő meliorációval és cserjék, meg egyes alacsonyabbrangú fafajok telepítésével — tamariska (*Tamarix tetrandra* és *odessana*), ezüstfa (olajfűz) (*Elaeagnus angustifolia*), orgona (*Syringa vulgaris*), galagonya (*Crataegus monogyna*), kökény (*Prunus spinosa*), vadkörte (*Pirus piraster*), bálványfa (*Ailanthus glandulosa*), stb. — készíthetjük legjobban elő a talajt a nemesebb fafajokból álló erdő számára. A szikes területek befásításának, valamint általában véve az Alföld-fásítás technikai és fiziológiai problémáinak művelése céljából Püspökladányban egy a M. Kir. Erdészeti Kutató Intézet vezetése alatt álló kísérleti telepet létesítettünk.

Sokkal előbbre vagyunk a homokterületek befásítása terén, mert e tekintetben a magyar erdészet hosszú idők tapasztalataival rendelkezik. A történeti részben említettük már, hogy az 1807. évi országgyűlés egy törvényt hozott, az 1807. évi XX. törvénycikket, a futóhomok megkötése és továbbterjedésének meggátlása céljából. Egyes helyeken azonban, így különösen Szeged vidékén, még e törvény életbeléptetése előtt is megkezdődött a nagyobb arányú erdősítés. De a felbuzdulásnak az idejét ismét az ellanyulás hosszú időszakai követték, úgyhogy teljes eredményt nagyobbára csak ottan tudtunk elérni, ahol a múlt évszázad utolsó évtizedeiben az állami aktivitás is munkába léphetett. Így a Szeged város tulajdonában álló erdők kezelésének 1886-ban történt államosítása lehetővé tette, hogy a város határában a homokkal való harc annak legyőztésével befejeződött. Négy évtizedes kitartó, szakszerű munkának volt ez az eredménye, amelynek folyamán a régebbi erdősítések főfafaját, az erősen kiritkult és elcsenevészedett fekete nyárfákat (*Populus nigra*) ákác (*Robinia pseudacacia*), fekete-fenyő (*Pinus nigra*), fehérnyár (*Populus alba*), kanadainyár (*Populus virginiana*) jegenyenyár (*Populus italica*), kocsányos-tölgy (*Quercus robur*) és nyírfa- (*Betula pendula*) állományokkal cserélték fel. Hasonlóan szép eredményről számolhatott be az állami kezelés a Szabadkavidéki homokról is.

Büszkesége még a magyar erdészeti kultúrának a delibláti homokpusztának befásítása. Ez az óriási futóhomoksivárság a történelmi Magyarország déli részében, a Tisza-Maros szögében feküdt. Fásítását már a múlt század elején megkezdették ennek is. A homokkötés főidőszaka azonban az 1870-es évek végén vette kezdetét. A magyar állam 1878—1910-ig itten összesen 8325 hektár nyílt futóhomokot kötött meg, hektáronként átlag 70 aranykorona költséggel, úgyhogy a háború előtt ezen a sivár területen 12.833 hektár elég jól jövedelmező erdő állott, amelynek állománya főképpen ákác, nyárféleségek, fekete- és erdeifenyőből tevődött össze.

Általában véve a faállományok összetételében és növekedésében való erős változatosság egyik főjellemvonása a homoki erdőgazdaságnak, ami azáltal áll elő, hogy a különböző fafajokkal alkalmazkodni kell a sok helyen úgyszólván lépésről-lépésre változó talajviszonyokhoz.

Mindazonáltal e téren is merülnek fel — főképpen a Duna-Tisza közén levő kiélt, sivár, steril homokterületeken — olyan kérdések, amelyek nehéz feladat elé állítják az erdészeti kultúrát. Mert azt, a néhol az irodalomban is jelentkező felfogást, amely minden futóhomok megkötésének problémáját az ákáccal történő fásítás által már megoldottnak tekinti, tévesnek kell mondanunk azért, mert az igazán kiélt, sivár homoktalajon az ákác telepítése már sok keserű csalódást okozott. Az ilyen területeken az ákác csak az első egy-két évben indul növekvésnek, de 10—15 éves korában is alig haladja meg az ujjvastagságot és az 1—1,5 méter magasságot, úgyhogy itten csak azt a szerepet játszhatja, hogy a közéje telepített egyéb fafajoknak, mint a feketefenyőnek és nyárféleségeknek az első években védelmet nyújt.

Az Alföld-fásítási törvény alapján 1934-ig összesen 6403 új erdőtelepítésen 17.181 ha-ral gyarapítottuk erdőterületünket, a telepített szélfogó pászták, facsoportok és fasorok pedig mintegy 8300 hektárt tesznek ki.

Amint azt ezek az adatok mutatják, e munka eddig — sajnos — nagyon lassan haladt előre, aminek oka az erre a célra szánt hiteleknek a gazdasági élet válságának az utóbbi időkben reánk nehezedő súlya miatt történt erős megnyírbálására vezet-

hető vissza az állami költségvetésben. A kormány azonban most ismét hathatósan karolja fel az Alföld-fásítás ügyét, az 1936—1937. évi költségvetésbe jelentékeny összeget állított be e célra, ami annival is inkább helyénvaló, mert az e törvény alapján még fásítás alá veendő területek a földművelésügyi minisztériumban készült fásítási program adatait alapul véve, még mintegy 110.000 ha-ra tehetők.

Az erdősítések előmozdítása az állami támogatás eszközeivel.

Az állami erdészeti igazgatás — ide nem számítva a kincstári csemetekerteket — az 1932—1934. években évenként mintegy 310 ha összkiterjedésű csemetekerteket kezelt és ezekből évenként mintegy 42—52 millió csemetét adott ki — legnagyobb részben ingyen — az erdősítésekre és fásításokra.

A kopár- és az Alföldfásítás ügyének további előmozdítása céljából az állami erdészeti közigazgatás szakközegei — ha erre szükség van — ingyen készítik el a fásítási tervet és irányítják a munkálatokat; ezenkívül a birtokosok díjmentes állami kezelésbe adhatják az ilyen területeiket és a fásítás költségeinek fedezésére pénzkölcsönöket, esetleg segélyeket kaphatnak.

Hathatós előbbrevitelét várjuk a mostan tárgyalt fásításoknak az új erdőtörvénytől, amelynek a közérdekű erdőtelepítések címe alatt összefoglalt idevonatkozó rendelkezéseit az új törvény ismertetése során fogjuk bemutatni.

Erdőrendezés.

Az első részletes erdőrendezési utasítás még 1880-ban jelent meg. Ez az utasítás a kihasználások biztos ellenőrizhetővégette a hozamszabályozást a vágásosztás és a térszakozás elvi alapjaira helyezte. A vágásforduló minimumát szálerdőknél 60 évben, sarjerdőknél 10 évben állapította meg, a fordulószakokat pedig 20, illetőleg 10 évvel vette számításba. A gazdasági beosztás rendszerében szálerdőknél üzemosztályokat, azok keretén belül vágássorozatokat állapított meg és ez utóbbiakat rendszerint annyi tagra bontotta, ahány fordulószakból a vágásforduló állott.

Ezt az utasítást az idők folyamán több ízben egészítette ki a kormányzat az erdőgazdaság fejlődése által megkívánt intézkedésekkel és a gyakorlat maga is módosított rajta. Bár ezek az intézkedések és módosítások a haladás útját egyengették, mégsem vezettek egy olyan üzemszabályozási rendszer kiala-

kulásához, amely szakítva a szűk és túlságosan merev keretekkel, a fejlettebb gazdasági élet követelményeihez teljesen hozzá tudott volna alkalmazkodni.

Ennek a helyzetnek a helyes felismerése indította földművelésügyi kormányunkat arra, hogy 1920-ban — főképen a bajor erdőrendezési utasítást véve mintául — egészen új erdőrendezési utasítást adjon ki, amely erdőrendezésünknek nemcsak alaki, de lényegi továbbfejlesztését is jelenti.

Minthogy a régi rendszer szerint arra kellett törekedni, hogy a tag nagysága és a fordulószi vágásterület között ne legyen túlságosan nagy az eltérés, és e törekvés sokszor egyéb célszerűségi szempontokat elhanyagolva, olyan erőszakos fogásokat váltott ki, amelyek megzavarták az erdőrendezési és a gazdasági érdekek összhangját: az új utasítás elsősorban is a gazdasági beosztás terén teremt lényeges változást.

A gazdasági beosztás új rendszere csak gazdasági osztályt és tagot ismer.

Egy gazdasági osztályba foglalandók az erdőbirtoknak azok a részei, amelyek azonos főbb gazdasági elvek — üzemmód, vágásforduló — szerint kezeltetnek, egymástól eltérő különleges rendeltetéssel nem bírnak és a kiszállítás iránya, meg a fafogyasztó piacokhoz való viszony tekintetében lényegesen eltérő helyzetet nem mutatnak fel. Ebből kifolyólag a régi utasítással szemben megszűnik annak az előírásnak az érvényessége is, mely szerint az üzemosztálynak önmagában összefüggő területet kellett alkotnia.

A tagok fogalma pedig teljesen függetlenné vált a fordulószi vágásterülettől. Alakításuk módja a szorosan vett erdőrendezési kívánalmakon kívül más gazdasági szempontok — erdőművelés, felújítás, védelem, célszerű vágásvezetés stb. — kellő figyelembevételét is lehetővé teszi.

Azok az irányelvek, amelyeket az utasítás a vágásrend tervezéséhez ad, szintén annyira általános természetűek, hogy a felújítás és a feltárási úthálózattal való kapcsolat konkrét érdekeinek elhelyezésére és méltányolására minden esetben lehetőséget nyújtanak. A vágásvezetés kereteit a vágáscsoportok adják. Ezek rendszerint olyan, 2—3 tagot magukban foglaló erdőkomplexumok, amelyeken belül a vágás egy irány-

ban halad, illetőleg a vágások egymásután sorakoznak. Hogy azonban ezzel sem akar az utasítás sablont adni, annak bizonyítéka az, hogy a vágáscsoportok nem tényezői az állandó gazdasági beosztásnak és ha a viszonyok úgy kívánják, egyetlen tag is alkothat vágáscsoportot, sőt szükség esetén két vágáscsoportra is bontható.

Hogy az utasításnak ezeket a szabadelvű rendelkezéseit, a használatok folytonosságát és egyenletességét biztosító módon lehessen a gazdaságban érvényesíteni, a részletes fahasználati tervben rendelkezésre bocsátható a legközelebbi 10 évre az egész fordulószaki 20 évi — sőt esetleg ennél nagyobb — terület is, úgyhogy e szélesebb körzet erdőrészeleiben akként lehessen az évi használatokat kijelölni, ahogy az az adott viszonyoknak leginkább megfelel.

A szabályozó elv csak a szabályszerű hozamhoz való lehető alkalmazkodást követeli meg, amely követelménynek betartása a 10 évenként esedékes revíziók alkalmával kerül ellenőrzés alá.

Vágás-
fordulók.

A vágásforduló tekintetében is kerüli az új utasítás a sablonos előírásokat. Nem állapít meg határokat, hanem a vágás forduló meghatározását a gazdálkodásra befolyással bíró összes tényezők — faszükséglet, az egyes választékok iránti kereslet, talajvédelem, természetes felújítás érdekei stb. — szabad mérlegelése alapján kialakított ítéletre bízta.

A magyar erdőgazdaság — és ez a megállapítás vonatkozik úgy a történelmi, mint a mai Magyarország erdőgazdaságára — nem foglalt soha határozott állást sem a legnagyobb erdőjárdákra, sem a legnagyobb talajjárdákra alapított vágásforduló rendszere mellett, hanem mindig az adott viszonyokhoz és a gazdaság természetéhez alkalmazkodva határozta meg a vágásfordulót.

A mai Magyarország erdőgazdaságában dívó vágásfordulók szálerdőknél általában a következők: tölgyeseknél és bükkösöknél 100—120 év; fenyőerdeinkben — sajnos, csak erdei és fekete fenyveseink vannak — 80—100 év; az alföldi vidékeken a gyorsan növekvő fafajoknál ú. m. az ákácnál és a nyárfaféleségek nál 30—60 év. A régi Magyarország nagykiterjedésű lucfenyveseit és jegenyefenyő erdeit átlag 100 éves vágásfordulókban kezelték. Sarjerdőgazdaságainkban a következő vágás-

fordulók általánosak: tölgyesekben 30—40 év; bükkösökben 20—30 év; ákácnál 10—30 év; füzeseknél a 10 évesnél is alacsonyabb vágásfordulók is használatosak, de előfordulnak az ilyen alacsony vágásfordulók egyes vidékeken, különösen a törpebirtokokon az ákácoknál is.

A vágásfordulónak az erdőrendezési utasításban kifejezett elvek szerint egyébképen csak tájékoztató jellege van, amennyiben a fordulószi hozamterület megállapításánál az szolgál alapul. Ettől eltekintve azonban semmiképen sem jelent merev sablont, mert a vágásra való érettséget mindig a faállomány tényleges állapota szerint kell megítélni. Ehhez képest, ha a korosztályviszonyok által indokolt gazdasági szükségesség úgy kívánja, a tényleges hozamterület el is térhet a fordulószi hozamterülettől.

Igen lényeges újítást jelent üzemterveinkben az új utasítás által előírt utépítési terv, amely a szállító berendezések hálózatának kifejlesztése és a gazdálkodás menete között kívánja a természetes kapcsolatot biztosítani.

Amint ebből a vázlatos ismertetésből is kitűnik, az új magyar erdőrendezési utasítás minden tekintetben számol a fejlődés igényeivel. Az általa megadott keretekben éppen olyan könnyen elhelyezhetők a gazdaság régebbi kötöttebb módozatai, mint a korszerű apróteres gazdálkodás szabadabb formái.

Erdészeti kormányzatunk erdőrendezésünknek az utasítás szellemében való fejlesztése céljából az állami ellátás alatt nem álló magánerdőkre is kiterjesztette figyelmét, mert a vidéki erdészeti igazgatási szervezet középfokú hatóságainál, a m. kir. erdőigazgatóságoknál beosztott erdőrendezők a magánbirtokoknak is szakszerű útbaigazítást és irányítást adnak. És ennek az intézkedésnek különösen most az új erdőtörvénynek hatályba lépése után fog érvényre jutni a jelentősége, mert az új erdőtörvény, amint azt látni fogjuk, a szakszerű erdőrendezés bevezetését a magánbirtokokon is kötelezővé teszi.

Általános és az ország egész területére vonatkozó fatermési táblánk csak egy van, az 1854-ből való és egykori nagynevű tanárunk, Feistmantel Rudolf által összeállított fatermési tábla. Ez a munka aztán többféle kiadásban jelent meg és kivonatos

Fatermési
táblák és
erdőbecslés.

alakban az 1882—1918-ig évenként kiadott Erdészeti Zsebnaptárban is közzététetett. Ezenkívül nyomtatott kiadásban a Coburg hercegi uradalom jolsvai erdőigazgatósága által — főként a régi Magyarország északi vármegyéiben gyűjtött eredeti adatok alapján — összeállított fatermési táblák jelentek meg, valamint az Erdészeti Zsebnaptárban is elhelyezett és ugyancsak a Coburg hercegi erdőrendezés által összeállított fatermési táblák ákác sarjerdők számára. Ezekon kívül szerkesztettek ugyan helyi fatermési táblákat is, de ezekből kevés jutott nyilvánosságra.

Bár a Feistmantel-féle fatermési táblák, amelyek annak idejében a kor színvonalán állottak, már régen elavultak és az erdőbecslés és hozamszabályozás fontos tényezőiről, ú. m. az átlagos magasságról, a körlapösszegekről, az állományalak-számokról, a törzsszámról és a gyérítési előhasználatok tételeiről egyáltalában nem tartalmazznak felvilágosítást: újabb általános fatermési táblákat nem állíthatott eddig össze a magyar erdészet.

A Selmechányán 1899-ben életrehívott m. kir. erdészeti kísérleti állomás kezdettől fogva munkakörébe vette ugyan ezeket a feladatokat is; de az a körülmény, hogy erdőgazdaságunk főképen az áterdőlési rendszerek tekintetében meglehetősen kiforratlan helyzetben volt, késleltette a munka összeállítását, amelyet a hegyvidéki erdők és Selmechánya elvesztése folytán azután különben is abba kellett hagynunk.

Régi kísérleti állomásunk tapasztalati táblázatok összeállítására vonatkozó tevékenységének egyik igen kiváló eredményeképpen állíthatjuk oda a „Vastagfákra vonatkozó tangens törzstömegettáblák“-at, amelyeket Rónai György, az erdészeti kísérleti állomás volt adjunktusa, állított össze.

E táblázat a faállományok beható elemzése révén levezetett azon a régebbi megállapításon alapszik, hogy az egyöntetű állományokban, a körlap szerint rendezett faegyedek fatömegei az egyenes egyenletében fekszenek. Ezekkel a tangens-törzstábláknak nevezett kimutatásokkal az egykorú faállományok fatömegét egyszerűen, gyorsan, körlapösszegek és átlagfák számítása nélkül, vastagsági fokonként vagy tetszés szerint alkotott

vastagsági vagy értékosztályok szerint határozhatjuk meg. Különös előnye, hogy jóval kevesebb próbatörzs döntését kívánja meg, mint bármely más próbatörzses eljárás; a közönséges fatömegtáblával szemben pedig megvan az az előnye, hogy nem általános átlagokkal dolgozik, hanem közvetlenül a becsülendő faállományból való mintatörzsek adataira támaszkodik.

Az 1923-ban Sopronban ismét életrehívott magyar erdészeti kísérleti állomás újból megkezdte a hazai fatermési táblák összeállításának munkáját és a földművelésügyi miniszter az erre irányuló általános munkatervet jóvá is hagyta. Bár a rendszeres munka az anyagi nehézségek miatt még nem nyerhetett befejezést, az állami és a főiskola kezelése alatt álló erdőkben, továbbá a nagyobb rendezett erdőgazdaságokban már kellő számú állandó mintaterületeket jelöltek ki, amelyeket a mai hazai viszonyainknak legmegfelelőbb gyéritési rendszerek kísérleti alapon való meghatározásának céljai mellett, a fatermési táblák összeállításához szükséges adatgyűjtés szolgálatába is beállítottak.

Addig is, amíg az újonnan megkezdett munkák eredményeképpen tervbe vett újabb általános fatermési tábláink elkészülnek, igen jó szolgálatokat tesz a Fekete Zoltán, egyetemünk jelenlegi tanára által a hazai és külföldi adatok alapján összeállított „Erdőmérnöki segéd táblák“. E munka kiterjed mindazoknak az adatoknak táblázatos összefoglalására, amelyekre a becslési, erdőrendezési, értékszámítási és az erdőgazdaság körében előforduló technikai feladatok elvégzésénél szükség van. A külföldi fatermési táblák köréből felöleli a dr. Schwappach-féle fatermési táblák és a Grundner-féle bükkfatermési táblák adatait, a magyar fatermési táblákból pedig a Coburg hercegi és Feistmantel-féle fatermési táblákat, az utóbbiakat grafikus átdolgozásban.

Ugyancsak Fekete Zoltán munkásságának eredményeképpen jelent meg: „Az ákác sorfafatömeg és növekvési táblái“ (Sopron, 1931.) és az „Ákác-fatömeg-táblák és szerfabecslési táblázatok“ (Sopron, 1935.), amelyek annál a jelentőségnél fogva, amellyel főként az alföldi tájon az ákácállományok és a faszorok, facsoportok és szélfogó pászták bírnak, fontos és sürgős szükségleteket elégítenek ki.

Erdőrendezési utasításunk egyébképen az állományfelvételek és fatömegbecslés terén is a haladás céljait kívánja munkálni. Súlyt helyez a fatermési táblák helyes megválasztására és az elavult régi táblák kiküszöbölésére.

A fatömegfelvétel tekintetében is találunk utasításunkban olyan intézkedéseket, amelyek a már egyébképen sok helyen bevezetett célszerűbb eljárásokat általánosan meghonosítani törekszenek.

A közönséges próbateres felvétel helyett, csak a körös és rácsos próba van megemlítve. Kimondja továbbá az utasítás, hogy próbatörzsek döntése az erdőrendezési célokat szolgáló becsléseknél csak különlegesen megokolt esetekben van helyén és a próbatörzses eljárások közül a fatömegbecslés grafikus módszerét, vagy az előbb ismertetett Rónai-féle tangensfatömeg-táblák alkalmazását ajánlja. Egyébképen ma már a legtöbb helyen mellőzni szokták a próbatörzsek döntését és ehelyett a német kísérleti állomások munkálatai alapján szerkesztett Grundner-Schwappach-féle fatömegtáblákat alkalmazzák, amelyek kiterjedt kísérletek eredményei szerint, hazai viszonyaink között is egészen jól megállják a helyüket.

Az erdők használata és szállítási berendezésekkel való feltárása.

A történelmi Magyarországon az erdők belterjesebb használatának az a körülmény állott útjában, hogy erdőségeink nagy része még a múlt évszázad utolsó évtizedeiben nem volt korszerű szállítási berendezésekkel feltárva. Ezért különösen kiterjedt bükköseink sok helyen, hosszú időn át úgyszólván használaton kívül állottak.

A múlt évszázad végén és az 1900-as évek elején úgy az állami, mint az egyéb nagyobb kiterjedésű uradalmi erdőbirtokokon is, sok helyen talákoztunk még azzal a régi külterjes használati rendszerrel, amelynél egész évtizedre esedékes, kiterjedt vágások faállománya köttetett le szerződéssel tőkeerős vállalkozók részére.

A használatoknak e külterjes módjával általánosságban az állam szakít először ez évszázad elején, amikor a kincstári erdőbirtokokon a tarvágásos használatokra alapított vállalkozói rendszert, a fokozatos használatok házilag termeléssel kapcsolatos rendszereivel kezdik kiszorítani. Majd erre az útra

kezdenek azután rátérni a többi erdőbirtokkategóriák nagyobb uradalmi is.

A fejlődésnek e jelenségeit a vízi utakon való szállítás háttérbe szorítása és e helyett az erdei utak és vasutak hálózatának kiépítése vezette be.

Az állami erdők területén a háborút közvetlenül megelőző időkből már 320 km géperejű és 90 km állaterőre berendezett vasút volt üzemben. És ezt a hálózatot az állam a háború alatt több száz kilométer maradandó értékű erdei vasút építésével fejlesztette tovább.

De, hogy a többi birtokosok is igyekeztek erdőségeik gazdasági hasznosítását korszerű szállítási berendezések létesítése által előmozdítani, annak bizonyosságát szolgáltatja az, hogy a m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőség nyilvántartási adatai szerint, a régi Magyarországon összesen mintegy 1600 km géperejű és 950 km lőerejű erdei iparvasút volt üzemben.

A régi Magyarország erdőgazdasági szállítási viszonyainak fejlődésére egyébképpen jellemző az, hogy az erdei vasutak és utak erős térfoglalása mellett a vízi utakon való szállítás jelentősége is megmaradt. Hegyi patakjaink ezért igen sok helyen úsztatásra és tutajozásra is be voltak rendezve és e célnak a szolgálatában számos, igen jelentős vízi építmény — gát és gреб — állott.

A szállítási viszonyok javulásával azután karöltve haladt a fejlettebb, az időközi áterdőléses előhasználatok rendszeres bevezetésével összekötött használati módoknak fokozatos térfoglalása.

Ahhoz azonban, hogy e kedvező eredmények egyetemlegessé, a magyar erdőgazdaság egészére kiterjedővé válhattak volna, a fokozott fejlődés alig másfél évtizedes periódusa — sajnos — rövidnek bizonyult: a háború és az azt követő események pedig egészen megváltoztatták a magyar erdőgazdaság helyzetét.

A mai Magyarország erdőgazdasága, amint azt tudjuk, inkább helyi és így alárendeltebb jelentőségű része volt a régi Magyarország erdőgazdaságának. Ez kifejezésre jutott természetesen az erdők használatában és feltárázásában is. Erdőségeink

sok helyen túlhasznált állapotba kerültek, a sarjerdők is erősebben foglaltak teret, mint ahogy az az üzemmódok helyes megoszlását tekintve, kívánatos lett volna. Néhol a túlhajtott vadgazdaság ártott az erdőknek. Szállítási berendezésünknek is aránytalanul nagyobb része esett a hegyvidéki erdőgazdaságra.

A trianoni békeszerződés utáni erdőgazdasági politikára tehát igen nagy és nehéz feladatok hárultak az erdők használatának terén. Ahol az erdők túlhasznált állapotban vannak és hiányos fakészlettel állunk szemben, ott a fakészlet emelésére kell törekednünk és a sarjerdőgazdálkodást is az erre alkalmas és ilyen rendeltetésű birtokokra kell visszaszorítanunk. E törekvések természetesen sok helyen a vágásforduló felemelésével járnak, ami a használatokat és így az erdőbirtokosok jövedelmeit átmenetileg csökkenti. E nehézségeken csakis a belterjesebb, az előhasználatok széles körben való bevezetésére alapított és a piac követelményeihez is alkalmazkodni tudó gazdálkodás rendszereinek előmozdításával lehetett segíteni. Ennek a célnak szem előtt tartásával szerkesztetett meg az új üzemtervi utasítás, amelynek liberalizmusa — amint azt láttuk — tág teret biztosít az adott viszonyoknak leginkább megfelelő gazdasági módozatok alkalmazására. Jelentős — és a későbbiekben még ismertetendő — intézkedések történtek az erdőgazdasági termelés rentabilitásának biztosítása céljából, a faforgalom terén is. Azt is örömmel kell megállapítanunk, hogy állami erdőgazdaságunk meghagyott töredékein és a megmaradt egyes nagyobb uradalmakban a leggondosabb házilagos termelés folyik és jelentős befektetések történtek az erdők teljes feltárása érdekében.

Ennek tulajdonítható, hogy ma már a mai Magyarország erdőgazdaságaiban — nem számítva az erdei földutakat — 546 km kövezett út, 405 km géperezű vasút és mintegy 180 km lőüzemi vasút áll rendelkezésre az erdei termékek kiszállításához. Mai erdőgazdasági szállítási viszonyunk jellemzése céljából meg kell még említenünk, hogy a vízi utakon való szállítás egészen háttérbe szorult: egy gerebünk van mindössze és az úsztatásra berendezett patakmedrek hossza is mindössze csak 12 km-t tesz ki. Ez a jelenség a mai Magyarország orográfiai viszonyaiból önként következik.

A mellékhasznalatok közül találkozunk azoknak úgyszólván összes fajaival, úgymint: legeltetés, makkoltatás, fűkaszálás, mészégetés, kőfejtés, gubacsszedés, vadászat, halászat stb.

Legnagyobb jelentőséggel ezek között az erdei legeltetés bír, amely hazai erdőgazdaságunkban igen sok helyen szomorú következményekkel járt, mert a régi erdőtörvény, az 1879-ik évi XXXI. t. c. általánosságban csak a véderdőknél és a futóhomokon álló erdőknél gondoskodott arról, hogy a legeltetés az erdőfenntartás szempontjainak megfelelően korlátozható legyen, a többi erdőknél ellenben nem. Ez a hiány az üzemtervszerű kezelésre kötelezett korlátolt forgalmú erdőbirtokoknál nem éreztethette annyira a hatását, mert itten a legeltetést az üzemtervi rendelkezések erejével az okszerűség határai közé lehetett szorítani, de a szabadforgalmú erdőbirtokokon annál károsabb hatásokat váltott ki.

Üzemterveink általában véve gondoskodnak a legeltetés érdekeiről is, de a felújítás biztosítása céljából 5—10 éves eltilalmat és 15—25 éves utótilalmat állítanak be.

Meg kell azonban állapítanunk, hogy az erdei legeltetés értékét hazai gazdákönöségünk általában véve túlbecsüli. Mert az erdőgazdaságilag helyesen kezelt, kellő záródású állományokkal borított erdőterületek, ahol a legeltetés már csak kevésbé érezhető károkat okoz, legelőgazdaságilag vajmi keveset nyújthatnak. Tapasztalat szerint 6—8 hektár ilyen erdőterület sem adja azt, amit 1 hektár közepes minőségű gyepelgelő nyújtani képes. És így legelőgazdaságunk bajainak orvoslását nem az erdei legeltetés kiterjesztésétől, hanem azoknak az üdvös rendelkezéseknek mennél szélesebb körben való végrehajtásától várhatjuk, amelyeket a törvényhozás és kormányzat a közös legelők karbahozása, karbantartása és az okszerű legelő- és rétgazdaság előmozdítása céljából hozott.

Az új magyar erdőtörvény már kifejezetten erre a helyes álláspontra helyezkedett, mert a legeltetést általában véve tiltja minden olyan erdőterületen, ahol az a faállományban kárt okozhat, vagy a természetes felújítás sikerét veszélyeztetheti.

Mindezek, amit mostan elmondottunk, kétségkívül dicséretes erőfeszítésekről tesznek tanubizonyosságot. Sajnos, azonban a bajokat eddig legfeljebb csak enyhíteni lehetett, mert teljes

orvoslásuk az erdőgazdaság természeténél fogva, még hosszú évtizedek fáradságos munkáját kívánja.

A fatermelés adatai.

A régi Magyarország fatermelésére vonatkozóan nem rendelkezünk állandó és rendszeres statisztikai megfigyeléseken nyugvó adatsorozattal. És így meg kell elégedjünk azokkal az adatokkal, amelyeket Bedő Albert volt országos főerdőmester és államtitkár az 1896-ban megjelent összefoglaló nagy munkájában: — „A magyar állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása“ — a kataszteri erdőbecslés és az 1895-ig jóváhagyott üzemtervek alapján közölte. E szerint a történelmi Magyarország összes fatermelése 23,355.804 m³-ben állapított meg ami ha-ként 3·1 m³ átlagos hozadéknak felel meg.

A mai Magyarország fatermelését legcélszerűbben az 1931—32-től 1933—34-ig terjedő három termelési időszakra vonatkozó statisztikai adatok átlagában tüntetjük fel. E szerint termeltünk évente átlagban 2,740.715 ürm³ mindenféle — hasáb, dorong stb. — tűzifát és 264.992 m³ mindenféle műfát, amelyből fenyőerdőink majdnem teljes egészében való elvesztése miatt csak 26.466 m³ esik a fenyőfára. A tűzifa 1,707.665 m³-nek felel-vén meg évi fatermelésünk 1,972.657 m³-t tesz ki,*) amiből 86·5% esik a tűzifára és 13·5% a műfára és ami 1·7 m³ átlagnövedéknek felel meg hektáronként.

E két adatsorozat összehasonlítása mutatja hogy a mai Magyarország fatermelése még 9%-át sem éri el a régi Magyarország fatermelésének, mutatja, hogy mai átlagos hozadékunk a régi átlagos hozadék 60%-a alatt van és így számokban illusztrálja azoknak a kedvezőtlen körülményeknek kihatásait, amelyek között a magyar erdőgazdaság van és amelyeknek okaira az előbbieken rámutattunk.

A faforgalom.

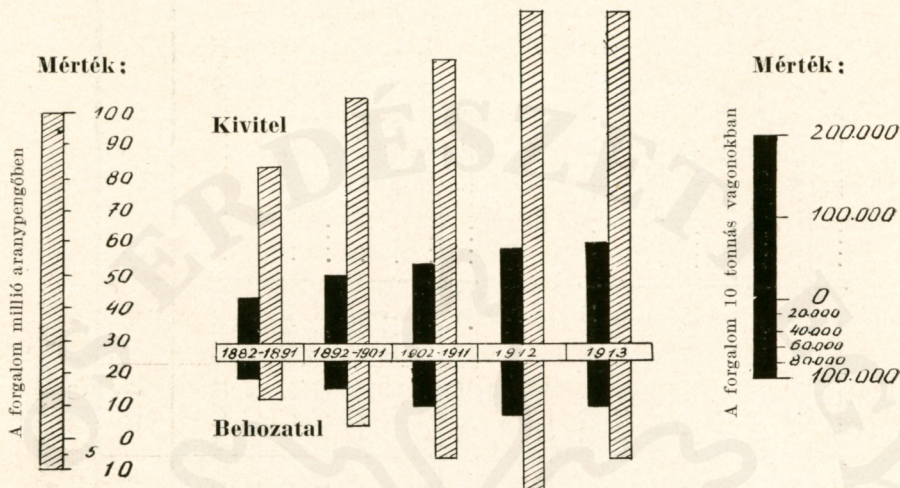
Fatermelésünk nehéz helyzetét és ennek gazdasági életünkre való hátrányos következményeit legkifejezőbben külkereskedelmünk faforgalmi adatai tükrözik vissza.

A régi Magyarországgal szemben, amelynek az évszázad háború előtti éveiben 50-60 millió aranykorona — 58-70 millió aranypengő — értékű kiviteli többlete volt, a mai Magyarország kifejezetten fabehozatali állammá vált, amelynek hatal-

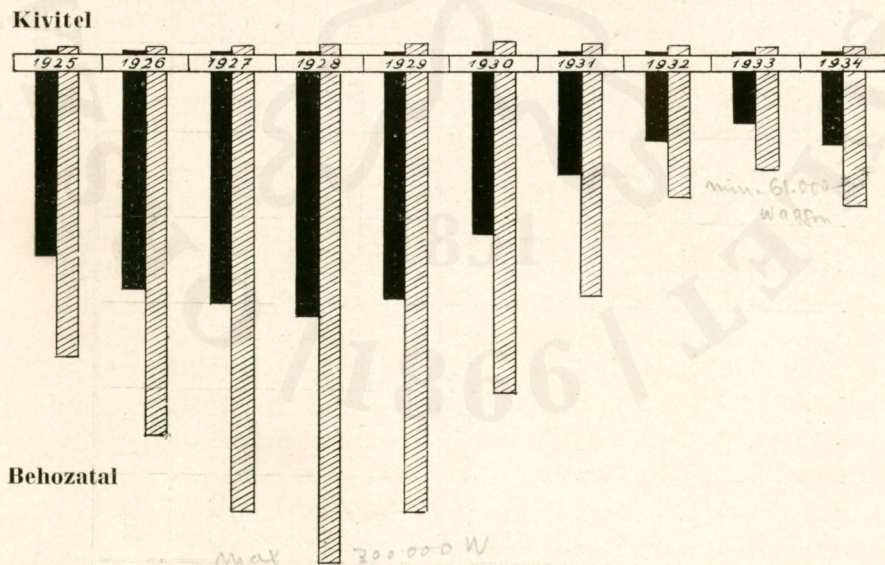
*) Ebben az adatban a 10 k. holdnál — 5·75 ha — kisebb erdőbirtokok fatermelése nem figyelembe vett.

Külkereskedelmi forgalom fatermékekben.

A TÖRTÉNELMI MAGYARORSZÁG FAFORGALMA (1882—1913)*:

A MAI MAGYARORSZÁG FAFORGALMA (1925—1934)

* Az 1882—1891, 1892—1901 és 1902—1911-es időszakokban az illető évtizedek átlagadatai szerepelnek.

Magyarország fabehozatala.

A) 10 tonnás vagonokban.

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Tűzifa	142.680	167.149	152.841	169.243	169.666	121.056	59.992	37.197	14.071	20.499
Bányafa	10.550	12.466	11.601	12.075	11.433	7.682	8.830	7.828	6.498	6.374
Gömbfa, tülevelű fanemekből	18.170	17.918	29.404	23.516	18.286	12.519	5.894	8.864	10.073	18.495
Bárdolt vagy fűrészelt fenyőfa	36.850	56.042	73.567	72.308	57.585	42.573	38.504	26.536	25.344	33.904
Gömbfa, lombos fanemekből	1.800	3.155	3.467	5.040	4.279	2.670	1.459	990	1.347	1.422
Bárdolt vagy fűrészelt lombfa	1.740	1.624	3.458	3.627	3.334	2.060	1.590	594	300	1.048
Faszén és egyéb faanyagok	15.340	9.541	11.831	13.251	12.598	10.984	8.632	3.252	3.291	3.664
Összesen	227.130	267.895	286.169	299.060	277.181	199.544	124.901	85.261	60.924	85.406
B) 1000 pengőben.										
Tűzifa	28.964	36.839	32.975	37.761	39.634	27.396	11.327	7.380	2.451	3.611
Bányafa	3.868	5.031	4.989	5.249	4.916	3.367	3.315	2.556	1.950	1.793
Gömbfa, tülevelű fanemekből	7.311	7.368	12.997	13.169	10.042	6.434	2.282	3.069	3.594	6.604
Bárdolt vagy fűrészelt fenyőfa	34.389	50.837	68.189	74.758	63.013	46.488	42.877	21.758	18.022	24.634
Gömbfa, lombos fanemekből	1.205	2.135	2.217	3.251	2.781	1.719	892	471	526	569
Bárdolt vagy fűrészelt lombfa	2.050	1.986	4.063	6.320	4.551	2.790	1.990	628	239	841
Faszén és egyéb faanyagok	9.595	7.955	9.808	9.047	10.494	8.697	5.226	2.368	2.318	2.483
Összesen	87.382	112.151	135.238	149.555	135.431	96.891	67.909	38.230	29.100	40.535

mas behozatali tételeivel szemben a kivitel egészen kis mennyiségei szerepelnek.

Minderről áttekintő szemléletet nyújt a mellékelt grafikon és behozatalunknak adatait faválasztékok szerint részletesen tünteti fel a mellékelt táblázat, amelyet 1925-től (pénzünk értékének állandósulásától) 1934-ig terjedő évtizedre állítottunk össze.

A fabehozatalnak e táblázatban fellelhető hatalmas tételeivel szemben, amelyek összbehozatalunkban, annak 8·5—12·5 %-át téve ki, első helyet foglalnak el és Magyarországot az európai államok között a fabehozatal terén ötödik helyre állítják, a fakivitelnek aránylag igen kis mennyiségei állanak szemben. Fakivitelünk maximumát az 1928—1930-as években érte el, amikor is 3700—4950 vagon között ingadozott 3,900.000—4,400.000 pengő értékben; azután ez is esett és minimumát 1933-ban érte el, amikor mindössze 1400 vagon tett ki, 800.000 pengőt alig meghaladó értékben. E kiviteli tételek javarészben lombos gömbfából és lombos fűrészárúból tevődtek össze.

Ennek az összefoglaló ismertetésnek szűk keretei természet-Vámpolitikai és forgalom-politikai intézkedések.szerűleg nem engedik meg azt, hogy külkereskedelmi faforgalmunknak — különösen fabehozatalunknak — behatóbb analizisét nyujtsuk. Mint jelentős mozzanatot kénytelenek vagyunk azonban megjegyezni, hogy fabehozatalunknak 1928-tól való csökkenését — amint az különben a fatermelésünkre vonatkozólag mondottakból önként következik — nem lehet a hazai fatermelés fellendülésének, hanem csupán a Magyarországra is reánehazedő gazdasági válságnak tulajdonítani, amely az ország fogyasztóképeségét e téren is erősen korlátozta. És e tekintetben csak a tűzifatermelésünk képez kivételt, amelynek termelését és értékesítését a későbbben ismertetendő forgalom-politikai intézkedésekkel érdemlegesen fokoznunk sikerült. De egyébképen is a viszony a benső szükséglet és a fatermelés, illetve fabehozatal között az, hogy csak a tűzifában és a keményfaválasztékokban vagyunk képesek benső szükségleteink jelentős részét a belföldi termelésből fedezni, fenyőfaszükségletünk kielégítésében azonban jóformán egészen a külföldre vagyunk utalva.

Ez a helyzet érthetővé teszi azt, hogy jelenleg csak a tűzifa és a megmunkált keményfaválasztékok vannak mérsékelt vám-tételekkel terhelve, míg a többi faanyagok behozatalát csak

forgalmi adóválság terheli, mely intézkedésnek célja, hogy forgalmi adóval való megterhelést a külföldről jövő ilyen faanyagok se kerülhessék el.

Amint azt az előadottakból láthatjuk, a vámok alkalmazásával igen szűk keretek között mozoghatunk a faforgalom terén. Mindazonáltal közgazdasági politikánkra e szűk keretek között is fontos és nehéz feladatok hárulnak :

Hazai erdőgazdaságunk termelésének védelmében gondoskodnunk kell arról, hogy a hazai erdőgazdaságban is előállított faválasztékok árát — így különösen a tűzifa árát — a külföldről beözönlő ilyenemű áruk hatalmas versenye mellett is olyan színvonalon tartsuk, amely a hazai erdőgazdaság rentabilitásának megfelel. Viszont a hazai erdőgazdaságban csak igen alárendelt mennyiségben termelt tüvelevű faanyagoknál, ahol ezért egészen az importra vagyunk utalva, arra kell törekednünk, hogy az egyes külföldi fenyőmúfa eladási szervezetek áremelő törekvéscivel szemben védekezve, előnyös vételárat biztosítsunk a hazai nemzetgazdaság részére. Törekvésünket kell képezze az is, hogy fenyőfaszükségletünknek legalább egy része gömbfában hozassék be, hogy a mintegy 180 kerettel dolgozó fűrésziparunkat foglalkoztatni tudjuk.

Hogy a vonatkozások széles körét felölő e feladatok lehetőleg egységes szempontból munkáltassanak, a kormány 1933 január havában az erdőgazdasági termelés érdekeinek védelmére és különösen a magyar tűzifa elhelyezésének biztosítására az illetékes minisztériumok és a gazdasági érdekeltségek kiküldötteiből alakított javaslattevő szövet hívott életre az Országos Fa-gazdasági Tanácsban.

A forgalom szabályozásának keresztülvitelére pedig ezzel jóformán egyidőben hívja életre a kormány a Magyar Fabehozatali Intézet R.-T.-ot és egy évvel később, 1934-ben az erdőbirtokosok és Fakereskedők Fa-forgalmi Részvénytársaságát.

E két központi szervezet közül az első a múfaforgalom szabályozásával van megbízva olyan formán, hogy ennek a szervnek hatáskörébe van utalva — megfelelő kormányhatósággi ellenőrzés mellett — a behozatali engedélyek szétosztása.

A másodiknak kiváltképen az a célja, hogy a hazai termelésű fűzifa árvédelmét és értékesítését biztosítsa, amivel termé-

szetesen automatikusan függ össze a tűzifapiac szabályozása. Hogy a részvénytársaság e célnak megfelelőhessen, kizárólagos jogot kapott a külföldi tűzifának 1934 január 1-től 1937 június 30-ig való behozatalára, amivel szemben magára vállalta azt a kötelezettséget, hogy az erdőbirtokosok által felajánlott tűzifát az Országos Füzazdasági Tanács által megallapított és a hatóság által jóváhagyott áron megvásárolja és a felajánlott tűzifa értékének 50%-a erejéig előleget ad. Hogy a fakereskedelem a forgalomnak ilyen központosítása mellett se szoríttassék le a piacról, a kormányzat arra kötelezte a részvénytársaságot, hogy fáját csak kereskedőknek adja el és a közvetlen fogyasztók részére eladásokat ne foganosítson.

A faforgalom ilyenforma szabályozása annyiban is könnyebben volt keresztülvihető, mert devizánk védelmének okából még az 1932. év folyamán mindenféle faválaszték behozatalát engedélyhez kellett kötnünk.

A most vázolt intézkedésekkel és vasúti tarifakedvezményekkel, sikerült is olyan árszínvonalat elérnünk, amely az igen sok helyen kedvezőtlen viszonyok között termelő erdőgazdaságok rentabilitását legalább a tűzifatermelés terén biztosítja.

2. A mai magyar erdészeti jog és erdészeti közigazgatás.

A magyar erdészeti jog életében az 1935. esztendő új korszakot jelent, mert ebben az évben hirdették ki és léptették életbe az 1935. évi IV. t.-c.-be iktatott új magyar erdőtörvényt. Ennek a nagyjelentőségű eseménynek indokait akkor világítjuk meg a legcélszerűbben, ha a régi erdészeti jogunk alaptörvényének, az 1879. évi XXXI. t.-c.-nek hiányaira mutatunk rá. Ez a törvény, amely annak idejében európai értelemben is kiváló alkotás volt és erdészeti jogunknak egy fél évszázadnál hosszabb időn volt alaptörvénye — amint azt a történeti részben már említettük — csak a véderdők, a futóhomokon és a feltétlen erdőtalajon álló erdők fenntartását tette kötelezővé: a nem feltétlen erdőtalajon álló erdők fenntartását azonban már egyáltalában nem biztosította. Rendszeres gazdasági terv szerint kezelésre és e kezelés biztosítása céljából szakképzett személyzet tartására csak a korlátolt forgalmú erdők birtokosait kötelezte:

Az új törvény
szükségességének
indokai.

a magánerdők okszerű használatának biztosítására ellenben már egyáltalában nem tartalmazott rendelkezéseket.

Hiányai voltak még régi erdészeti jogunknak — hogy csak a legjelentősebbeket emeljük ki —, hogy az erdei legeltetésre és a kopárok beerdősítésére nézve is fogyatékos rendelkezéseket tartalmazott.

Ennek folytán a helyzet az volt, hogy a magánbirtokosok szabadon tarolhatták le erdeik faállományát, sőt, ha az ilyen erdő nem volt véderdő, vagy futóhomokon, illetve feltétlen erdőtalajon álló erdő, annak kiirtása nem ütközött a törvény rendelkezései szerint akadályba. Ez a helyzet, amelynek már a világháború előtt is sok erdő esett áldozatul, tarthatatlanná vált a világháború alatt, amikor a folyton emelkedő faárak kihasználása céljából a faállománytarolások és a gabonaárak emelkedése következtében az erdőirtások a magánerdőkben óriási méreteket öltöttek. A kormány ezért a háború esetére szóló kivételes intézkedésekre való felhatalmazása alapján kiadott 3296/1918. M. E. számú rendeletével a fahasználatok gyakorlását a magánerdőkben is hatósági engedélyhez kötötte és a 6201/1918. M. E. számú rendeletével minden erdő irtását — tehát a nem feltétlen erdőtalajon álló erdőkét is — a földművelésügyi miniszter engedélyétől tette függővé.

A világháborúban kiadott ilyen kivételes rendeleteket a háború után általában véve revokálták, az előbb említett két rendeletet azonban siralmas erdészeti viszonyainkra való tekintettel érvényben hagyták. Ezáltal az erdők fenntartására vonatkozó hiányait régi erdészeti jogunknak nagyjában véve meg is szüntették ugyan, azonban nyilvánvaló volt, hogy az erdőfenntartás tartamos biztosításához a rendeletek nem nyújthatnak eléggé szilárd és tartós jogi alapokat.

Az új erdő-
törvény
életbe-
léptetése.

Ezt a szilárd, tartós jogi alapot törvényben gyökerező rendelkezésekkel kiépíteni, a régi jog hiányait megszüntetni és általában véve régi erdészeti jogunknak többi határozmányait is a haladó kor és a jogfejlődés igényeinek megfelelően továbbfejleszteni van hivatva az 1935. évi IV. t.-c.-be iktatott és az 1935. évi augusztus hó 1-vel életbeléptetett új magyar erdő-törvény, amely a magyar erdészeti jognak 315 §-ból álló egységes kódexét nyújtja.

Az első cím az erdők fenntartására és az erdőgazdálkodás általános szabályaira vonatkozó rendelkezéseket foglalja magában. Az erdők fenntartása.

Meghatározza — és ezzel régi erdészeti jogunk egyik lényeges hiányát pótolja — mindazokat a területeket, amelyek mint erdők a törvény hatálya alá tartoznak és amelyeket a közokirattá nyilvánított Erdők Törzskönyvében nyilván kell tartani. Alapvető lényeges mozzanat régi jogunkhoz képest az is, hogy a törvény csak véderdőket különböztet meg, ide sorozva a futóhomokon álló erdőket is: a feltétlen erdőtalajon álló erdők fogalmát ellenben elejtette és így az általános erdőfenntartás elvi alapjaira helyezkedett. Ehhez képest erdőt irtani csakis a földművelésügyi miniszter engedélyével és más legalább ugyanakkora területnek — csereterületnek — beerdősítése esetén lehet.

A gazdálkodás általános szabályaiban általános elvként mondja ki a törvény, hogy a tulajdonos érdekeinek méltányos figyelembe vétele mellett a gazdálkodást úgy kell folytatni, hogy az erdő fennmaradása, a fahasználatok tartamossága és a talaj termőképessége biztosíttassék.

Régi erdészeti jogunk lényeges hiányát pótolva, szabályozza a törvény az erdei legeltetést is: csak a tulajdonos és alkalmazottjai saját állattálmányának legeltetését engedi meg az üzemtervben megszabott korlátok között olyan területeken, ahol a legeltetés a talajban vagy a faállományban kárt nem okozhat. Nem szabad megengedni a legeltetést véderdőkben és tilos általában véve minden erdőben kecskét legeltetni. Az erdei legeltetés szabályozása.

Abban a fejezetben, amely az erdők védelmének van szánva, a tulajdonképpen régi erdőtörvényünknek az erdei tüzekkel, a rovarkárokkal és az erdei lopások rendkívüli elszaporodásával szemben való jól bevált rendelkezéseit találjuk meg, azzal a kiegészítéssel: hogy a védelem az élősvi növények ellen is kiterjesztetett és hogyha az élősvi növények és rovarok fellépése következtében országos veszély elhárításával kell gondoskodni, a költségeket az állam viseli. Régi jogunkat azonban emellett még két egészen új és igen célszerű rendelkezéssel egészíti ki: az első a vadállomány megfelelő apasztására nyújt törvényes lehetőséget az erdőművelés érdekében; a második pedig kimondja, hogy a faállományok minőségi védelme és Az erdők védelme.

nemesítése érdekében a földművelésügyi miniszter az erdei famagvak gyűjtését és ezeknek valamint, a csemetéknek forgalombahozatalát szabályozhatja; a famagvak gyűjtése tekintetében tiltott területeket jelölhet ki és a külföldről való behozatalt betilthatja. Ez utóbbi rendelkezésekre a külföldön, Németországban az 1934. évi december 13-ról való törvény — das forstliche Artgesetz vom 13. Dezember 1934 — nyújt példát.

Elvi szempontból korszakalkotó jelentőségük van azoknak a határozmányoknak, amelyek az erdőgazdasági üzemtervekről szólnak. Régi erdészeti jogunk — amint azt már több ízben mondtunk — csak a korlátolt forgalmú erdőkre mondta ki azt, hogy azokat üzemterv szerint kell kezelni. Ezzel szemben az új törvény az üzemterv szerint való kezelés kötelezettségét lényegileg a magánerdőkre is kiterjesztette. Ez utóbbiaknál azonban az 500 kataszteri holdnál — 287·8 ha — kisebb erdőkre vonatkozóan a részletes üzemterv helyett egyszerűbb tervet is lehet készíteni, sőt a 20 kat. holdnál — 11·5 ha — kisebb ilyen erdőkre az üzemtervet mindaddig mellőzni lehet, amíg arra a helytelen gazdálkodás megszüntetése végett vagy más közérdekű célból szükség nincsen. A magánerdők üzemterveinek a jóváhagyás során való módosítása is erősebb korlátozásoknak van alávetve, mert a törvény kimondja, hogy a tulajdonos által tervezett fafajt, üzemmódot és vágásfordulót az üzemtervet jóváhagyó hatóság csak akkor változtathatja meg, ha ezek alkalmazása a 19. §-sal védett érdekekbe — az erdők felújításának érdekeibe és az erdők általános közjóléti és védelmi rendeltetéséhez fűződő érdekekbe — ütköznék.

Az üzemtervet a földművelésügyi miniszter vagy felhatalmazása alapján az elsőfokú erdőrendészeti hatóság: a törvényhatósági közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága hagyja jóvá.

Az üzemtervtől eltérő használatokat és különösen rendkívüli fahasználatokat csak a földművelésügyi miniszter engedélyezhet. Az ilyen kihasználásra engedélyezett területek újraerdősítését azonban biztosítani kell és a rendkívüli fahasználatokat meg kell takarítani. A rendkívüli fahasználatok mértékéről a földművelésügyi miniszter az országgyűlésnek évenként jelentést tenni tartozik.

Lényeges újításokat jelentenek azok a határozmányok is, amelyek szerint régi erdészeti jogunknak a korlátolt forgalmú erdőkre vonatkozó az a rendelkezése, hogy azok szakértő erdőtisztek által kezelendők, lényegileg az 500 holdnál — 287·8 ha — nagyobb magánerdőkre is kiterjesztettek, azzal a könnyítéssel azonban, hogy az ilyen erdőknél a külön erdőmérnök tartása csak a 3000 kat. holdat — 1726·5 ha — meghaladó magánerdők birtokosaira kötelező, míg az ennél kisebb magánerdők birtokosai részére emellett nyitva áll valamely erdőmérnök állandó szaktanácsának igénybevétele, vagy közös erdőmérnök tartására való társulás, vagy végre az állami kezelésbe adás lehetősége.

Szakértő
személyzet.

Szabályozza a fejezet az erdészeti segédszolgálatot is, amelynek ellátása megfelelő képzettségű alerdészek által történik és az erdők őrizetét is.

Az egyes erdőgazdaságokban alkalmazott személyzet létszámát az üzemterv állapítja meg.

Végül átveszi a törvény régi erdészeti jogunknak azt a rendelkezését, amely szerint az erdőmérnökök és alerdészek első szolgálatba lépésükkor hatósági esküt kötelesek tenni s szolgálatukban közbiztonsági közegeknek tekintendők.

A törvény első címének utolsó fejezete végül az állami erdőkezelésről rendelkezik. E tekintetben lényegileg fenntartja a történeti részben már ismertetett 1898. évi XIX. t.-c.-nek — az állami erdőkezelésről szóló régi törvénynek — alapelveit. Azonban az állami kezelésbe vétel lehetőségét lényegében véve minden erdőre, tehát a magánerdőkre is kiterjeszti, sőt kötelezőnek mondja ki minden olyan esetben, amikor a tulajdonos erdőgazdaságának szakszerű irányításáról és vezetéséről nem gondoskodik.

Az állami
erdőkezelés.

Talán egy kissé hosszasan időztünk a törvény első címénél, de tettük ezt azért, mert az erdők fenntartására és az erdőgazdálkodás általános szabályaira vonatkozó rendelkezésekben — amelyeknek foglalatát az első cím adja — minden erdészeti jog rendszerének gerincét látjuk.

Az ezután következő kilenc cím tartalmát azonban most már csak egészen röviden fogjuk összefoglalni és ennek során csak azokat a rendelkezéseket fogjuk részletesebben kiemelni,

Az erdők
megosztása.

amelyek régi erdészeti jogunknak lényeges kiegészítését képezik, vagy amelyek ahhoz képest határozott újítást jelentenek.

A második cím, az erdők megosztását szabályozván, elrendeli, hogy területileg összefüggő erdőt tulajdonátruházással kapcsolatosan természetben megosztani csak a földművelésügyi miniszter előzetes engedélyével és az általa jóváhagyott terv szerint szabad. A törvény az idevonatkozó rendelkezéseivel az előbbieken már említett 6201/1918. és az 5200/1919. törvény-pótló rendeletek határozmányait fejleszti tovább és iktatja törvénybe.

Az erdei
termékek
szállítása.

Az erdei termékek szállításáról szóló harmadik cím az 1879. évi 31. t.-c. idevonatkozó határozatainak átvételét és kiegészítését jelenti. Ezek a határozmányok kényszerítő szükség esetében feljogosítják az erdei termékek szállítóit arra, hogy az okozott károk és használati díjak megtérítése ellenében, ezeket a termékeket hatósági engedéllyel mások területén és magánútjain, illetőleg mások szállító berendezéseinek igénybevételével elszállíthassák és másrészt, — hogy folyók, patakok és csatornák vizeit tutajozásra, illetve úsztatásra felhasználhassák.

A kopárfási-
tások és egyéb
közérdekű
erdő-
telepítések.

Igen hiányosak voltak és több törvényben szét voltak szórva a kopárfásításokra vonatkozó eddigi törvényes rendelkezéseink. Ezért az új törvény ezeket a 4. címben — közérdekű erdőtelepítések elnevezés alatt — újból összefoglalóan és egyöntetűen rendezi.

Kimondja, hogy a termelőképességükben jelentékenyen megromlott területeken, továbbá azokon a területeken, amelyeken véderdő települése szükséges, azután a megjavítandó közös legelőkön közérdekből erdőt kell telepíteni; megengedi azonban, hogy ottan, ahol az lehetséges, a termőképesség helyreállítása más módon — pl. gyepesítés stb. útján — is történhessék.

A befásítandó területeknek hatósági kijelölése az erdőfelügyelőségeknek az erdőigazgatóság által felülvizsgált javaslata alapján az erdőrendészeti hatóság által történik és a fásítási tervet is az hagyja jóvá.

Ha a birtokos az erdőtelepítési tervet nem hajtja végre, akkor a munkálatokat az állam az erdőfelügyelőséggel végezteti el és a költségeket szükség esetén közdók módjára hajtja be.

Az állam a támogatásnak az előbbiekben már említett eszközeivel segíti elő a munkálatokat, sőt az ilyen területeket saját maga, vagy a község részére ki is sajátíthatja.

A közérdekből telepített erdőt állandóan fenn kell tartani és a telepítési terv végrehajtása után a megtelepített erdőről üzemtervet kell készíteni.

És itt meg kell még jegyezzük, hogy e cím a rokoncélú — és az előbbiekben már említett — Alföld-fásítási törvénynek a fásítandó területek kijelölésére vonatkozó határozatait az azokban megnyilatkozó és az Alföld speciális igényeihez igazodó koncepció miatt érvényben hagyta, e törvény többi rendelkezéseit azonban hatályon kívül helyezte és ezáltal az Alföld-fásítási törvény alapján kijelölt területeket a további eljárás, a végrehajtás, az ellenőrzés és a támogatás szempontjából az e cím alapján kijelölt többi területekkel egy tekintet alá veszi.

A történeti részben említettük, hogy az 1898. évi XIX. t.-c. az állami erdőkezelés mellett a közbirtokosságok tulajdonában levő erdők gazdasági ügyvitelét is szabályozta. Az erdőbirtokossági társulatokról szóló ötödik címe az új erdőtörvénynek lényegében véve ennek a régi törvénynek a gyakorlati életben általában jól bevált rendelkezéseit veszi át és fejleszti tovább. A társulattá való alakulás kötelezettségét kiterjeszti azonban a közbirtokosságok és a volt úrbéres birtokosságok mellett a telepésekre is, és, ami lényeges újítás a régi joggal szemben, a törvény hatázmányai szerint alakult erdőbirtokossági társulatokat jogok szerzésére és kötelezettségek vállalására képesített jogi személyeknek nyilvánítja, ami az ilyen társulatok részére a hitelszerzést könnyíti meg és így a közös erdővagyon fejlesztése szempontjából bír jelentőséggel.

Az erdőbirtokossági társulatok.

Égészen új anyagként veszi fel a törvény rendelkezéseinek körébe a természetvédelem szabályozását is. A törvény indokolása Észak-Amerika „nemzeti parkjaira“, — Németországban a Lüneburger Heide-ra —, Svájcban és Ausztriában a havasi flóra fenntartására és Franciaországban a fontenebleaui erdő tájszépészeti védelmére hivatkozik többek között, mint külföldi példákra.

Természetvédelmi rendelkezések.

A természetvédelem tárgyait és a természetvédelmi területeket az Országos Természetvédelmi Tanács szakértő közre-

működése mellett a természetvédelem főfelügyeleti hatósága, a m. kir. földművelésügyi miniszter a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértve állapítja meg, illetve jelöli ki.

Kerülni kell minden olyan behatást, amely a fentiek szerint meghatározott természetvédelmi terület jellegének megváltoztatását idézné elő, vagy a védelem alá vont állat- és növényfaj zavartalan tenyésztését lehetetlenné tenné, vagy valamely vidék jellegzetes tájképi szépségét veszélyeztetné.

Ha a kijelölés folytán a tulajdonos kárt szenved, az államtól kártérítést igényelhet. Szükség esetén az állam az ilyen területeket ki is sajátíthatja.

A törvény
egyéb
rendelkezései.

A hetedik címmel, amely az erdőrendészet és az erdészeti igazgatás hatásköri és szervezeti kérdéseit rendezi, az új magyar erdészeti közigazgatásról szóló fejezetünkben külön fogunk foglalkozni.

És így, hogy az új magyar erdőtörvény leglényegesebb rendelkezéseiről teljes képet nyujtsunk, az eddig elmondottakhoz még csak a következőket kell hozzáfűznünk :

A nyolcadik cím az erdészeti büntetőjogi — az erdei kihágásokról és az erdőrendészeti áthágásokról szóló — rendelkezéseket foglalja össze, egészíti ki és hozza összhangba a büntető jog újabb fejlődésének anyagával.

A kilencedik cím az Országos Erdei Alapról szól. Ezt az alapot, amint azt már említettük, még az 1879. évi XXXI. t.-c. hívta életre. Minthogy azonban az idők folyamán a közérdekű erdészeti célok szolgálatára több más alap is létesítettett, ezeket az alapokat még az 1923. évi XX. t.-c. az Országos Erdei Alapba, mint egységes alapba vonta össze és annak rendeltetését tüzetesen újból megállapította. A kilencedik cím így lényegileg ennek a törvénynek rendelkezéseit vette át az új törvénybe.

Végül igen fontos, célszerű és részben új rendelkezéseket tartalmaz az utolsó, a tizedik címe az új törvénynek, amely a vegyes, átmeneti és zárórendelkezésekről szól.

Rendezi a véderdők, a közérdekű erdőtelepítések és a természetvédelmi területek adómérséklésének és adómentességének ügyét ; lehetőséget nyujt ahhoz, hogy az okszerű erdőgazdálkodás és a természetvédelem útjában álló szolgálalmak megváltassanak és az ilyen természetű, 10 kat. holdnál — 5·75 ha —

nem nagyobb belzetek kisajátíttassanak és végül kimondja ebben a címben a törvény, hogy az egyenkint 10 kat. holdnál nem nagyobb kiterjedésű, egymással határos vagy közelfekvő erdők abban az esetben, ha az érdekelt erdőtulajdonosok területarány szerint számított $\frac{3}{4}$ része kívánja, az erdőrendészeti hatóság által a törvény IV. címénél ismertetett erdőbirtokossági társulatokkal egy tekintet alá eső erdőgazdasági közösségbe foglalhatók össze.

A most ismertetett új erdőtörvény — amint azt említettük — a magyar erdészeti jognak egységes kódexét nyújtja. És így az összes többi erdészeti törvényeinket, amelyeket a leírásunkban említettünk hatályon kívül helyezi, kivéve az Alföld fásításáról szóló 1923. évi XIX. t.-c.-nek egy részét és az erdőmunkásokról szóló 1900. évi XXVIII. t.-c.-et.

Ugy gondoljuk, nem lesz érdektelen egy rövid pillantást vetnünk Európa azon államainak erdőtörvényeire, amelyekre az új magyar erdőtörvény indokolása mint a külföldi erdészetjog fejlődésének legújabb mozzanataira hivatkozik az összehasonlítás céljából:

Összevetés az újabb külföldi erdő-törvényekkel.

Ausztria az 1924. évi XI. 5-i törvényben a magánerdők szakszerű kezelésének biztosítása céljából a szakértő erdészeti személyzet alkalmazását szabályozza és új erdőtörvény készítését vette tervbe a magánerdőkben folytatott gazdálkodás fokozottabb ellenőrzése céljából.

Nagy jelentőséggel bír Németország erdőgazdaságában az erdőpusztítások ellen hozott 1934. évi I. 18-i törvény, amely megtiltja a vágásra éretlen fenyőállományok levágását és az erdők tarolásának általában véve határt szab. E törvény rendelkezéseinek alá vannak vetve az összes nem állami erdők, tehát a magánerdők is.

Az 1923. évi decemberi olasz erdészeti kódex, amely az összes eddigi olasz erdőtörvényeket hatályon kívül helyezi, a hegyvidék gazdasági rendezésének összefoglaló programjában az erdősítések felkarolásáról és a rontott erdők rendbehozataláról is gondoskodik.

Csehszlovákia az erdők ideiglenes védelméről szóló 1928. évi 37. törvényben szabályozza a rendes évi fahasználatok terjedelmét, kimondva, hogy az ettől eltérő használatokhoz ható-

sági engedély kell. Kimondja továbbá e törvény, hogy a már eddig üzemterv szerint kezelt erdőkben továbbra is üzemterv szerint kell gazdálkodni és egyben felhatalmazza a kormányt, hogy a többi erdőtulajdonosokat is üzemtervszerű kezelésre kötelezhesse.

Romániában is törvényes rendelkezések állanak fenn az erdők üzemtervszerű kezelésére, használatára és a felújítások biztosítására.

Lengyelországban az 1927. évi június hó 24-i törvény intézkedik az erdők fenntartásáról. Erdőterület művelési ágát hatósági hozzájárulás nélkül megváltoztatni nem szabad. Minden erdőt, a magánerdőket is, az államerdészeti által jóváhagyott gazdasági terv szerint kell kezelni s a rendszeres gazdasági üzemtervet csak a 30, illetőleg egyes vidékeken a 100 hektáron aluli kiterjedésű erdőkben helyettesítheti egy egyszerűbb terv. A véderdők kezeléséről különösen szigorú intézkedéseket tartalmaz a törvény.

Jugoszláviában a különböző országrészekben érvényben volt különböző erdőtvényeket az 1929. évi december hó 21-i törvény helyezi hatályon kívül. Az új törvény az egész királyságra nézve egységesen szabályozza az erdők kezelését. Az erdőirtást s az erdőterület művelési ágának megváltoztatását az egész országban hatósági engedélyhez köti s megszabja még azt is, hogy az illetékes hatóság is csak mely esetekben adhat ki ilyen engedélyt. A véderdők mikénti kezelését különösen szigorú intézkedések írják elő. A 300 hektárt meghaladó kiterjedésű erdőket hatóságilag jóváhagyott üzemterv szerint kell kezelni.

E törvények mindegyikében megnyilatkozik az a belátás, hogy a magánerdőgazdálkodásnak az okszerűség korlátai között való tartása egyik lényeges törekvése kell legyen az újabb idők erdőgazdasági politikájának. És ha az új magyar erdőtvényt a fent említett törvények alapelveinek nézőszögéből bíráljuk meg, úgy meg kell állapítanunk, hogy az is az újabb idők eme erdőgazdaságpolitikai törekvésének jegyében látott napvilágot.

**A mai magyar
erdészeti
igazgatás
szervezete.**

A történeti részben végig kísértük a magyar erdészeti igazgatás fejlődését egészen a világháború kitérőéig. Amint láttuk, az összkép ekkor a következő volt : Az erdészeti szak-

igazgatás feladatainak ellátására három, egymással szerves szolgálati kapcsolatban nem álló szervezet állott fenn : 1. a királyi erdőfelügyelőségek szervezete, amely az összes erdők felett az állami felügyeletet látta el ; 2. a m. kir. állami erdőhivatalok az alájuk rendelt m. kir. járási erdőgondnokságokkal, amelyek az állami kezelésbe vett nem állami erdők kezelését végezték ; 3. a kincstári erdőigazgatósági hivatalok, melyek az alájuk rendelt m. kir. erdőgondnokságokkal az állam tulajdonában álló erdőgazdaságokat kezelték. E három szervezeti tagozat működése között az egységet mindössze az biztosította, hogy mind a háromnak a földművelésügyi miniszter volt a kormányzati főhatósága.

Az ország területében és erdőgazdasági viszonyaiban beállott változások a takarékoság és az erdészeti közigazgatási működés belterjességének fokozása céljából ennek a háromtagozatú szervezetnek egységesítését tették szükségessé. Ezért egy külön törvény, az erdészeti igazgatásról szóló 1923. évi XVIII. t.-c. a háromféle szervezetet megszüntette és helyébe egy egységes szervezetet állított fel. Ebben a szervezetben — amelyben az ügyintézésnek kormányzati hatósága természetesen továbbra is a földművelésügyi miniszter maradt — középső fokon az összes erdészeti ügyek, tehát úgy az állami erdőfelügyelet és az állami erdőkezelés, valamint a kincstári erdőgazdaságok ügyeinek intézését a m. kir. erdőigazgatóságok, alsó fokon pedig a m. kir. erdőhivatalok látták el.

Bár az egységes szervezet mai viszonyainknak általában véve megfelelt, módosítása bizonyos vonatkozásokban mégis szükségessé vált.

E módosítások szükségessége abban leli magyarázatát, hogy az 1923. évi XVIII. t.-c. az önálló erdőfelügyelőségeket megszüntette ugyan, de az erdőfelügyelői személyi hatáskört továbbra is meghagyta, mert kimondta, hogy az erdők feletti állami felügyeletet, valamint az erdőhivatalok működésének irányítását és ellenőrzését az erdőigazgatóságok az erdőfelügyelők útján gyakorolják. E törvény által megállapított igazgatási szervezet ezáltal a négyes tekintélyi fokozatú igazgatás jellegét öltötte magára, ami az ügyintézést sok esetben nehézkessé tette. Bizonyos nehézségekkel járt továbbá az alsó fokú szer-

veknél, a m. kir. erdőhivataloknál, a kincstári erdők gazdasági teendőiből kialakuló munkakörnek összeegyeztetése azzal a másik munkakörrel, amely az állami erdőfelügyelet, az állami erdőkezelés feladataiból és az egyéb közigazgatási természetű teendőkből alakult ki.

Ezekre a hátrányos körülményekre való figyelemmel az új erdőtörvény, megmaradva egyébképen az 1923. évi XVIII. t.-c. alapelvein, az erdészeti igazgatás szervezetét az alábbiak szerint módosította :

Meghagyta a m. kir. erdőigazgatásokat, mint az erdészeti igazgatás egységes középfokú szerveit. Azonban az erdőfelügyelőket, kik az 1923. évi XVIII. t.-c. által kiépített rendszerben a m. kir. erdőigazgatóságoknak referensei voltak, kivonta az erdőigazgatóságok köréből és ezek vezetése alatt erdőfelügyelőségeket létesített, amelyek az erdőigazgatóságoknak alá vannak rendelve és így az új rendszer alsó fokú szerveit alkotják. Ezek az erdőfelügyelőségek látják el az erdők és a természetvédelmi területek fölött gyakorlandó közvetlen állami felügyeletet és végzik alsó fokon az állami erdőkezelés teendőit. Ki van kapcsolva azonban munkakörükből a kincstári erdőbirtokokon való gazdasági teendők alsó fokú ellátása, mert erre a feladatra az új törvény ugyancsak a m. kir. erdőigazgatóságok középfokú hatósága alá rendelt külön erdőhivatalokat állít fel.

Ezáltal az új törvény az erdészeti igazgatás szervezetének hármastekintélyi fokozatát : — alsó fokon a m. kir. erdőfelügyelőségek és a m. kir. erdőhivatalok, középső fokon a m. kir. erdőigazgatóságok és legfelső fokon a m. kir. földművelésügyi miniszter — határozott formában ismét helyreállította.

Az ország területét a törvény hét erdőigazgatósági kerületre és az erdőigazgatóságokat erdőfelügyelőségi kerületekre osztja. Az erdőigazgatóság kerülete több törvényhatóság — az erdőfelügyelőség kerülete pedig általában véve egy-egy vármegyei törvényhatóság területére terjed. A m. kir. erdőhivatalok kerülete a kincstári erdők földrajzi fekvéséhez igazodik.

Ezekkel a mélyreható változásokkal szemben, melyeket a mai erdészeti szakigazgatás most ismertetett szervezete jelent a régi, a háború előtti szervezethez képest : jóformán eredeti változatlanlanságában áll fenn az az erdőrendészeti hatósági szer-

vezet, amely még az 1879. évi XXXI. t.-c. nyomán épült ki. Mert az új erdőtörvény is a törvényhatósági közigazgatási bizottságok gazdasági albizottságait ruházza fel az erdőrendészeti hatósági jogoknak alsó fokon való gyakorlásával és a királyi erdőszeti szakigazgatás szervének, a kir. erdőfelügyelőnek viszonya a gazdasági albizottsághoz lényegileg szintén ugyanaz maradt, mint amelyet a háború előtti szervezet ismertetésénél leírtunk. A másodfokú, legfőbb erdőrendészeti hatóságot is folytonosan a földművelésügyi miniszter gyakorolja.

És végezetül még egy olyan rendelkezéséről kell megemlékeznünk az új törvénynek, amely egy egészen új szervet állít föl és illeszt bele az erdőszeti igazgatás szervezetébe ; ez az új szerv az Országos Erdőgazdasági Tanács. E tanácsnak tagjait az erdőbirtokosok és az erdőmérnökök sorából a földművelésügyi miniszter nevezi ki, részben a saját választása, részben pedig az érdekképviseltek előterjesztése alapján. A tanács, amelynek összeállítása olyan, hogy annak függetlensége biztosítva van, véleményező testület, amelyet a földművelésügyi miniszter a törvényben felsorolt és nagyobbára a birtokosok anyagi érdekeivel összefüggő esetekben meghallgatni köteles, de amelynek véleményét bármely kérdésben igénybe veheti. Célja a szervezetnek az, hogy a kormányhatóság az erdőszeti igazgatás ügyeit ne csak az erdőszeti közigazgatás szervezetének, hanem egy szélesebb, az erdőtulajdonosokat is magában foglaló véleményező szervnek megvilágításában is megismerhesse. Ezáltal igyekszik a törvény az új erdőszeti igazgatásban az erdőgazdasági közérdek és az erdőtulajdonosok érdekei között az összhangot biztosítani.

3. Erdészeti szakképzés, szakirodalom és egyesületi élet.

Felsőbb erdőszeti szakoktatásunk a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán, Sopronban történik.

Az erdőszeti szakképzés Magyarországon.

Amint az általánosságban ismeretes, a fejlett erdőszeti kultúrával bíró államokban a magasabb fokú erdőszeti szakoktatásnak igen változatos elhelyezésével találkozunk : egyes országokban önálló tanintézetek látják el e feladatot, míg máshol a

tudományegyetemek és műegyetemek — majd néhol a földművelés szolgálatába állított főtanintézetek fakultásai között biztosítanak annak helyet.

Hogy nálunk a felsőbb erdészeti szakoktatás a felső színvonalú bányászati és kohászati szakoktatással együtt, közös intézetben történik, annak okát azokban az erős gazdaságtörténeti kapcsolatokban találjuk meg, amelyek Magyarországon az erdőgazdaság és a bányászat és a kohászat között fennállottak, és amelyeket leírásunk történeti részében már ismertettünk.

Intézetünknek őse a kincstári bányatisztek kiképzését szolgáló gyakorlati bányaiskola volt, amely 1735-ben alapított Selmecbányán. Ezt az iskolát Mária Terézia királynőnk 1763-ban bányászati tanintézetté és 1770-ben bányászati akadémivá emeli. Ekkor történik az, hogy a királynő a jóváhagyás végett eléje terjesztett szervezeti statutumához a bányászati akadémia-nak a következő rendelkezést fűzi hozzá: „... es ist aber auch auf den Unterricht in der Waldkultur der sorgsame Bedacht mitzunehmen, zumalen diese Cultur dem Bergbaue ohnumgänglich nöthig ist.“

Bár a királynő e rendelkezése folytán a bányászati akadémia utolsó évfolyamában az „erdőgazdászati“ előadásainak is helyet szorítottak, erdészeti szakoktatásunk intézményes kiépítése csak akkor következett be, amikor 1807-ben a selmecbányai bányászati akadémia mellett egy „nyilvános erdészeti tanintézet“ felállítását határozták el.

1809. évi február hó 12-én, I. Ferenc király születése napján, kezdi meg a kinevezett első erdészstanár, Vilkens Henrik, a filozófia és az orvostudományok tudora az újonnan alapított erdészeti tanintézetben előadásait.

A tanulmányidő eredetileg két évben volt megállapítva, de az előkészítő tárgyak részére 1811-ben egy külön évet írnak elő és így ettől kezdve három évre emelkedik.

1838-ban az erdészeti tanintézetet is akadémivá alapítják és ez időtől fogva a selmecbányai intézet a „bányászati és erdészeti akadémia“ nevet vette fel.

Az ilyenformán egyesített tanintézet az 1846. évi október 6-án kelt legfelsőbb jóváhagyással új szervezeti szabályzatot

kapott, amely új tantárgyak beiktatásával fejleszti tovább a szakképzés rendszerét és az intézet autonomiájának kiépítése szempontjából különös jelentőséggel bírt, mert az akadémia ügyvitelét a tanárokból alkotott és a selmebányai főkamagróf, mint akadémiai igazgató, elnöklete alatt álló tanácsra bízta. Jelentős mozzanata volt még az 1846. évi átszervezésnek az is, hogy az oklevél megszerzését az akadémia elvégzését követő két évi gyakorlati szolgálat után egy az akadémia körén kívül álló bizottság előtt leteendő államvizsgálat sikeres kiállításához kötötte.

Ebben a szervezetben folytatta az akadémia működését egészen 1867-ig, amikor a magyar alkotmány visszaállításával a német előadási nyelvet a magyar váltotta fel, amivel kapcsolatosan 1872-ben az akadémia szervezeti- és rendszabályait az új korszaknak megfelelően ismét módosítják.

Az akadémiát 1809—1867-ig mintegy 4260 hallgató — ezek között 912 erdész — látogatta, kiknek 55%-a magyar, 43%-a osztrák és 2%-a más állambeli volt.

Az 1872-es szervezeti szabályzat már az akadémia autonomiájának teljes kiépítéséhez vezetett, mert a selmebányai főkamagróf igazgatói hatáskörét megszüntette és ezentúl az igazgatót a tanári kar időről-időre saját kebeléből választotta. Egyik lényeges rendelkezése volt továbbá az is, hogy a három évben megállapított rendes erdészeti tanfolyam mellett egy négy éves erdőmérnöki tanfolyam is szerveztetett azok részére, akik az általános erdészeti szakismeretek mellett a technikai tudományokban is nagyobb jártasságot kívántak szerezni.

1904-ben az intézet ismét jelentős reorganizáción esik keresztül: az erdészeti és erdőmérnöki tanfolyamokat egy egységes erdőmérnöki fakultásban foglalják össze és ennek, úgymint az összes többi — bányászati és kohászati — fakultásoknak tanulmányi idejét négy évre emelik. A főiskoláról kikerülő hallgatók az államvizsga letétele után most már erdőmérnöki, illetve bányamérnöki vagy kohómérnöki oklevelet kapnak. Az intézet címét is megváltoztatják és a régi bányászati és erdészeti akadémia helyébe a „M. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola“ elnevezés lép.

Ebben a szervezetben érte az intézetet az ország területében a trianoni békeszerződés folytán beállott változás. A főiskola tehát kénytelen volt évszázados otthonát, Selmechányát elhagyni és Sopronban új otthonot keresni.

A kormány, Sopron városa, a hazai bánya- és kohóvállalatok, valamint a nagyobb erdőbirtokosok jelentékeny pénzáldozatának és a műegyetem és a többi tudományos intézetek által nyújtott felszerelésbeli támogatásnak eredményeképpen a főiskola új otthonában Sopronban már 1920-ban ismét megkezdhette működését. És itteni életében jelentős mozzanat azután az 1923. évben életbeléptetett új szervezeti szabályzat, amely megszüntette az 1846. évi statutummal intézményesített államvizsgálat útján való képesítést és ehelyett a szigorlati rendszert léptette életbe. Ezzel a főiskola az oklevél kiadásának jogával is felruháztatott és az 1931-ben jóváhagyott szabályzatok felruházták azután a doktorrá avatás és a magántanárrá való képesítés jogaival is.

És végül ismét új korszakot jelent intézetünk életében az 1934. esztendő :

Az 1934. évi X. t.-c. ugyanis a műszaki és gazdaságtudományi felsőoktatási intézményeket egy egységes nagy önkormányzati szervezetben : a Magyar királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem szervezetében egyesítette és e törvény rendelkezéseinek erejénél fogva a régi M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola is ennek az egyetemnek egyik karává — a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karává szerveztetett át. Ma tehát ezen a karon — illetve ennek erdőmérnöki osztályán — történik a felsőbb erdészeti szakoktatás és ennek a karnak az intézményében él tovább a volt bányászati és erdészeti főiskola, amelynek történeti fejlődését az előbbieken vázoltuk.

Az Erdőmérnöki Osztály tanrendjét és a szigorlati szabályzat kivonatát a közölt táblázat mutatja.

Alsóbbfokú szakoktatásunknak a régi Magyarországon négy intézete volt. Ma Királyhalmán és Esztergomban van alerdész szakiskolánk.

Az erdészeti szaktudomány fejlesztését a természettudományi kísérletek és kutatások módszereivel szolgálja : a M. Kir. Erdészeti Kutató Intézet, amelyet eredetileg M. Kir. Erdészeti

T a n t á r g y	Heti óraszám			
	téli félév		nyári félév	
	elő- adás	gya- korlat	elő- adás	gya- korlat
<i>I. évfolyam.</i>				
Matematika	6	6	6	4
Ábrázoló geometria	4	6	4	4
Fizika	3	—	3	2
Általános és szerves kémia	4	2	—	—
Szerves kémia	—	—	5	—
Ásvány- és kőzettan	2	2	—	—
Földtan	—	—	2	2
Műszaki rajz	—	—	—	6
Államszámviteltan	2	—	—	—
Összesen ...	21	16	20	18
<i>II. évfolyam.</i>				
Erdészeti földméréstan	4	4	4	8
Erdészeti földméréstani szerkesztési rajz	—	—	—	4
Általános növénytan	4	6	—	—
Részletes növénytan	—	—	4	8
Termőhelyismerettan	3	4	3	4
Az erdőtalaj mikrobiológiája	—	—	1	—
Mechanika	4	3	—	—
Hidraulika	—	—	2	2
Elektrotechnika	3	—	—	—
Közigazgatási jog	3	—	—	—
Összesen ...	21	17	14	26
<i>III. évfolyam.</i>				
Erdőműveléstan	3	2	4	4
Erdővédelemtan	—	—	5	2
Erdőbecsléstan	—	—	5	6
Erdészeti állattan	5	4	—	—
Növénykórtan	2	2	—	—
Épületszerkeztan	6	6	—	—
Tartók statikája	2	2	—	—
Erdészeti géptan	—	—	3	2
Felső geodézia	—	—	2	2
Fotogrammetria	1	2	—	—
Közgazdaságtan	—	—	4	—
Halgazdaságtan	—	—	1	—
Lövészeti és halászati gyakorlat	—	—	—	2
Összesen ...	19	18	24	18

T a n t á r g y	Heti óraszám			
	téli félév		nyári félév	
	elő- adás	gya- korlat	elő- adás	gya- korlat
<i>IV. évfolyam.</i>				
Erdőrendezéstan	5	4	2	6
Erdőhasználattan	5	6	—	—
Erdészeti szállító-berendezések	4	4	4	8
Erdőértékszámítástan	3	2	—	—
Erdészeti kereskedelemtan	3	2	—	—
Fatechnológia	—	—	4	4
Fűrésztelepek tervezése	—	—	—	4
Víz és hídépítéstan	3	2	—	—
Mezőgazdaságtan	—	—	3	2
Erdészeti jog	—	—	3	—
Összesen ...	23	20	16	24
<i>V. évfolyam.</i>				
Vadgazdaságtan	3	2	—	—
Vadpatakszabályozás	2	2	—	—
Erdőgazdasági politika	5	—	—	—
Erdészeti igazgatás	2	—	—	—
Magán-, kereskedelmi és váltójog	3	—	—	—
Összesen ...	15	4	—	—

E tantárgyakból a kollokviumok kötelezőek és ezenkívül három szigorlat teendő le.

Az I. szigorlatra a négy első félév után, a II. szigorlatra a hatodik félév után, a III. szigorlatra a kilencedik félév után lehet jelentkezni.

Az I. szigorlat tárgyai: matematika, növénytan, termőhelyismeret.

A II. „ „ geodézia, erdőműveléstan, erdővédelemtan

A III. „ „ erdőrendezéstan, erdőhasználattan, erdészeti szállító-berendezések.

E három szigorlat sikeres letétele alapján gyakorlatra jogosító oklevél adatik ki, amelynek birtokosa az „okleveles erdőmérnök“ címet viselheti.

Kísérleti Állomás néven még Selmecbányán, a M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola ősi otthonában állítottak fel 1899-ben. Az összeomlás előtt a selmecbányai központi állomáson kívül még négy külső kísérleti állomás tartozott az erdészeti kísérletügy szervezetébe, amelyeket az akkori erdőőri szakiskolák mellett állítottak fel. Ez a szervezet, amelynek hatáskörébe tartozott az erdei vetőmagvak hivatalos vizsgálata is, az országban szétszórt, számos jól berendezett kísérleti területen folytatta az erdőgazdaság minden ágazatára kiterjedő kísérleteit és kutató munkáját, amelynek eredményeiről az ugyancsak 1899-ben megindított folyóiratában: az „Erdészeti Kísérletek”-ben számolt be. A háború és az ezt követő változások következtében ez az intézmény is súlyos válságon ment keresztül. Selmecbánya elvesztése folytán ugyanis kénytelen volt központi állomáshelyét elhagyni, elveszítve egyben külső állomásait, kísérleti területeit, egész berendezését és megfigyeléseinek feljegyzési anyagát, úgyhogy a magyar erdészeti kísérlet- és kutatásügyet a világháború után jóformán teljesen újonnan kellett felépítenünk.

Kísérleti állomásunk új otthonában, Sopronban sok nehézség leküzdése után ismét felvette a munka elejtett fonalát. Az anyagi eszközök hiánya ugyan igen megnehezítette eleinte az elvesztett felszerelés pótlását és újabb kísérleti telepek és területek létesítését. De a földművelésügyi minisztérium gondoskodása és a Magyar Természettudományi Alap által nyújtott anyagi támogatás ma már ismét helyreállította az állomás munkaképességét. A mai munkaprogramm már ismét kiterjedhet a gyérítési rendszerek és a természetes felújítás módozatainak szélesebb alapon való tanulmányozására, a fatermési táblák összeállítására irányuló munkálatokra, az erdei vetőmagvak vizsgálatára és származásának kérdésére stb. Sőt a mai munkakör bizonyos tekintetben ki is bővült a háború előttivel szemben, mert az Alföld-fásítási akció — amint arra rámutattunk — speciális feladatok tanulmányozását és külön erre a célra rendelt telepek felállítását tette szükségessé Püspökladányban és Kecskeméten.

Több évi megszakítás után, 1926 óta ismét megjelenhetik az intézetnek „Erdészeti Kísérletek” című folyóirata is.

Az erdészeti szakműveltség céljait van hivatva szolgálni még a magyar királyi földművelésügyi minisztérium erdészeti

főosztályának könyvtára, az Országos Erdészeti Egyesület könyvtára és a budapesti Mezőgazdasági Múzeum állandó erdészeti kiállítása.

A magyar erdészeti szakirodalom.

A magyar erdészeti szakirodalom ismertetését azzal a megjegyzéssel kell bevezessük, hogy az igen rövid multra tekinthet vissza és jóformán csak az Erdészeti Lapok-nak 1862-ben történt megindításával veszi kezdetét. Azelőtt csak alig egy-két munka látott magyar nyelven napvilágot, mert a korábbi munkák, amelyek különösen a selmechányai erdészeti akadémia régebbi tanárainak tollából kerültek ki, német nyelven jelentek meg.

A magyar erdészeti szakirodalom erősebb lendületet azután az 1866-ban megalakult Országos Erdészeti Egyesületnek irodalom pártoló tevékenysége folytán kapott. Ennek köszönhető nagy részben, hogy rövid multunk dacára, az erdészeti szaktudománynak úgyszólván összes ágazataiban biztosítva van a legnélkülözhetetlenebb irodalmi szükségletek kielégítése. Az alábbi ismertetés során csak az összefoglaló nagyobb művek felsorolására kívánunk szoritkozni, mert az értekezések és kisebb munkák felemlítése meghaladná ennek a munkának kereteit.

Az erdőművelés és erdővédelem körébe vágó munkák közül a következőket kell megneveznünk: Vadas Jenő „Erdőműveléstan“ (Budapest, 1898 és Sopron, 1921); Téglás Károly: „Erdővédelemtan“ (Selmechánya, 1893); Roth Gyula: „Erdőműveléstan“ I. és II. kötet (Sopron, 1936); Pécs Dezső: „A külföldi fanemek megtelepítése“ (Budapest, 1903).

Az erdőrendezés, becslés és erdőértékszámítás terén elsősorban a magyar erdészeti főiskola egykori neves tanárának, a magyar erdészeti irodalom úttörő munkásának, Fekete Lajos-nak: „Erdőrendezéstan“ (Selmechánya, 1903), „Erdőértékszámítástan“ (Selmechánya, 1874 és 1892) és „Erdészeti nyereségszámítástan“ (Selmechánya, 1900) című munkáit kell felemlítenünk. Ehhez sorakoznak a többiek, úgymint: Belházi Emil: „Az erdőrendezéstan kézikönyve“ (Budapest, 1895); Muzsnay Géza: „Erdőrendezésünk fejlesztése“ (Selmechánya, 1911) és „Erdőrendezéstan“ (Budapest, 1912); Bund Károly: „Értekezések az erdőrendezés köréből“ (Budapest, 1905); Fekete Lajos és Soltz Gyula: „Az erdőbecsléstan kézikönyve“ (Selmechánya, 1882 és 1893).

Az erdőhasználatban és erdészeti iparműtan körébe tartoznak: Szécsi Zsigmond: „Az erdőhasználatban kézikönyve“ (Budapest, 1885 és 1894); Gaul Károly: „Hazánk házi faipara“ (Budapest, 1902); Kövesi Antal: „Erdészeti géptan“ (Budapest, 1907); Krippel Móric: „Erdőhasználatban I. rész“ (Sopron, 1920), „Erdőhasználatban II. rész“ (Sopron, 1921) és „Erdészeti kereskedelemtan“ (Sopron, 1930); Austerweil Géza és Roth Gyula: „Gewinnung und Verarbeitung von Harz und Harzprodukten“ (München und Berlin, 1917).

A növény- és talajtan köréből említendők: Mágocsy-Dietz Sándor és Fekete Lajos: „Erdészeti növénytan“ (Budapest, 1891 és 1896); Tuzson János: „A bükkfa korhadása és konzerválása“ (Budapest, 1904); Fekete Lajos: „Talajtan“ (Selmecbánya, 1882 és 1891); Vadas Jenő: „Az akác monografiája“ (Budapest, 1911); Hollendonner Ferenc: „A fenyőfélék fájának összehasonlító szövettana“ (Budapest, 1913); Fekete Lajos és Blathny Tibor: „Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a magyar állam területén (Selmecbánya, 1913); Vági István: „Az agriculturchemia és trágyázásban elemei“ (Sopron, 1927), „A talajtan elemei tekintettel az erdőgazdaságra“ (Sopron, 1927) és „A meteorologia és éghajlatban elemei“ (Sopron, 1929); Vági István és Fehér Dániel: „A szerves vegytan elemei, különös tekintettel azoknak biológiai vonatkozásaira“ (Sopron, 1930) és „A talajtan elemei, különös tekintettel a talaj biológiájára és genetikájára“ (Sopron, 1931); Fehér Dániel: „Untersuchungen über die Mikrobiologie des Waldbodens“ (Berlin, 1933); Fehér Dániel és Mágocsy-Dietz Sándor: „Erdészeti növénytan“ (Sopron, 1929—1935); Bokor Rezső: „Rügyhatározó (Sopron, 1932) és „Lombos-levél határozó“ (Sopron, 1933).

A földmérésben és építkezésben terén az alábbi műveket mutathatjuk fel: Cséti Ottó: „Erdészeti földmérésben“ (Budapest, 1888); Sobó Jenő: „Erdészeti építésben I. és II. rész“ (Selmecbánya, 1899); Jankó Sándor: „Fotogrammetrie“ (Pozsony, 1917), „Erdei szállító berendezések I. és II. rész“ (Sopron, 1920) és „Erdészeti földmérésben I. és II. rész“ (Sopron, 1922).

A statisztika, gazdaságpolitika, erdészeti jog és gazdaságtörténetben terén kiemelkednek: Bedő Albert dr. hatalmas mun-

kája : „A magyar állam összes erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása“ (Budapest, 1896); Kaán Károly : „Erdőgazdaságpolitikai kérdések“ (Budapest, 1920 és 1923), „A Magyar Alföld“ (Budapest, 1927), „A magyar tudományos akadémia és az erdőgazdasági tudományok“ (Budapest, 1928), „Az Alföld problémája“ (Pécs, 1929) és „Természetvédelem és a természeti emlékek“ (Budapest, 1931); Rochlitz Dezső : „Erdészeti jogelveinkről“ (Budapest, 1918); Ajtai Sándor dr. : „A magyar erdészeti közigazgatás“ (Budapest, 1935) és Tagányi Károly nagy műve : a „Magyar Erdészeti Oklevéltár“ (Budapest, 1896).

A táblázatos munkák körébe tartozó fatermési és fatömeg-táblákról egy más fejezet keretében megemlékeztünk már és most még csak a folyóiratok és egyéb időszak kiadványok fölött kell egy rövid szemlét tartanunk.

A ma is megjelenő erdészeti folyóiratok a következők : az Erdészeti Lapok, az Erdészeti Kísérletek és új folyóirat Az Erdő, amely az 1926. év végén megalakult Magyar Erdészeti és Vadászati Segédtestek és Altisztek Országos Szövetségének lapja. Volt még két háború utáni folyóiratunk : a Magyar Erdőgazda és az Erdőgazdasági Szemle, amelyek azonban időközben megszűntek. Hasonlóképpen megszűntek a háború előtti többi folyóiratok, úgymint : a Magyar Erdész, az Erdészeti Ujság és Az Erdészet. Szünetel 1918 óta a hazai erdészeti szakközönség erősen érezhető hiányára, az 1882 óta Horvát Sándor szerkesztésében és az Országos Erdészeti Egyesület kiadásában megjelent Erdészeti Zsebnaptár, valamint az erdészeti vonatkozású törvények és rendeletek gyűjteményes kiadása : az Erdészeti Rendeletek Tára.

A folyóiratokban megjelenő értekezéseket rendszeresen ismerteti a Forstliche Rundschau-ban Mihályi Zoltán, az Országos Erdészeti Egyesület titkára.

Erdészeti
egyesületek.

Bár a magyar erdészet olyan törvényes érdekképviseléssel, mint amilyennel az ipar és kereskedelem a kereskedelmi- és iparkamarákban — és egynéhány év óta a mezőgazdaság a mezőgazdasági kamarák szervezetében bír, nem rendelkezik, a magyar erdészeti érdekek összessége, úgy a multban, mint a jelenben, hűséges letéteményesre talált a magyar erdészeti

társadalom szabad érdekképviselésében : az Országos Erdészeti Egyesületben.

Ez az egyesület 1866 december hó 9-én alakult meg és elődje a már 1852-ben alapított szűkebbkörű Magyar Erdész Egyesület — Ungarischer Forstverein — volt.

A kezdetben alig 100 tagot számláló és vagyoni erőiben is szegény egyesület csakhamar szép fejlődésnek indult. Tagjainak száma szaporodott és vagyoni ereje is növekedett, úgyhogy már 1886-ban az ország fővárosában, Budapesten mintegy 200.000 forint költséggel székházat építhetett.

A szépen gyarapodó egyesületi vagyon aztán arra is képessé tette az egyesületet, hogy irodalmi pályadíjakkal és a szak-könyvek kiadási költségeinek kamatmentes előlegezésével, a szaktudomány és szakirodalom fejlődésének is segítségére sietessen. A háború előtt ilyen pályadíjakra évi 1100 korona állott rendelkezésre.

Emellett az erdészeti társadalom szociális bajainak enyhítésére is kiterjeszthette figyelmét. Jótékony alapítványainak kamataiból évenként 7000 korona segélyt nyújthatott az erdőtiszték és altiszték özvegyeinek és árváinak.

Az erdészeti főiskola hallgatói részére két, egyenként 800 koronás ösztöndíj állott rendelkezésre és az erdészek gyermekeinek középiskolai tanítását is támogatta egy 500 koronás ösztöndíjjal.

Sajnos, mindezek az alapok, amelyekből ez a tevékenység táplálkozott, a háborút követő pénzelértéktelenedés következtében úgyszólván teljesen megsemmisültek.

Megapadt az ország területében és az erdőkben való nagy veszteségünk folytán az egyesület tagjainak létszáma is. Mert amíg a háború előtt 2100 tagja volt, ez a szám ma a 900-at sem éri el.

Csupán az egyesület könyvtárát sikerült átmenteni a politikai összeomlás és a proletárdiktatura válságaiból, mely 4778 kötetben ma is 3880 művet tartalmaz.

Az egyesület közlönye, az immár 75. évfolyamába lépett és az összeomlás óta — sajnos — csak havonként megjelenő Erdészeti Lapok, amelynek hasábjai az erdőgazdaság aktuális

kérdései mellett tudományos közlemények részére is rendelkezésre állanak.

Ez a néhány adat korántsem méltathatja azt a jelentős helyzetet, amelyet az Országos Erdészeti Egyesület a magyar erdészet életében elfoglalt. A magyar erdészeti szaktudomány és irodalom megteremtése és fejlődése elválaszthatatlanul forr össze az egyesület nevével. Emellett a magyar erdészeti igazgatásnak abban a nagy munkájában, amellyel a magyar erdőgazdaságot a haladás és fejlődés útján vitte előre, mindvégig hűséges munkatársa volt.

Az erdőgazdaság iránti társadalmi érdeklődésnek örvendetes megnyilvánulása az, hogy az utóbbi időkben három vidéki erdészeti egyesület is alakult.

ZÁRÓSZÓ.

A magyar erdőgazdasági politika összképe.

Abban a rövid ismertetésben, amelyet az előbbieken a magyar erdőgazdaságról nyújtottunk, a teljességre való törekvés okából felölelni igyekeztünk erdőgazdaságunk történeti multját és a mai helyzetére jellemző összes — természeti, gazdasági, jogi stb. — viszonyait egyaránt. A kép ennekfolytán egyes markáns vonalakból megrajzolt részletekből tevődik össze, amelyekből azonban erdőgazdasági politikánk alapirányzatainak összefüggő konturjait csak behatóbb tanulmány után lehetne kialakítani.

Ennek a rövid zárszónak célja éppen azért az, hogy ezeket az egyes apró fejezetekben szétszórta, szakadozott vonalakat egy egységes képbe foglalja össze és ilyen formán a mai Magyarország erdőgazdasági politikájáról egy rövid összefoglaló tájékoztatást nyújtson.

Amint az az ismertetésünk során elmondottakból kivehető, a mai Magyarország az elszenvedett hatalmas területi veszteségek miatt az erdőgazdaság terén egy erősen megnyírbált és súlyos kötelezettségekkel terhelt örökséget kellett átvegyen. Hiszen a régi Magyarországból éppen az erdőgazdaság szempontjából legjelentősebb erdős hegyvidéket csatolták el, fenyőerdeinknek úgyszólván teljes egészét elvesztettük és az okszerű gazdálkodásra elsősorban alkalmas és ezért már hosszú idő óta berendezett nagyobb erdőgazdasági uradalmainkban — és ezek között főképpen a kincstári erdőbirtokokban — szenvedett veszteségünk jóval meghaladja a veszteség általános arányát. A részünkre meghagyott — és amint azt többször említettük — a régi Magyarország idejében nagyobbára csupán helyi jelentő-

ségű erdőségekben pedig — különösen az Alföldön — sok az apró, rendszeres gazdálkodásra kevésbé alkalmas erdőparcella és a túlcsigázott használatok következtében termőképességükben leromlott sarjerdő. De — sajnos — erdőségeink általában véve is túlhasznált állapotban vannak, mert amint azt az új erdőtörvény indokolása mondja, azok tényleges fakészlete alig 60%-ára becsülhető a normális fakészletnek.

Ez a kedvezőtlen helyzetkép kezdettől fogva világosan alakította ki azokat a törekvéseket, amelyekre erdőgazdasági politikánkat alapítani kell. Mert kezdettől fogva nyilvánvalóvá vált, hogy erdőgazdaságunk bajainak orvoslása céljából törekednünk kell arra : hogy erdőállományunk fenntartása mellett a sok helyen erősen megfogyatkozott fatövékenket a normális készletre emeljük ; hogy ottan, ahol erre a feltételek megvannak, a sarjerdőgazdálkodásról fokozatosan a tökéletesebb gazdasági módok mentől szélesebb körben való bevezetésére térjünk át ; hogy törvényben gyökerező intézkedéssel szabjunk gátat annak, hogy az erdőbirtokok az okszerű gazdálkodásra alkalmatlan apró részekre porladjanak széjjel ; és, hogy kopárterületeink befásításának mielőbbi végrehajtása által meglevő erdőterületeinket szaporítsuk.

Azonban az is érezhető volt kezdettől fogva, hogy a régi erdészeti jogunk e gazdaságpolitikai célok megvalósításához nem nyújt eléggé megfelelő közigazgatási jogi alapokat. Hiszen, amint azt mondtuk, a magánerdők fenntartására vonatkozó törvényes rendelkezések hiányosak voltak és az erdőhasználat tervszerű szabályozásának, a tökéletesebb gazdasági módok bevezetésének stb. legfontosabb eszköze, az üzemtervszerű kezelési kötelezettség csak a korlátolt forgalmú birtokokra állott fenn és a kopárfásításra való hatósági kijelölés jogi alapjai is hiányosak voltak stb.

Egy generális új erdőtörvény megalkotásának szükségessége ezért mindjárt az ország területében beállott változások után nyilvánvalóvá vált.

Addig is azonban, míg ezt a hosszas előkészületekkel járó munkát folyamatba lehetett helyezni : az erdészeti igazgatás korszerű átszervezését, az Alföld-fásítás tervszerű koncepcióját és a közérdekű erdőgazdasági célok mnkálására

hivatott alapoknak rendezését, mint halaszthatatlanul sürgős feladatokat meg kellett oldani. Így jöttek létre a háború utáni erdőgazdasági politika első, törvényhozási intézkedéseken nyugvó alkotásai, — az előbbieken már említett : 1923. évi XVIII., XIX., és XX. törvénycikkek.

Amikor azután ezek a legsürgősebb feladatok biztosítva voltak, kezdetét vehette a magyar erdőgazdaság restaurációjának szolgálatába állított új magyar erdőtörvény kodifikációjának munkálata, amely 1935. évi augusztus 1-én életbe lépett és amelynek alapvető rendelkezéseit az előzőkből ismerjük már. Ez a törvény, amint azt annak rövid ismertetéséből is láthattuk, már egészen az előbb vázolt gazdaságpolitikai törekvések hatáthatós szolgálatába van állítva. És ehhez képest alapelveiben régi erdőtörvényünknek liberalizmusával szemben az a helyes felismerés jut kifejezésre, hogy az egyetemleges, a magánerdőkre is kiterjedő törvényes szabályozását az erdőfenntartásnak és az erdők használatának a magántulajdon tiszteletben tartása mellett is helyénvalónak kell tartanunk, mert a korlátolatlan szabad erdőhasználat nemcsak a közérdekre jelentett sokszor helyrehozhatatlan károkat, hanem igen gyakran az erdőbirtokosoknak is vagyoni romlásával járt.

És így a törvénynek ezekben az alapelveiben tükröződnek vissza leghívebben azok az irányelvek, amelyek a mai magyar erdőgazdasági politikának kereteit adják.

Ezek között a keretek között azonban a feladatoknak az előbbieken körvonalazott csoportja mellett, még két más igen fontos feladatkomplexum is munkálásra vár :

Az egyik ezek közül az erdőgazdálkodás rentabilitásának előmozdítása, mert hiszen nyilvánvaló, hogy erdőgazdaságunk restaurációjára irányuló programunkat az erdészeti közigazgatás még oly megfelelő jogi keretei között is csak akkor lehet eredményesen munkálni, ha gondoskodás történik arról, hogy az erdőben űzött gazdasági tevékenység jövedelmezősége biztosítva legyen. Ennek a célnak a szolgálatába vannak állítva azok az intézkedések, amelyek az erdőrendezési utasításban, a fabehozatal és a fapiac tervszerű szabályozásában és tarifakedvezményekben nyilatkoznak meg és amelyeket az előző fejezetekben ismertettünk.

A feladatok második komplexumát meglevő erdőterületeink gyarapítása képezi a kopár területek befásítása és főképen az Alföld-fásítási programmi mielőbbi megvalósítása által. Az idevonatkozó törvényes rendelkezéseket és az állami támogatásnak eszközeit, amelyeket e célok munkálásának szolgálatába állítottak, ismerjük már és a kopárfásítások jelentőségéről sem tudnánk mást mondani, mint ami az erdőszet szakkörei előtt általában ismeretes.

Az Alföld-fásításnak azonban különös és a szorosabb értelemben vett erdőgazdaság érdekkörét messze túlhaladó jelentősége van és azért ezzel egy néhány szóban még külön óhajtunk foglalkozni.

A 4,211.127 ha kiterjedésű Alföld csak 4·4% erejéig erdősült és ez a kis arányszám is csak egyes vármegyék és városok — Pest megye, Szeged, Kecskemét, Debrecen városok — erdősegeinek javára tudható be. Az alföldi vármegyék és városok jó részének erdősültsége egyébképen alatta marad még ennek az alacsony átlagszámnak is. Sőt pl. Jász-Nagykún-Szolnok és Csanád vármegyék 0·6 — illetve 0·7%-os erdősültsége — és pl. a 60.000 léleknél több lakossal bíró Hódmezővásárhely, amelynek 76.000 ha-t meghaladó óriási határában az erdők 0·2%-ot foglalnak le, az erdők hiányának ijesztő képét nyújtják.

Pedig a széljárta alföldi rónák szárazságra hajló, steppeszerű klímájában igen nagy hivatás vár az erdőkre. Mert az erdő bár nem esőképző, de enyhíti a szárazság kedvezőtlen kihatásait : hátráltatja a párologtató légáramlást, benne az alom megtartja a nyirkosságot, környezetében párateltebb a levegő, gyakoriabban a talajmenti ködök és kiadósabb a harmat. Az erdő megtöri a száguldó szelek erejét, megakadályozza a homokkifúvásokat és ezáltal védi a mezőgazdaságilag művelt területeket. Fokozza a mezőgazdasági termelés belterjességét, mert a belőle kikerülő faanyag gazdasági szükségleteket elégít ki, tűzifája pedig meghagyja a földnek a trágyát és a szalmát. Az erdőgazdaság által nyújtott munkaalkalmak tölthetik be leginkább a földműves népesség sokszor hasztalan téli idejét és az Alföld porjárta helységeinek lakossága az erdőben leli fel testének és lekének üdülését.

Kaán Károlynak, az Alföld újjáépítése lelkes munkásának összefoglaló nagy művéből : A Magyar Alföldből vettük ezeket

a szavakat, amelyekkel az erdők közjóléti hivatását az Alföldön vázolni akartuk.

És valóban, a magas fejlettségű földműveléssel bíró népek példája igazolja, hogy az erdők és mezőföldek aránylagos váltakozása mellett képzelhető el csak a művelési ágak olyan szerencsés összetétele, amely a lakosság boldogulásának tartós alapjait biztosítani képes: hiszen Hollandia síkságának és Dánia területének mintegy 8%-át foglalják el az erdők.

Ezek a jótékony hatások, amelyek a környezet harmóniájának nélkülözhetetlen tényezőjévé teszik az erdőt, igazolják a törvényhozás bölcsességét, amikor „a magyar Alföld mezőgazdasági termelésének előmozdítása, továbbá az egészségügyi és klimatikus viszonyok megjavítása érdekében, valamint a lakosság faszükségletének fedezése céljából . . . tervszerű elosztással” erdők telepítését, facsoportok és fasorok létesítését rendeli el az előzőekben már több ízben említett 1923. évi XIX. t.-c.-ben.

És ne feledjük el, hogy az a mintegy 110.000 ha, amelyet a földművelésügyi miniszter az előbbiekben említett erdősítési program szerint az Alföld-fásítás keretében beerdősítendőnek tart — és amellyel Alföldünk erdősültsége is mintegy 7%-ra emelkedne — mind olyan területekből tevődik össze, amelyek jelenlegi állapotukban a mezőgazdaság részére inkább teherként jelentenek, mint hasznot: míg ha befásítjuk őket, már néhány évtized múlva sok százezer m³-rel fogják emelni a nemzeti jövedelmet és sok millióval tehermentesíteni kereskedelmi mérlegünket.

Így válik az Alföld-fásítási program mielőbbi sikeres végrehajtása az egész Magyar Alföld rekonstrukciójának és vele együtt az egész mai Magyarország boldogulásának egyik elsőrangúan fontos tényezőjévé.

1851/1866

1851/1866

KÉPEK.

1851

1866

Magyarországi Erdészeti Egyesület
1851-1866

**TERMÉSZETES FELÚJÍTÁSOK A
MISKOLCI M. KIR. ERDŐIGAZ-
GATÓSÁG KEZELÉSE ALATT ÁLLÓ
ÁLLAMI ERDŐKBEN.**

I. KÉP. Természetes úton keletkezett, teljes záródású elegyetlen tölgy fiatalos, a bányabükki m. kir. erdőhivatal kerületéből. A háttérben 100—110 éves szépen fejlett, nagy fatömeggel bíró vörösfenyő állomány áll.

II. KÉP. 100—120 éves, szépnövésű bükkállomány, alatta teljes záródású természetes úton keletkezett bükk fiatalos, a lillafüredi m. kir. erdőhivatal kerületéből. Az erdőrészlet jelenleg felszabadítás alatt áll.

III. KÉP. Elegyes, 100—120 éves, szépen fejlett tölgy- és bükkállomány, alatta tölgy és bükk ujulattal, a parasznyi m. kir. erdőhivatal kerületéből. Az erdőrészlet jelenleg felszabadítás alatt áll ritkító vágással.

(Az adatokat vitéz Simonkay Gyula m. kir. erdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre; a képek Kletz Károly okl. erdőmérnök úr felvételei alapján készültek.)

I. KÉP.

II. KÉP.

III. KÉP.

Magyar Királyság
Kisbánya
Kisbányai Erdészeti Egyesület
Kisbányai Erdészeti Egyesület
Kisbányai Erdészeti Egyesület
Kisbányai Erdészeti Egyesület

**ERDEI FENYŐÁLLOMÁNYOK AZ
ESTERHÁZY HERCEGI HITBIZO-
MÁNY LENTII ERDŐGONDNOK-
SÁGÁBAN. (ZALA MEGYE.)**

(A képek az 1925. évből való felvé-
telek alapján készültek.)

A IV. KÉP egy vágásra érett, 80—100 éves, 28—30 m magas erdei fenyőállományban a Wagner-féle szegélyező vágás megkezdését mutatja, amelyet oly módon hajtottak végre, hogy kelet-nyugati irányban 6 öl (11—12 m) széles pásztát tarra vágtak és azután északról-délfelé haladva bontották meg az állományt.

A felújítás azonban az erőteljes és ezért erősen gyom- és cserjeképző talajon nem sikerült, úgy, hogy a mesterséges felújításra tértek át.

AZ V. KÉP elegendően szép-növésű, 0.7—1.0 záródású erdei fenyőállományt mutat, amelynek kora a felvétel idejében, 1925-ben 50—60 év volt. Az állomány átlagmagassága ma, tehát 60—70 éves korban, 26 méter. Az állományt egy 76 cm nyombőségű, gőzüzemű erdei iparvasút szeli át.

(Közölve Lámfalussy Sándor hercegi erdőfelügyelő úr leírása alapján.)

**ERDEI FENYŐÁLLOMÁNYOK AZ
ESTERHÁZY HERCEGI HITBIZO-
MÁNY LENTH ERDŐGONDNOK-
SÁGÁBAN. (ZALA MEGYE.)**

(A képek az 1925. évből való felvé-
telek alapján készültek.)

A IV. KÉP egy vágásra érett, 80—100 éves, 28—30 m magas erdei fenyőállományban a Wagner-féle szegélyező vágás megkezdését mutatja, amelyet oly módon hajtottak végre, hogy kelet-nyugati irányban 6 öl (11—12 m) széles pásztát tarra vágtak és azután északról-délfelé haladva bontották meg az állományt.

A felújítás azonban az erőteljes és ezért erősen gyom- és cserjeképző talajon nem sikerült, úgy, hogy a mesterséges felújításra tértek át.

AZ V. KÉP elegyetlen, szép-növésű, 0.7—1.0 záródású erdei fenyőállományt mutat, amelynek kora a felvétel idejében, 1925-ben 50—60 év volt. Az állomány átlagmagassága ma, tehát 60—70 éves korban, 26 méter. Az állományt egy 76 cm nyombőségű, gőzüzemű erdei iparvasút szeli át.

(Közölve Lámfalussy Sándor hercegi erdőfelügyelő úr leírása alapján.)

IV. KÉP.

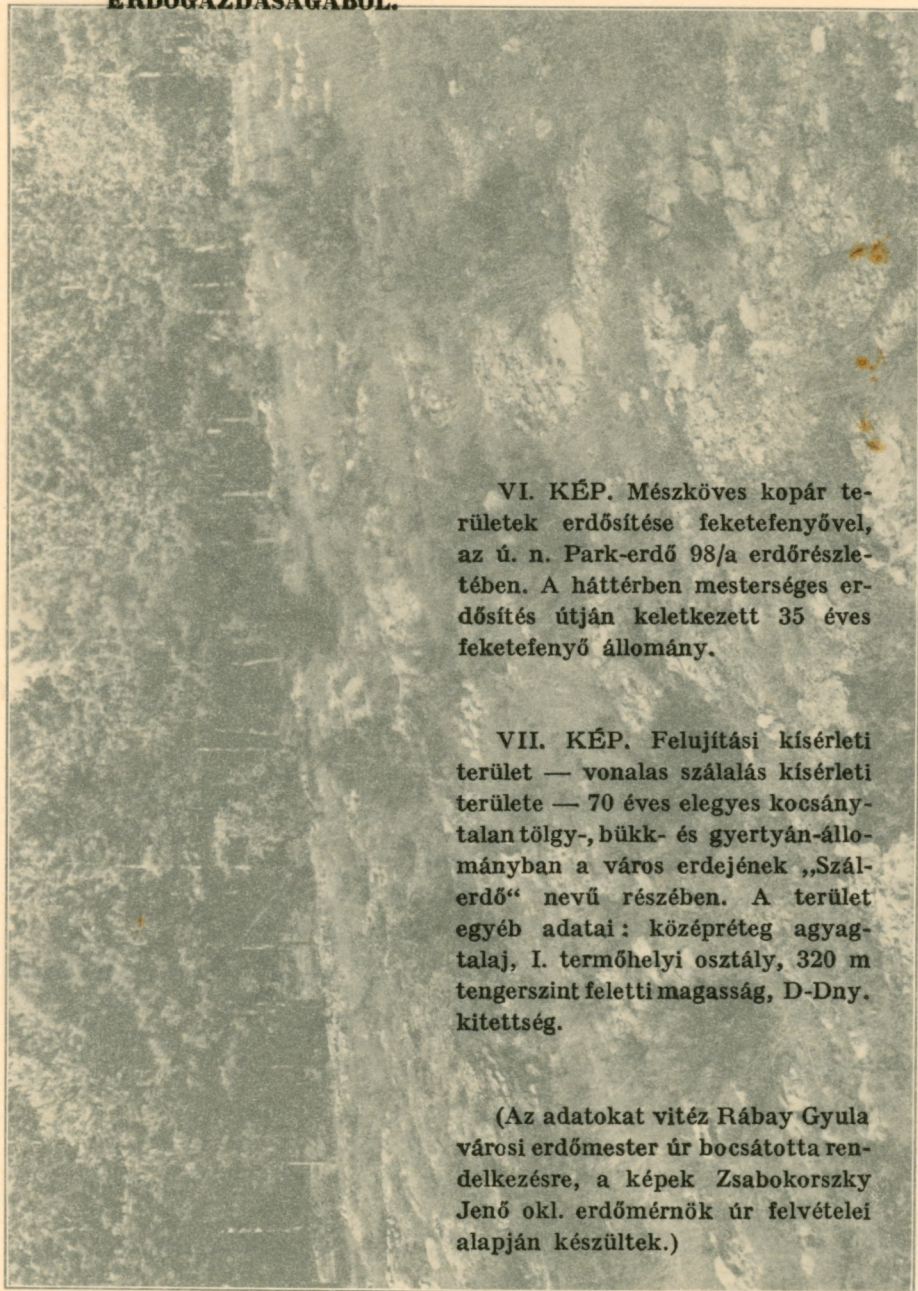
V. KÉP.

4077 314 414 414 414 414

414/414/414

**KÉPEK PÉCS SZAB. KIR. VÁROS
ERDŐGAZDASÁGÁBÓL.**

VI. KÉP. Mészköves kopár területek erdősítése feketefenyővel, az ú. n. Park-erdő 98/a erdőrészletében. A háttérben mesterséges erdősítés útján keletkezett 35 éves feketefenyő állomány.

VII. KÉP. Felujtási kísérleti terület — vonalas szálalás kísérleti területe — 70 éves elegyes kocsánytalan tölgy-, bükk- és gyertyán-állományban a város erdejének „Szál-erdő“ nevű részében. A terület egyéb adatai: középréteg agyagtalaj, I. termőhelyi osztály, 320 m tengerszint feletti magasság, D-Dny. kitettség.

(Az adatokat vitéz Rábay Gyula városi erdőmester úr bocsátotta rendelkezésre, a képek Zsabokorszky Jenő okl. erdőmérnök úr felvételei alapján készültek.)

**KÉPEK PÉCS SZAB. KIR. VÁROS
ERDŐGAZDASÁGÁBÓL.**

VI. KÉP. Mészköves kopár területek erdősítése feketefenyővel, az ú. n. Park-erdő 98/a erdőrészletében. A háttérben mesterséges erdősítés útján keletkezett 35 éves feketefenyő állomány.

VII. KÉP. Felujítási kísérleti terület — vonalas szálalás kísérleti területe — 70 éves elegyes kocsánytalan tölgy-, bükk- és gyertyán-állományban a város erdejének „Szál-erdő“ nevű részében. A terület egyéb adatai: középréteg agyagtalaj, I. termőhelyi osztály, 320 m tengerszint feletti magasság, D-Dny. kitettség.

(Az adatokat vitéz Rábay Gyula városi erdőmester úr bocsátotta rendelkezésre, a képek Zsabokorszky Jenő okl. erdőmérnök úr felvételei alapján készültek.)

VI. KÉP.

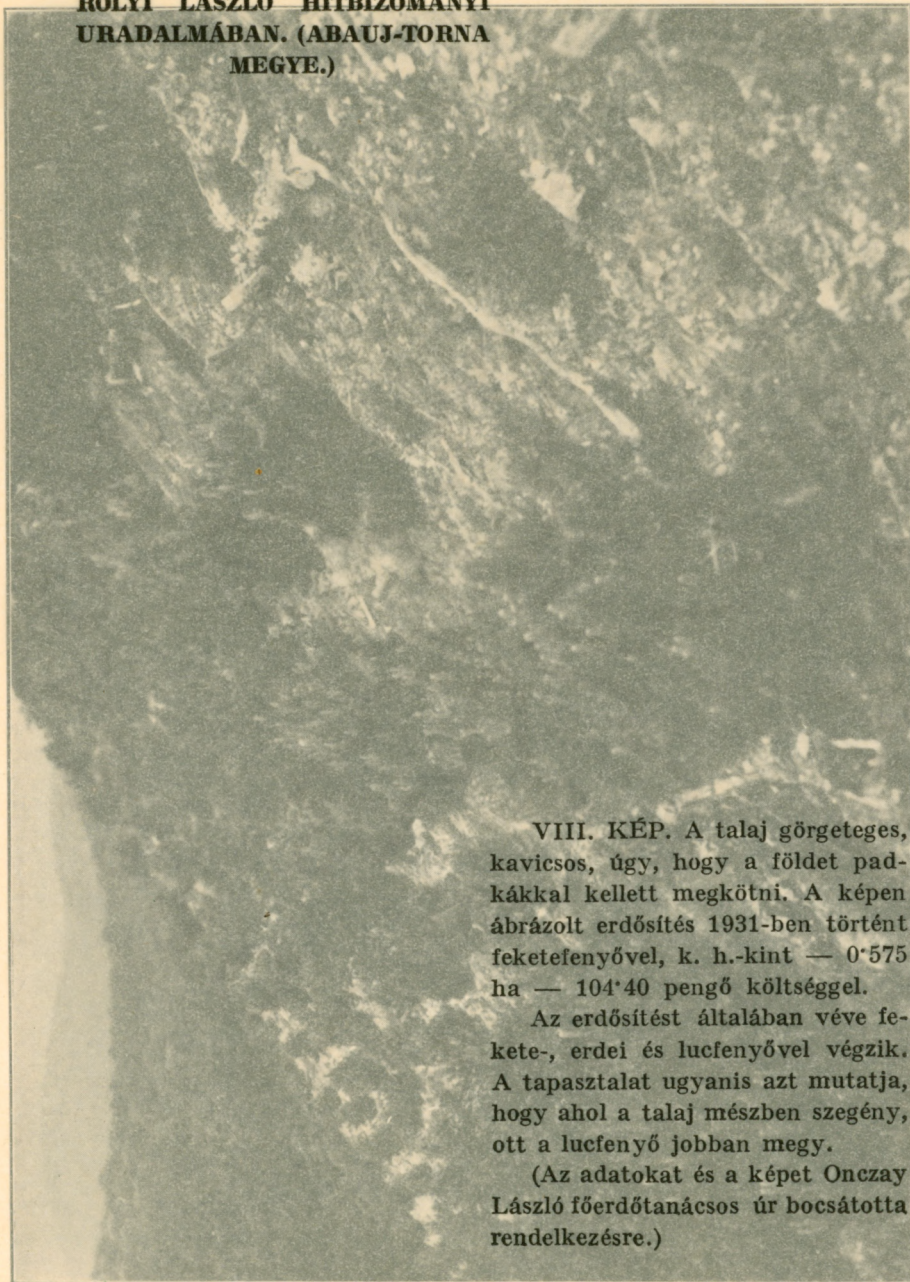
VII. KÉP.

1866. ÉVI TÖRÖLÉS
1866. ÉVI TÖRÖLÉS
1866. ÉVI TÖRÖLÉS

**PADKÁS ERDŐSÍTÉS GRÓF KÁ-
ROLYI LÁSZLÓ HITBIZOMÁNYI
URADALMÁBAN. (ABAUJ-TORNA
MEGYE.)**

VIII. KÉP.

VIII. KÉP. A talaj görgyeteges, kavicsos, úgy, hogy a földet padkákkal kellett megkötni. A képen ábrázolt erdősítés 1931-ben történt feketefenyővel, k. h.-kint — 0·575 ha — 104·40 pengő költséggel.

Az erdősítést általában véve fekete-, erdei és lucfenyővel végzik. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy ahol a talaj mészben szegény, ott a lucfenyő jobban megy.

(Az adatokat és a képet Onczay László főerdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

**PADKÁS ERDŐSÍTÉS GRÓF KÁ-
ROLYI LÁSZLÓ HITBIZOMÁNYI
URADALMÁBAN. (ABAUJ-TORNA
MEGYE.)**

VIII. KÉP. A talaj görgeteges,
kavicsos, úgy, hogy a földet pad-
kákkal kellett megkötni. A képen
ábrázolt erdősítés 1931-ben történt
feketefenyővel, k. h.-kint — 0·575
ha — 104·40 pengő költséggel.

Az erdősítést általában véve fe-
kete-, erdei és lucfenyővel végzik.
A tapasztalat ugyanis azt mutatja,
hogy ahol a talaj mészben szegény,
ott a lucfenyő jobban megy.

(Az adatokat és a képet Onczay
László főerdőtanácsos úr bocsátotta
rendelkezésre.)

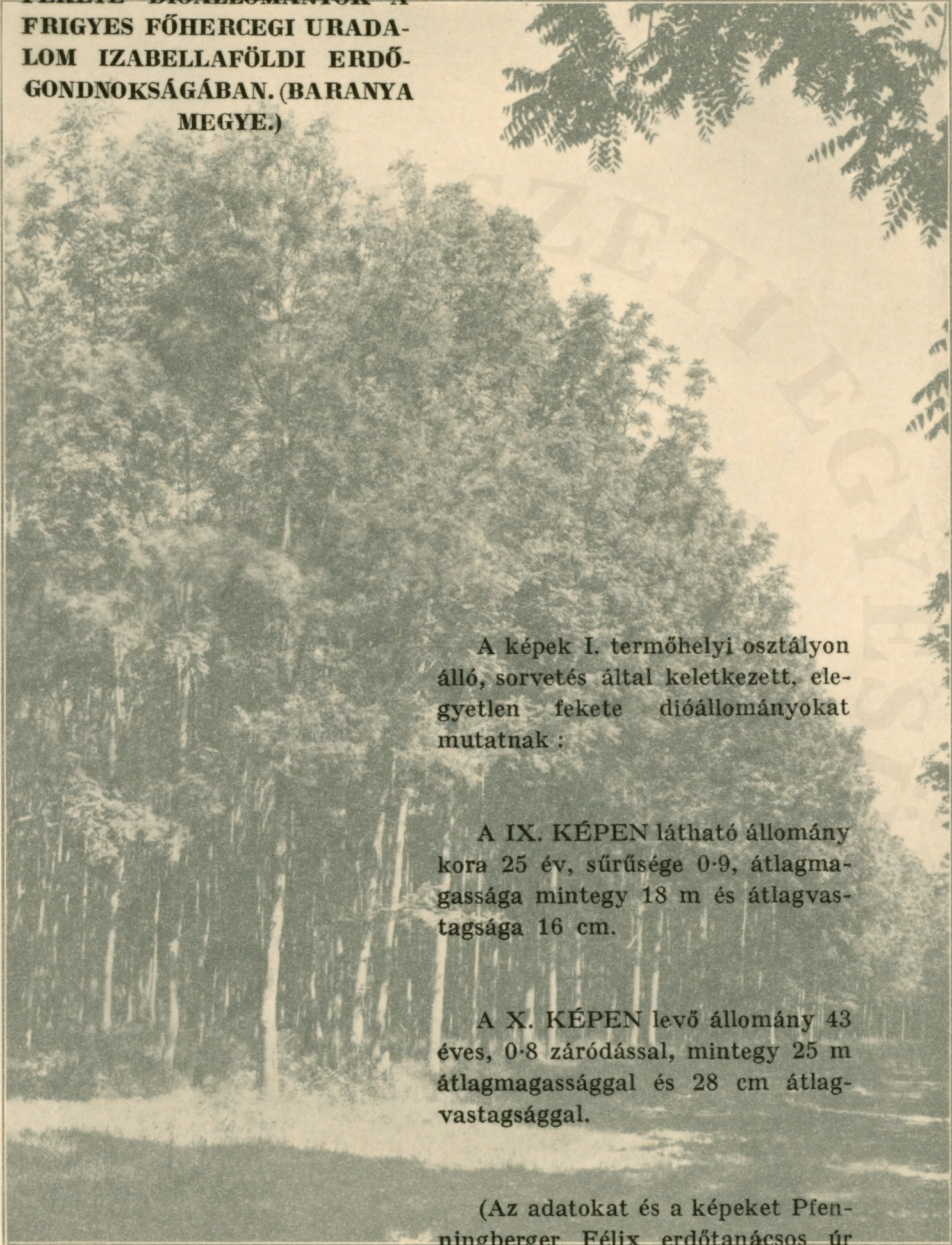

VIII. KÉP.

1851. évi...
1866. évi...
1871. évi...
1876. évi...
1881. évi...
1886. évi...
1891. évi...
1896. évi...
1901. évi...
1906. évi...
1911. évi...
1916. évi...
1921. évi...
1926. évi...
1931. évi...
1936. évi...
1941. évi...
1946. évi...
1951. évi...
1956. évi...
1961. évi...
1966. évi...
1971. évi...
1976. évi...
1981. évi...
1986. évi...
1991. évi...
1996. évi...
2001. évi...
2006. évi...
2011. évi...
2016. évi...
2021. évi...

**FEKETE DIÓÁLLOMÁNYOK A
FRIGYES FŐHERCEGI URADA-
LOM IZABELLAFÖLDI ERDŐ-
GONDNOKSÁGÁBAN. (BARANYA
MEGYE.)**

A képek I. termőhelyi osztályon álló, sorvetés által keletkezett, egyetlen fekete dióállományokat mutatnak :

A IX. KÉPEN látható állomány kora 25 év, sűrűsége 0,9, átlagmagassága mintegy 18 m és átlagvastagsága 16 cm.

A X. KÉPEN levő állomány 43 éves, 0,8 záródással, mintegy 25 m átlagmagassággal és 28 cm átlagvastagsággal.

(Az adatokat és a képeket Pfenningberger Félix erdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

IX. KÉP.

**FEKETE DIÓÁLLOMÁNYOK A
FRIGYES FŐHERCEGI URADA-
LOM IZABELLAFÖLDI ERDŐ-
GONDNOKSÁGÁBAN. (BARANYA
MEGYE.)**

A képek I. termőhelyi osztályon álló, sorvetés által keletkezett, elegendően fekete dióállományokat mutatnak :

A IX. KÉPEN látható állomány kora 25 év, sűrűsége 0,9, átlagmagassága mintegy 18 m és átlagvastagsága 16 cm.

A X. KÉPEN levő állomány 43 éves, 0,8 záródással, mintegy 25 m átlagmagassággal és 28 cm átlagvastagsággal.

(Az adatokat és a képeket Pfenningberger Félix erdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

IX. KÉP.

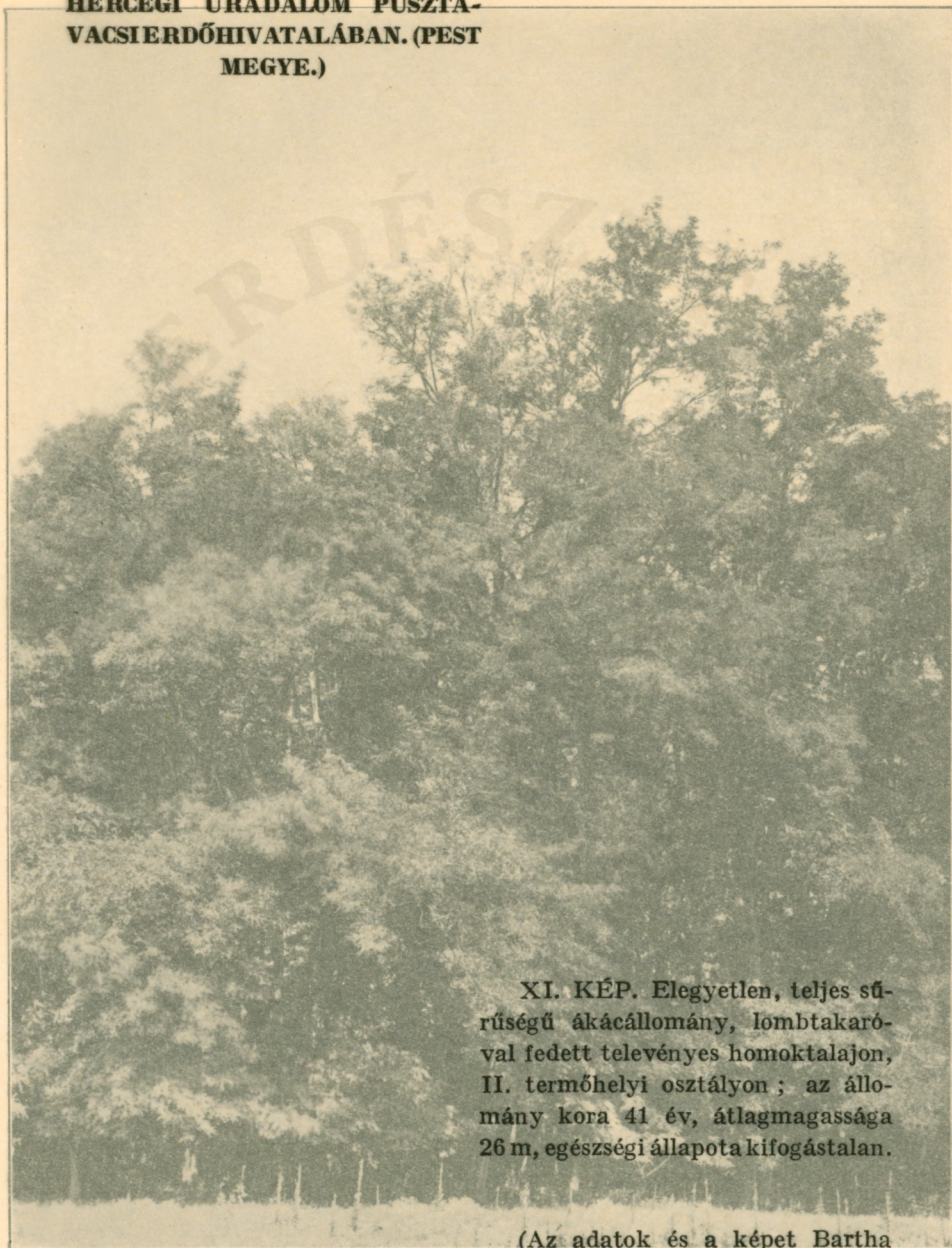

X. KÉP.

**ÁKACERDŐRÉSZLET A COBURG
HERCEGI URADALOM PUSZTA-
VACSIERDŐHIVATALÁBAN. (PEST
MEGYE.)**

XI. KÉP. Elegyetlen, teljes sűrűségű ákacállomány, lombtakaróval fedett televényes homoktalajon, II. termőhelyi osztályon; az állomány kora 41 év, átlagmagassága 26 m, egészségi állapota kifogástalan.

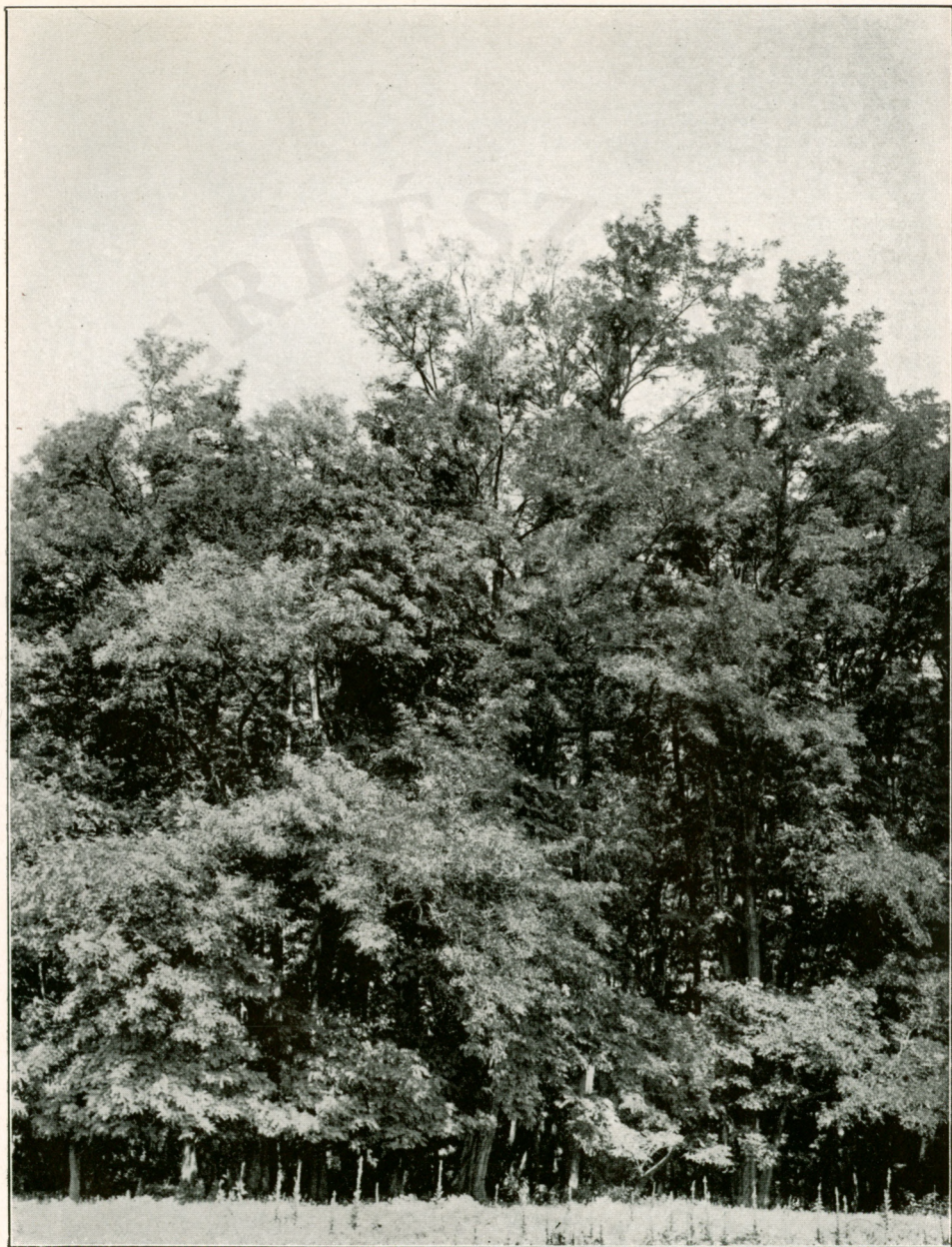
(Az adatok és a képet Bartha
Rezső hercegi erdőtanácsos úr bo-
csátotta rendelkezésre.)

**ÁKÁCERDŐRÉSZLET A COBURG
HERCEGI URADALOM PUSZTA-
VACSIERDŐHIVATALÁBAN. (PEST
MEGYE.)**

XI. KÉP. Elegyetlen, teljes sűrűségű ákácállomány, lombtakaróval fedett televényes homoktalajon, II. termőhelyi osztályon ; az állomány kora 41 év, átlagmagassága 26 m, egészségi állapota kifogástalan.

(Az adatok és a képet Bartha Rezső hercegi erdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

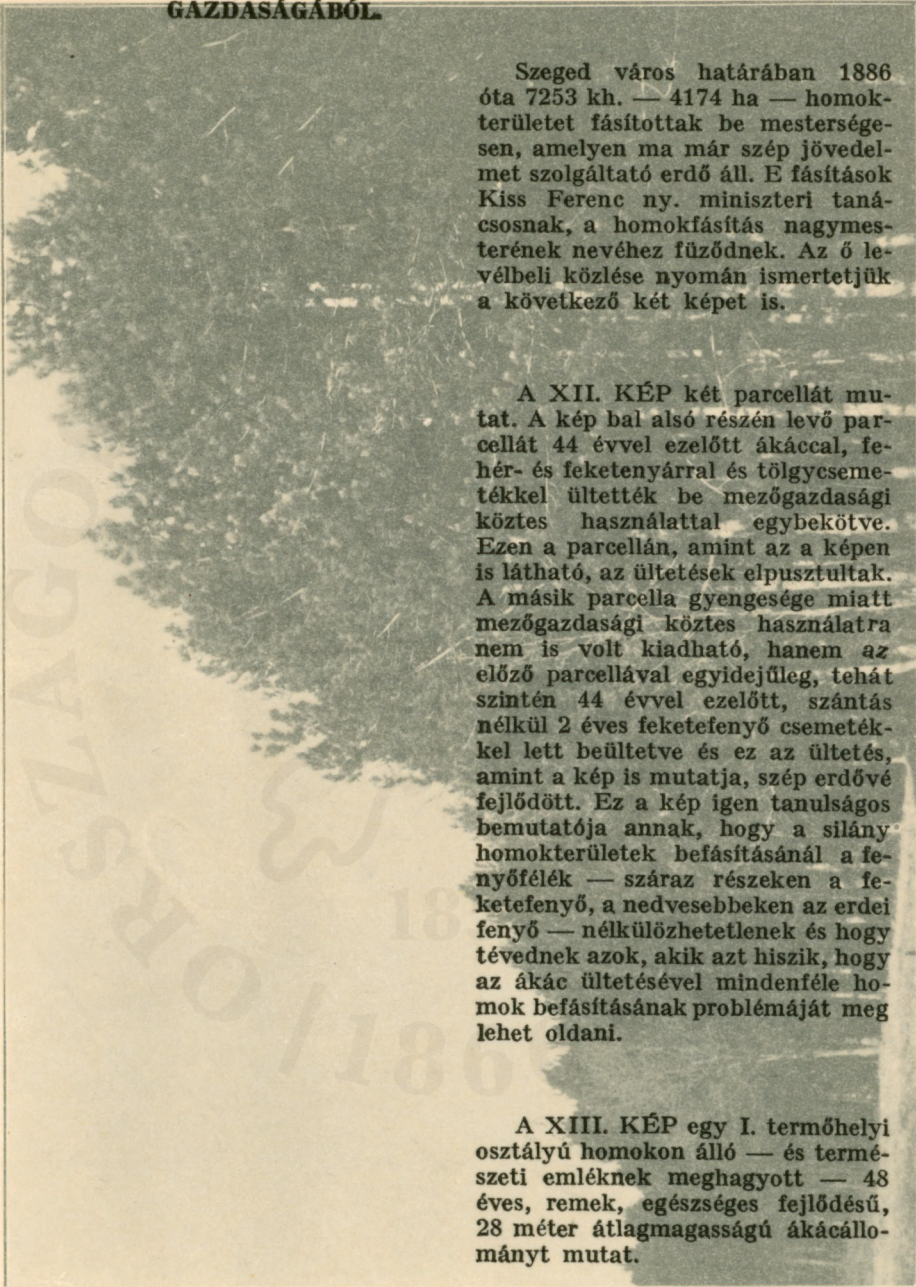
XI. KÉP.

1866. évi...
Erdészeti...
Magyar...
Erdészeti...
Egyesület...
Közlöny...
1866. évi...

1866. évi...
Erdészeti...
Magyar...
Erdészeti...
Egyesület...
Közlöny...
1866. évi...

KÉPEK SZEGED VÁROS ERDŐ- GAZDASÁGÁBÓL.

Szeged város határában 1886 óta 7253 kh. — 4174 ha — homokterületet fásítottak be mesterségesen, amelyen ma már szép jövedelmet szolgáltatató erdő áll. E fásítások Kiss Ferenc ny. miniszteri tanácsosnak, a homokfásítás nagymesterének nevéhez fűződnek. Az ő levélbeli közlése nyomán ismertetjük a következő két képet is.

A XII. KÉP két parcellát mutat. A kép bal alsó részén levő parcellát 44 évvel ezelőtt ákással, fehér- és feketenyárral és tölgycsemékkel ültették be mezőgazdasági köztes használattal egybekötve. Ezen a parcellán, amint az a képen is látható, az ültetések elpusztultak. A másik parcella gyengesége miatt mezőgazdasági köztes használatra nem is volt kiadható, hanem az előző parcellával egyidejűleg, tehát szintén 44 évvel ezelőtt, szántás nélkül 2 éves feketefenyő csemékkel lett beültetve és ez az ültetés, amint a kép is mutatja, szép erdővé fejlődött. Ez a kép igen tanulságos bemutatója annak, hogy a silány homokterületek befásításánál a fenyőfélék — száraz részeken a feketefenyő, a nedvesebbekben az erdei fenyő — nélkülözhetetlenek és hogy tévednek azok, akik azt hiszik, hogy az ákác ültetésével mindenféle homok befásításának problémáját meg lehet oldani.

A XIII. KÉP egy I. termőhelyi osztályú homokon álló — és természeti emlékeknek meghagyott — 48 éves, remek, egészséges fejlődésű, 28 méter átlagmagasságú ákácállományt mutat.

KÉPEK SZEGED VÁROS ERDŐ- GAZDASÁGÁBÓL

Szeged város határában 1886 óta 7253 kh. — 4174 ha — homokterületet fásítottak be mesterségesen, amelyen ma már szép jövedelmet szolgáltató erdő áll. E fásítások Kiss Ferenc ny. miniszteri tanácsosnak, a homokfásítás nagymesterének nevéhez fűződnek. Az ő levélbeli közlése nyomán ismertetjük a következő két képet is.

A XII. KÉP két parcellát mutat. A kép bal alsó részén levő parcellát 44 évvel ezelőtt ákácokkal, fehér- és feketenyárral és tölgycsemékkel ültették be mezőgazdasági köztes használattal egybekötve. Ezen a parcellán, amint az a képen is látható, az ültetések elpusztultak. A másik parcella gyengesége miatt mezőgazdasági köztes használatra nem is volt kiadható, hanem az előző parcellával egyidejűleg, tehát szintén 44 évvel ezelőtt, szántás nélkül 2 éves feketefenyő csemékkel lett beültetve és ez az ültetés, amint a kép is mutatja, szép erdővé fejlődött. Ez a kép igen tanulságos bemutatója annak, hogy a silány homokterületek befásításánál a fenyőfélék — száraz részeken a feketefenyő, a nedvesebbekben az erdei fenyő — nélkülözhetetlenek és hogy tévednek azok, akik azt hiszik, hogy az ákác ültetésével mindenféle homok befásításának problémáját meg lehet oldani.

A XIII. KÉP egy I. termőhelyi osztályú homokon álló — és természeti emlékeknek meghagyott — 48 éves, remek, egészséges fejlődésű, 28 méter átlagmagasságú ákácállományt mutat.

XII. KÉP.

XIII. KÉP.

**HOMOKFÁSÍTÁSOK PESZÉR-
ADACS KÖZSÉG (PEST MEGYE)
HATÁRÁBAN, A KIRÁLYI CSA-
LÁDI URADALOM RÁCKEVEI
ERDŐGONDNOKSÁGÁNAK TE-
RÜLETÉN.**

Az uradalom egyéb, főként le-
gelőterületeiből mintegy 2000 kh.
— kb. 1150 ha — buckás és futó-
homokos területet adtak át az erdő-
gondnokságnak befásításra. A fásít-
ás még 1900-ban vette kezdetét és
ma már mintegy 1600 kh. be van
erdősítve.

A XIV. és XV. KÉPEK, ame-
lyek nyílt, mozgó futóhomokot mu-
tatnak, az 1913. év tavaszán vétet-
tek fel, a rajtuk látható ákácültetés
pedig 1912-ben történt. A szélfogó
sövények távolsága 100—150 lépés.
Az ákácültetés az első években szép
növekvésnek indult, de a sivár,
rossz részeken azután fejlődésében
csakhamar megakadt, sinylódott és
sok helyen el is pusztult. Az ilyen
részeken azután a sinylódó ákácül-
tetés védelme alatt feketefenyőt,
erdeifenyőt, nyárfaféléket — a szá-
raz, legsilányabb talajon kivált-
képpen feketefenyőt — telepítettek.

A XVI., XVII. és XVIII.
KÉPEK 1936 május havában vé-
tettek fel, az előző 1913-as felvéte-
lek helyein, úgy, hogy ezek egy 24
éves munka eredményét teszik
szemléltethetővé.

A XVI. és XVII. KÉPEK ke-
vert, hajtásban levő feketefenyő és
virágzásban levő ákácállományt és
benné néhány nyírt és nyárt mutat-
nak; a XVIII. KÉP, amely a rajta-
levő bucka révén a pontos azonosí-
tást is lehetővé teszi az 1913-ban
készült XV. képpel, elég jó növési
ákácállományt mutat.

A XVI. és XVII. KÉPEK azt
is jelzik, hogy az állomány fejlődése
a homok különböző minősége kö-
vetkeztében mennyire változó.

(Az ismertetés Müller József ny.
kir. erdőtanácsos és Babos Imre kir.
erdőmérnök urak leírásai alapján
történt; a XVI., XVII. és XVIII.
képek Váne Ferenc kir. főintéző úr
felvételei alapján készültek.)

**HOMOKFÁSÍTÁSOK PESZÉR-
ADACS KÖZSÉG (PEST MEGYE)
HATÁRÁBAN, A KIRÁLYI CSA-
LÁDI URADALOM RÁCKEVEI
ERDŐGONDNOKSÁGÁNAK TE-
RÜLETÉN.**

Az uradalom egyéb, főként legelőterületeiből mintegy 2000 kh. — kb. 1150 ha — buckás és futóhomokos területet adtak át az erdőgondnokságnak befásításra. A fásítás még 1900-ban vette kezdetét és ma már mintegy 1600 kh. be van erdősítve.

A XIV. és XV. KÉPEK, amelyek nyílt, mozgó futóhomokot mutatnak, az 1913. év tavaszán vették fel, a rajtuk látható ákácültetés pedig 1912-ben történt. A szélfogó sövények távolsága 100—150 lépés. Az ákácültetés az első években szép növekvésnek indult, de a sivár, rossz részeken azután fejlődésében csakhamar megakadt, sinylődött és sok helyen el is pusztult. Az ilyen részeken azután a sinylődő ákácültetés védelme alatt feketefenyőt, erdeifenyőt, nyárfaféléket — a száraz, legsilányabb talajon kiváltképpen feketefenyőt — telepítettek.

A XVI., XVII. és XVIII. KÉPEK 1936 május havában vették fel, az előző 1913-as felvételek helyein, úgy, hogy ezek egy 24 éves munka eredményét teszik szemlélhetővé.

A XVI. és XVII. KÉPEK kevert, hajtásban levő feketefenyő és virágzásban levő ákácállományt és benne néhány nyírt és nyárt mutatnak; a XVIII. KÉP, amely a rajta levő bucka révén a pontos azonosítást is lehetővé teszi az 1913-ban készült XV. képpel, elég jó növésű ákácállományt mutat.

A XVI. és XVII. KÉPEK azt is jelzik, hogy az állomány fejlődése a homok különböző minősége következtében mennyire változó.

(Az ismertetés Müller József ny. kir. erdőtanácsos és Babos Imre kir. erdőmérnök urak leírásai alapján történt; a XVI., XVII. és XVIII. képek Váne Ferenc kir. főintéző úr felvételei alapján készültek.)

XIV. KÉP.

XV. KÉP.

XVI. KÉP.

XVII. KÉP.

XVIII. KÉP.

**A MISKOLCI M. KIR. ERDŐIGAZ-
GATÓSÁG ÁLTAL VÉGZETT VÍZ-
MOSÁS-KÖTÉSI ÉS GÁTÉPÍTÉSI
MUNKÁLATOK A TARNA- ÉS
HANGONY-PATAKOK VÍZGYŰJTŐ
MEDENCÉJÉBEN.**

A XIX. KÉPEN a Domaháza község határában a Kisrészelés-völgy felső szakaszán, az 1932. év nyarán épült három, 2,5 m magas vasbeton gát látható.

A XX. KÉP 1936 július havában vététt fel, ugyanarról a helyről, mint az előbbi és az 1932. évi őszi és az 1933. év tavaszi, kiválóan sikerült erdősítés eredményeit mutatja. Az erdősítésből származó fiatalos a gátakat ma már teljesen elfödi.

A XXI. KÉP a Kabavölgyét mutatja, amelyben 1933 nyarán 7 gát épült. A képen látható felső gát magassága 2, az alsó gáté 3 méter. A gátak vasbetonból készültek.

A XXII. KÉP 1936 július havában ugyanazon helyről vététt fel, mint az előbbi és az 1933. év őszen fogatosított erdősítés eredményét mutatja. A fiatalos a kép közepén levő felső gátat majdnem teljesen elfödi.

(Az adatokat és a képeket Révay Ferenc m. kir. erdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

**A MISKOLCI M. KIR. ERDŐIGAZ-
GATÓSÁG ÁLTAL VÉGZETT VÍZ-
MOSÁS-KÖTÉSI ÉS GÁTÉPÍTÉSI
MUNKÁLATOK A TARNA- ÉS
HANGONY-PATAKOK VÍZGYŰJTŐ
MEDENCÉJÉBEN.**

A XIX. KÉPEN a Domaháza község határában a Kisrészelés-völgy felső szakaszán, az 1932. év nyarán épült három, 2·5 m magas vasbeton gát látható.

A XX. KÉP 1936 július havában vététt fel, ugyanarról a helyről, mint az előbbi és az 1932. évi őszi és az 1933. év tavaszi, kiválóan sikerült erdősítés eredményeit mutatja. Az erdősítésből származó fiatalos a gátakat ma már teljesen elfödi.

A XXI. KÉP a Kabavölgyét mutatja, amelyben 1933 nyarán 7 gát épült. A képen látható felső gát magassága 2, az alsó gáté 3 méter. A gátak vasbetonból készültek.

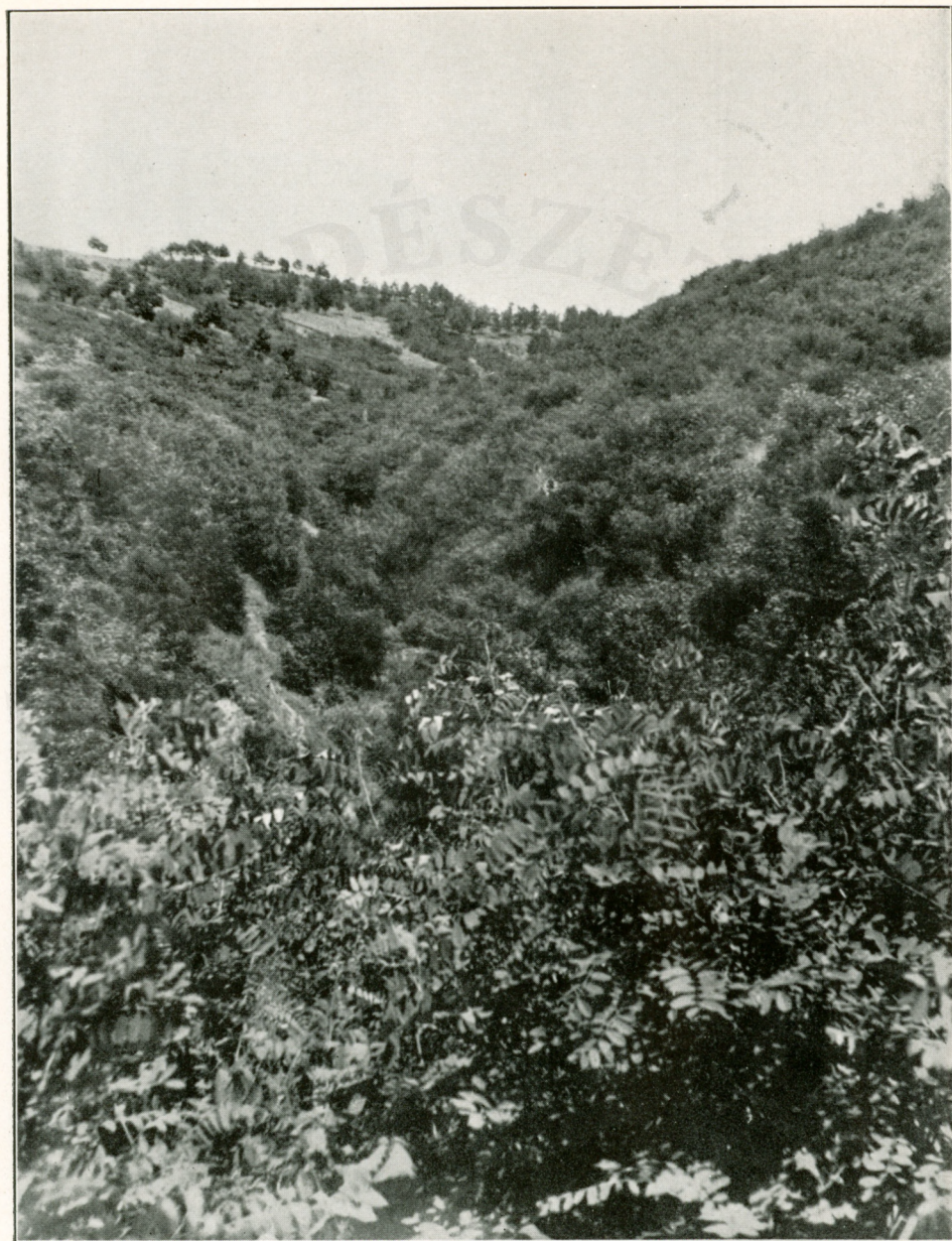
A XXII. KÉP 1936 július havában ugyanazon helyről vététt fel, mint az előbbi és az 1933. év őszen fogatosított erdősítés eredményét mutatja. A fiatalos a kép közepén levő felső gátat majdnem teljesen elfödi.

(Az adatokat és a képeket Révay Ferenc m. kir. erdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

XIX. KÉP.

XX. KÉP.

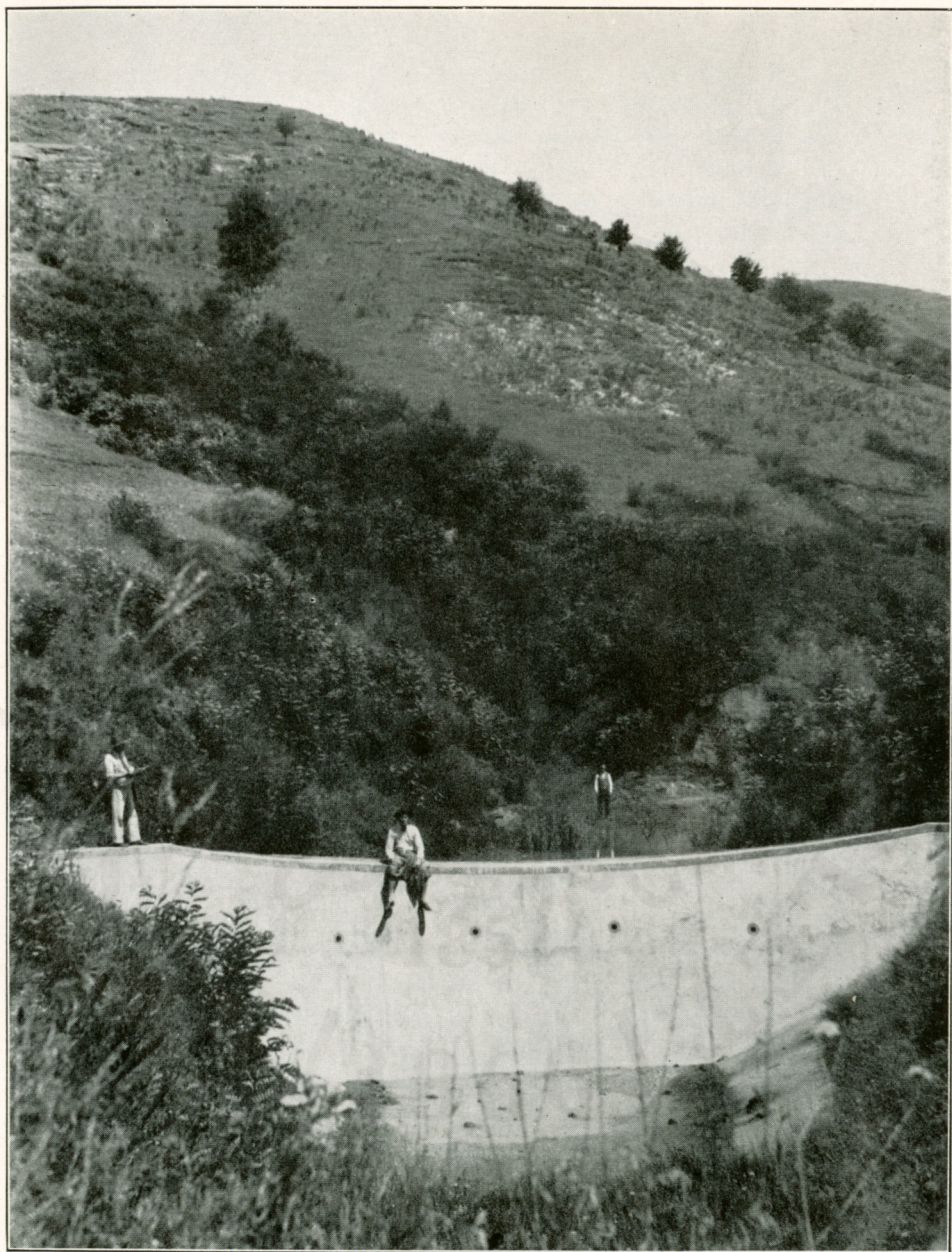

XXI. KÉP.

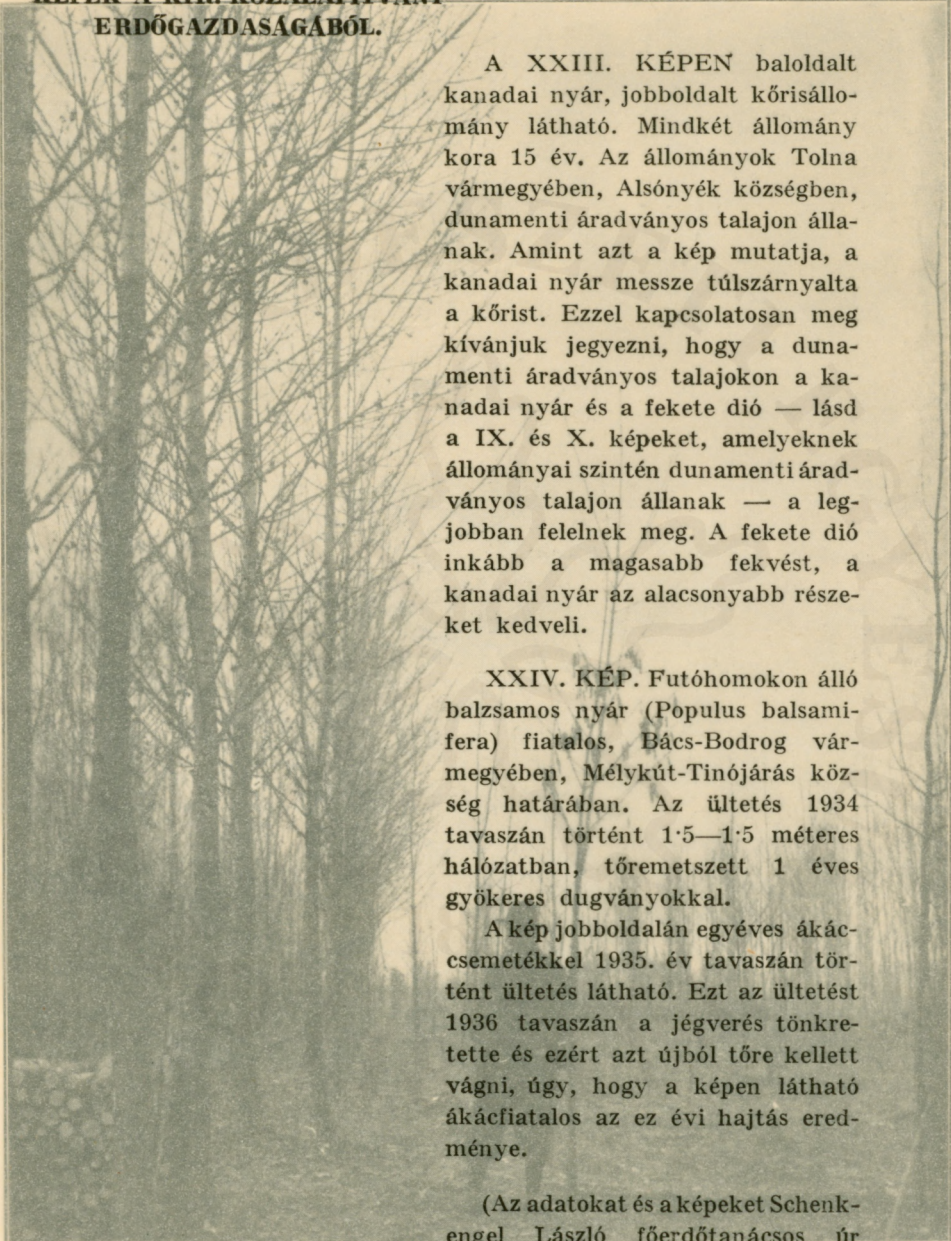

XXII. KÉP.

1851. évi...
1866. évi...

KÉPEK A KIR. KÖZALAPÍTVÁNY ERDŐGAZDASÁGÁBÓL.

A XXIII. KÉPEN baloldalt kanadai nyár, jobboldalt kőrisállomány látható. Mindkét állomány kora 15 év. Az állományok Tolna vármegyében, Alsónyék községben, dunamenti áradványos talajon állanak. Amint azt a kép mutatja, a kanadai nyár messze túlszárnyalta a kőrist. Ezzel kapcsolatosan meg kívánjuk jegyezni, hogy a dunamenti áradványos talajokon a kanadai nyár és a fekete dió — lásd a IX. és X. képeket, amelyeknek állományai szintén dunamenti áradványos talajon állanak — a legjobban felelnek meg. A fekete dió inkább a magasabb fekvést, a kanadai nyár az alacsonyabb részeket kedveli.

XXIV. KÉP. Futóhomokon álló balzsamos nyár (*Populus balsamifera*) fiatalos, Bács-Bodrog vármegyében, Mélykút-Tinójárás község határában. Az ültetés 1934 tavaszán történt 1·5—1·5 méteres hálózatban, töremetszett 1 éves gyökeres dugványokkal.

A kép jobboldalán egyéves ákác-csemetékkel 1935. év tavaszán történt ültetés látható. Ezt az ültetést 1936 tavaszán a jégverés tönkretette és ezért azt újból tőre kellett vágni, úgy, hogy a képen látható ákácfiatalos az ez évi hajtás eredménye.

(Az adatokat és a képeket Schenkengel László főerdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

XXIII. KÉP.

KÉPEK A KIR. KÖZALAPÍTVÁNY ERDŐGAZDASÁGÁBÓL.

A XXIII. KÉPEN baloldalt kanadai nyár, jobboldalt kőrisállomány látható. Mindkét állomány kora 15 év. Az állományok Tolna vármegyében, Alsónyék községben, dunamenti áradványos talajon állnak. Amint azt a kép mutatja, a kanadai nyár messze túlszárnyalta a kőrist. Ezzel kapcsolatosan meg kívánjuk jegyezni, hogy a dunamenti áradványos talajokon a kanadai nyár és a fekete dió — lásd a IX. és X. képeket, amelyeknek állományai szintén dunamenti áradványos talajon állanak — a legjobban felelnek meg. A fekete dió inkább a magasabb fekvést, a kanadai nyár az alacsonyabb részeket kedveli.

XXIV. KÉP. Futóhomokon álló balzsamos nyár (*Populus balsamifera*) fiatalos, Bács-Bodrog vármegyében, Mélykút-Tinójárás község határában. Az ültetés 1934 tavaszán történt 1·5—1·5 méteres hálózatban, töremetszett 1 éves gyökeres dugványokkal.

A kép jobboldalán egyéves ákác-csemetékkal 1935. év tavaszán történt ültetés látható. Ezt az ültetést 1936 tavaszán a jégverés tönkretette és ezért azt újból töre kellett vágni, úgy, hogy a képen látható ákácfiatalos az ez évi hajtás eredménye.

(Az adatokat és a képeket Schenkengel László főerdőtanácsos úr bocsátotta rendelkezésre.)

XXIII. KÉP.

XXIV. KÉP.

